

การสืบหาจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้านโคก
(ทองคุรุราษฎร์พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

นางสาวประภาพร ไวยศรีแสง

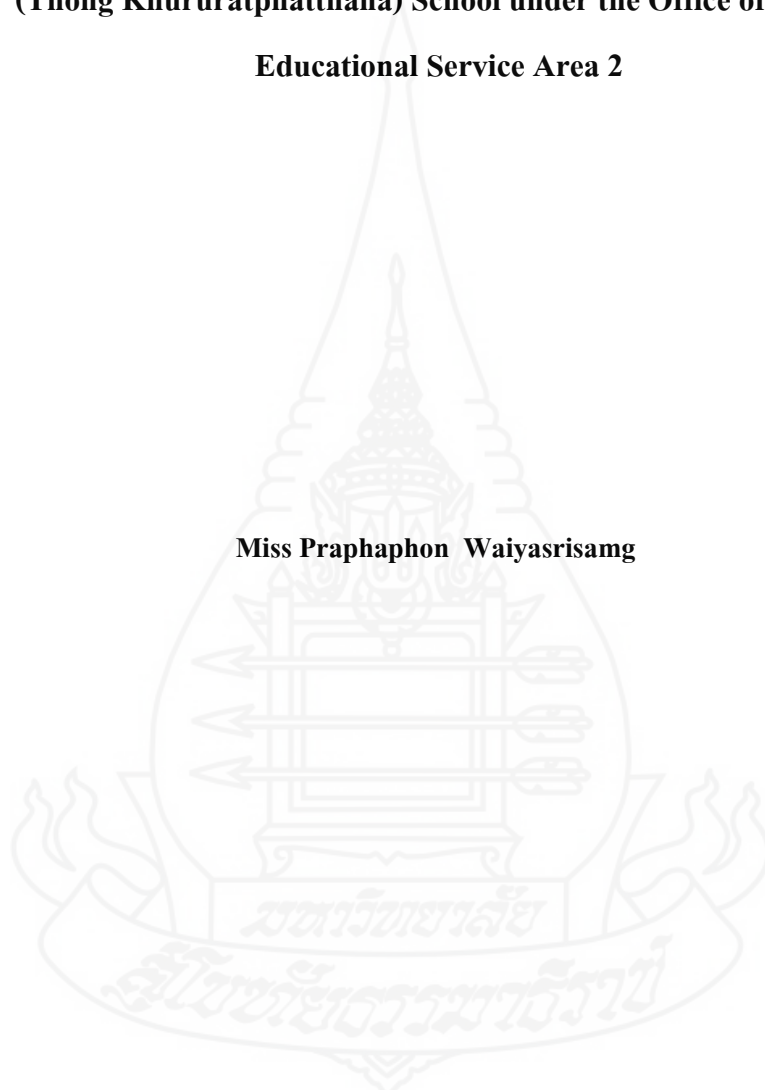

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2553

**An Investigation of the Establishment and History of Ban Khok
(Thong Khururatphatthana) School under the Office of Roi-Et
Educational Service Area 2**

Miss Praphaphon Waiyasrisamg

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Educational Administration

School of Educational Studies

Sukhothai Thammathirat Open University

2010

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	การสืบหาจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2
ชื่อและนามสกุล	นางสาวประภาพร ไวยศรีแสง
แขนงวิชา	บริหารการศึกษา
สาขาวิชา	ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. สฤณีพงษ์ ลิ้มปิยะเชือวร

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้ให้ความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2554

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สฤณีพงษ์ ลิ้มปิยะเชือวร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูชาติ พ่วงสมจิตร)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ทวีศักดิ์ จินदानุรักษ์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การสืบหาจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้านโคก
(ทองคูลราษฎร์พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ผู้ศึกษา นางสาวประภาพร ไวยศรีแสง **รหัสนักศึกษา** 2512300043 **ปริญญา** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
(บริหารการศึกษา) **อาจารย์ที่ปรึกษา** รองศาสตราจารย์ ดร. ศฤงค์พงษ์ ลิ้มปิยะเชือวร

ปีการศึกษา 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบหาจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของโรงเรียน และผู้รู้ประกอบด้วย อดีตครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ พระภิกษุ ผู้สูงอายุที่เคยมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ผู้นำชุมชน และครู เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ แบบสังเกต สุ่มฉบับที่การสังเกต

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนบ้านโคกก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2480 จากความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านที่เห็นความสำคัญและความลำบากในการเดินทางไปศึกษาเล่าเรียนของเด็ก ๆ จึงได้ตั้งโรงเรียนขึ้นที่วัดบ้านโคก ก่อนที่จะประกาศตั้งโรงเรียนอย่างเป็นทางการ ในปี พ.ศ. 2481 โดยให้ชื่อว่าโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก ใช้ศาลาวัดเป็นสถานที่ทำการเรียนการสอน เปิดสอนตั้งแต่ชั้นเตรียมประถมถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ใช้หลักสูตรการเรียนแบบอ่านเขียนเรียนเลข มีนายดา ทุมแสน เป็นครูใหญ่คนแรก ซึ่งครูใหญ่ได้ไปขอใช้พื้นที่ว่างในหมู่บ้านจากนายปอ นระวาง เพื่อให้นักเรียนใช้ทำแปลงเกษตร ที่ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า สวนครู เมื่อนายสาย ศรีจันทร์วงศ์ มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่คนที่ 2 นายปอ นระวาง จึงได้บริจาคพื้นที่สวนครูให้กับโรงเรียน ในปี พ.ศ. 2495 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนบ้านโคก ต่อมา นายทอง สาคร บริจาคที่ดินให้สร้างโรงเรียนปี พ.ศ. 2518 จึงได้ย้ายที่ตั้งโรงเรียนมาอยู่ที่แห่งใหม่จนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการประกาศเกียรติคุณให้กับ นายทอง สาครและครอบครัว จึงได้ให้ชื่อโรงเรียนมีคำว่าทองติดอยู่ด้วยและได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) โรงเรียนบ้านโคกมีผู้บริหารโรงเรียนมาแล้ว 5 คนมีเนื้อที่ 14 ไร่ 57 ตารางวา มีอาคารเรียน 3 หลัง ปัจจุบันเปิดทำการสอนระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีครูรวมทั้งผู้บริหารจำนวน 7 คน มีนักเรียน 83 คน มีหมู่บ้านในเขตบริการ 4 หมู่บ้าน มีแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญทั้งทางธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำสำคัญ จุดกำเนิด ประวัติความเป็นมา

กิตติกรรมประกาศ

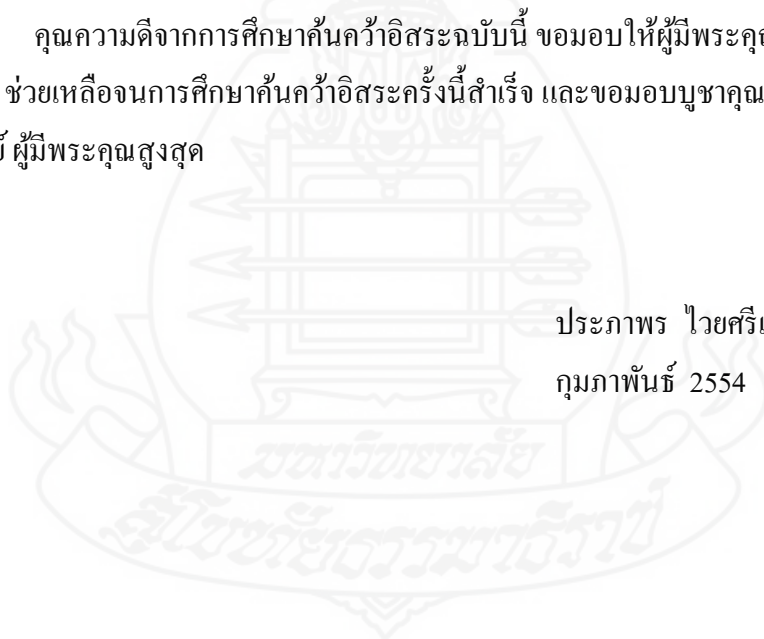
การศึกษาครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ศฤกษ์พงษ์ ลิ้มปิยะเสียร อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาและติดตามการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ นายสมจิตร จันทรศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา) นายธงชัย แสงมะณี ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคูเมือง และนายสมโภชน์ คำลอย ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองบัวหนองพังคีคุรุประชาสรรค์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ขอขอบพระคุณชาวบ้านโคกที่ตลอดเวลาให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม นอกจากนี้ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดมา

คุณความดีจากการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ขอมอบให้ผู้มีพระคุณที่ได้ให้ความกรุณาและช่วยเหลือจนการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้สำเร็จ และขอมอบบูชาคุณบิดา มารดา และบูรพาจารย์ ผู้มีพระคุณสูงสุด

ประภาพร ไวยศรีแสง

กุมภาพันธ์ 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
คำถามการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ประโยชน์ของการวิจัย	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน	5
สภาพปัจจุบันของประชากรในหมู่บ้าน	7
สภาพก่อนการจัดตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก	11
การก่อตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก	12
การดำเนินกิจกรรมหลังจากการตั้งโรงเรียน	12
การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของชุมชน	13
ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	15
การบริหารงานในโรงเรียน	17
สภาพปัจจุบันของประชากรในตำบลดอกไม้	20
สภาพการจัดการศึกษาของจังหวัดร้อยเอ็ด	24
การจัดการศึกษาในอำเภอสุวรรณภูมิ	31
ความเป็นมาของการศึกษาไทยในอดีต	36
ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2524	48
ความหมายของโรงเรียน	49

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	54
การศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล	54
การสัมภาษณ์ผู้รู้	54
การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล	57
การวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล	58
การเสนอผลการวิจัย	58
บทที่ 4 ผลการวิจัย	59
จุดกำเนิดของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา)	59
การก่อตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก	60
การดำเนินกิจกรรมหลังการตั้งโรงเรียน	61
การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของชุมชน	62
ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	63
การจัดการศึกษากับการพัฒนาโรงเรียน	64
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	70
สรุปผลการวิจัย	70
อภิปรายผล	76
ข้อเสนอแนะ	80
บรรณานุกรม	82
ภาคผนวก	88
ก ราชานามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	89
ข สำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย	91
ค แบบสัมภาษณ์	95
ง พื้นที่และอาณาเขตของโรงเรียน	103
จ แสดงแผนที่/แผนผังของบ้านโคก	108
ฉ พิกัดทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา)	110
ประวัติผู้ศึกษา	113

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนประชากรจำแนกเป็นรายหมู่บ้าน	22
ตารางที่ 2.2 แสดงจำนวนสถานศึกษาประเภทสามัญ แยกตามสังกัด ปีการศึกษา 2541	26
ตารางที่ 2.3 แสดงจำนวนนักเรียน นักศึกษา และครู-อาจารย์ แยกเป็นระดับการศึกษา ปีการศึกษา 2541	27
ตารางที่ 2.4 แสดงจำนวนสถานศึกษา ในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน แยกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา 2541	27
ตารางที่ 2.5 แสดงอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของนักเรียนในจังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2541	28
ตารางที่ 2.6 แสดงรายชื่อโรงเรียนที่จัดตั้งในจังหวัดร้อยเอ็ดในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ.2468	52

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 โครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2	35
ภาพที่ 2.2 การเรียนการสอนแบบโบราณ	50
ภาพที่ 2.3 โรงเรียนวัดพระเชตุพนฯในปัจจุบัน	50
ภาพที่ 2.4 โรงเรียนสหศึกษาบาลี ใช้พื้นที่ระเบียงคตวัดพระปฐมเจดีย์	51

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงามทั้งทางด้านสติปัญญา ความรู้ คุณธรรมความดีงามในจิตใจ มีความสามารถที่จะทำงาน และคิดวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง สามารถเรียนรู้ แสวงหาความรู้ ตลอดจนใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ มีสุขภาพร่างกายและจิตใจ สมบูรณ์แข็งแรงประกอบอาชีพได้ มีวิถีชีวิตกลมกลืนธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสามารถปรับตนได้ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สุมน อมรวิวัฒน์, 2550: 461) การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ประเทศใดมีประชากรที่ได้รับการศึกษาอย่างถูกต้องและทั่วถึง ประเทศนั้นย่อมประสบผลสำเร็จในการพัฒนาในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล (วาริรัตน์ ผาสุก, 2539: 1) การเรียนการสอนไทยแต่เดิมกระทำในที่รโหฐาน คือ ตามศาลาการเปรียญ กุฏิพระ หรือที่พักอาศัย เรียนในเวลาที่มีผู้สอนและผู้เรียนสะดวกซึ่งวันหนึ่งอาจเรียนเพียงวิชาเดียว และไม่ปรากฏว่ามีกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาใด ๆ อีก การได้รับการจัดสรรพื้นที่สำหรับตั้งโรงเรียนโดยเฉพาะจึงเป็นการแสดงถึงความสำคัญในเรื่อง การศึกษาอย่างจริงจัง การวางหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการศึกษาล้วนต้องการให้การเรียนประสบความสำเร็จสูงสุด เพื่อให้นักเรียนเหล่านั้นมาเป็นกำลังสำคัญของประเทศต่อไป (รัฐยา หุ่นเจริญ, 2545: 213) การจัดตั้งสถานศึกษาที่เรียกกันว่าโรงเรียนจัดตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ. 2414 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในสมัยรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวัง นับเป็นโรงเรียนแห่งแรกที่ตั้งขึ้นตรงตามศัพท์ “โรงเรียน” อย่างที่เข้าใจในปัจจุบัน จากหลักฐานเกี่ยวกับการก่อตั้งโรงเรียนกล่าวว่า “แนวการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ทรงตั้งขึ้นมีจุดประสงค์ไปในทางหนังสือ และวิชาเลข ส่วนความมุ่งหมายอย่างแคบนั้นจะให้เล่าเรียนเพื่อให้กุลบุตรมีความรู้ความสามารถพอที่จะเข้ารับราชการได้” (ธำรง บัวศรี, 2542: 28 อ้างใน กระทรวงศึกษาธิการ, 2507: 29) ต่อมา มีการตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 จึงเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หลายอย่าง ตามมาในสังคมไทย เป็นต้นว่า มีโรงเรียนต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า

เจ้าอยู่หัว ทรงสนับสนุนการศึกษาด้วยการสร้างโรงเรียนแทนวัด ทรงพิจารณาเห็นว่า การศึกษาเป็น สิ่งจำเป็นสำหรับบ้านเมืองไม่น้อยไปกว่าวัด การศึกษาจึงได้ขยายออกไปมาก แม้ว่าวัดต่างๆ จะให้ ความร่วมมือเปิดเป็นโรงเรียนขึ้นก็ตาม ก็ยังไม่เพียงพอต่อความเจริญของประเทศ (สิริวัฒน์ คำวันสา, 2525: 10-11) ปัจจุบันการจัดการศึกษาของประเทศไทยแบ่งออกเป็นหลายระดับและมีหน่วยงาน รับผิดชอบหลายหน่วยงาน กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัด การศึกษาได้สนับสนุนให้หน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมกันรับผิดชอบการจัดการศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น หน่วยงานระดับกรมมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระดับ ประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนในสังกัดกระจายอยู่ทุก จังหวัดทั่วประเทศ (บุญเลี้ยง ชะวาลิสงค์, 2542: 1)

โรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราชภูร์พัฒนา) เป็นโรงเรียนแห่งหนึ่งในสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็น โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งปัจจุบันมีครูรวมทั้งผู้บริหาร จำนวน 7 คน มีนักเรียนทั้งสิ้น จำนวน 83 คน มีหมู่บ้านในเขตบริการ 4 หมู่บ้าน คือ บ้านโคก บ้านไร่ บ้านค้อ และบ้านเปลือย เด็ก นักเรียนที่มาเรียนจะมาจากหมู่บ้านทั้ง 4 หมู่บ้าน เนื่องจากมีระยะทางไม่ไกลมากนักเด็กนักเรียน จาก 4 หมู่บ้านสามารถเดินทางมาเรียนได้ คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา และอาชีพ รับจ้างอยู่ในตัวอำเภอและต่างจังหวัด เด็กนักเรียนอาศัยอยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นส่วนใหญ่ ในปี พ.ศ. 2478 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาทั่วประเทศ ทำให้การจัดการศึกษาได้ ขยายตัวไปทุกตำบล ต่อมาปี พ.ศ. 2480 ชาวบ้านโคกจึงได้ตั้งโรงเรียนขึ้นโดยให้นักเรียนไป เรียนที่ศาลาวัดต่อมาจึงย้ายมาตั้งอยู่นอกหมู่บ้าน จากคำบอกเล่าของชาวบ้านทำให้ทราบว่ามีพื้นที่ ของโรงเรียนที่อยู่ในหมู่บ้านซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “สวนครุ” ไม่มีใครรู้ว่าที่แห่งนี้ได้มาอย่างไรและ มีเนื้อที่มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะเห็นได้ว่าความเป็นมาของโรงเรียนและสวนครุ ไม่มีใครรู้อย่างถ่อง แท้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนรุ่นใหม่อีกไม่มีใครทราบ โดยเฉพาะพื้นที่ “สวนครุ” ซึ่งใน ปัจจุบันนี้ได้ถูกปล่อยให้รกร้างไม่มีใครเข้าไปทำประโยชน์อะไร แม้แต่ผู้บริหารคนปัจจุบัน และครูบางคนก็ไม่ทราบว่าพื้นที่ของโรงเรียนอยู่ในหมู่บ้าน และปัญหาที่พบอีกอย่างหนึ่ง คือ พื้นที่แห่งนี้ไม่ได้ถูกบันทึกไว้ในประวัติโรงเรียนอย่างชัดเจน แม้แต่ในธรรมนูญโรงเรียนยังไม่ ปรากฏไว้ชัดเจน ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ อีกทั้งยังไม่มีการศึกษาการจัดตั้งโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจุดกำเนิด ประวัติและ ความเป็นมาของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราชภูร์พัฒนา) ขึ้นใหม่ เพื่อจะได้ทราบถึงประวัติความ เป็นมาที่แท้จริงของการจัดตั้งโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราชภูร์พัฒนา) รวมถึงอาณาเขตและพื้นที่

ของโรงเรียน จึงได้ทำการวิจัยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนเพื่อให้
นักเรียน ครู ชุมชนชาวบ้าน โศก และประชาชนทั่วไปได้ทราบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสืบหาจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้าน โศก (ทองคุรุราษฎร์
พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2

3. คำถามการวิจัย

- 3.1 จุดกำเนิดของโรงเรียนบ้าน โศก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา) มาจากเหตุผลใด
- 3.2 ใครคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในการก่อตั้งโรงเรียนบ้าน โศก
(ทองคุรุราษฎร์พัฒนา)
- 3.3 หลังจากที่มีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นแล้วโรงเรียนมีวิธีการบริหารจัดการ โรงเรียน
และจัดการศึกษาอย่างไร
- 3.4 โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างไรบ้าง

4. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การสืบหาประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้าน โศก (ทองคุรุราษฎร์
พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

4.1 แหล่งข้อมูล

ศึกษาเนื้อหาจากเอกสาร หลักฐาน สมุดหมายเหตุการณ์วัน แผนปฏิบัติการ
ธรรมนูญโรงเรียนและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้าน โศก
(ทองคุรุราษฎร์พัฒนา)

สัมภาษณ์ผู้รู้ (Key Informant) โดยผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย กลุ่ม
บุคคลดังต่อไปนี้

1. อดีตครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ จำนวน 2 คน
2. พระภิกษุวัดบ้านโคก จำนวน 2 รูป
3. ผู้สูงอายุ/ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เคยมีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนบ้านโคก (ทองครูราษฎร์พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 3 คน
4. ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน
5. ครูในโรงเรียนบ้านโคก จำนวน 3 คน

4.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2552 ถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 รวมระยะเวลาในการดำเนินงานเป็นเวลา 2 เดือน

5. ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสืบหาประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้านโคก (ทองครูราษฎร์พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 จะทำให้เกิดประโยชน์ดังนี้

- 5.1 ทราบถึงจุดกำเนิด ประวัติความเป็นมาของการก่อตั้ง โรงเรียนบ้านโคก (ทองครูราษฎร์พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2
- 5.2 ได้เอกสารอ้างอิงที่สำคัญของโรงเรียนบ้านโคก (ทองครูราษฎร์พัฒนา)
- 5.3 เป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียนบ้านโคก (ทองครูราษฎร์พัฒนา) ให้กับผู้ที่สนใจทั่วไป
- 5.4 บุคลากรของโรงเรียนบ้านโคก (ทองครูราษฎร์พัฒนา) รวมทั้งประชาชนในพื้นที่เกิดความภาคภูมิใจ เห็นความสำคัญของโรงเรียน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การสืบหาจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
2. สภาพปัจจุบันของประชากรในหมู่บ้าน
3. สภาพก่อนการจัดตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก
4. การก่อตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก
5. การดำเนินกิจกรรมหลังจากการตั้งโรงเรียน
6. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของชุมชน
7. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
8. การบริหารงานในโรงเรียน
9. สภาพปัจจุบันของประชากรในตำบลดอกไม้
10. สภาพการจัดการศึกษาของจังหวัดร้อยเอ็ด
11. การจัดการศึกษาในอำเภอสุวรรณภูมิ
12. ความเป็นมาของการศึกษาไทยในอดีต
13. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2524
14. ความหมายของโรงเรียน

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านโคก เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด สภาพทั่วไปของบ้านโคกเป็นพื้นที่ราบ ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอสุวรรณภูมิ 3 กิโลเมตร ทิศเหนือติดกับบ้านไร่ ทิศตะวันออกติดกับร่องเมฆ ทิศใต้ติดลำเสียว ทิศตะวันตกติดกับบ้านค้อ มีเนื้อที่ของหมู่บ้านทั้งหมด 750 ไร่ เนื้อที่ในหมู่บ้าน 150 ไร่ เนื้อที่สำหรับทำการเกษตรและอื่น ๆ 600 ไร่ ปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 92 ครัวเรือน ประชากร ตามทะเบียนราษฎร จำนวน 340

คน อาชีพของคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา และรับจ้างทั่วไป (ประไพพร นระราชัง: สัมภาษณ์)

ในการตั้งหมู่บ้านครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2450 โดยนายปอ นระราชัง นางวอ นระราชัง และนายมี ซึ่งเป็นชาวบ้านไร่ ตำบลสูงยาง ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ร่วมกันเดินทางเข้ามาถางป่าซึ่งเป็นพื้นที่ที่รกร้างไม่มีใครจับจองสร้างบ้านเรือน เพื่ออยู่อาศัยและทำการเกษตรและเรียกหมู่บ้านที่สร้างขึ้นว่า “บ้านโคกก่อง” ต่อมา พ่อปั้ง กับแม่พา อพยพตามมาพร้อมกับชาวบ้าน อีก 8 ครอบครัว โดยก่อนที่จะอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านโคกนี้ได้เกิดเหตุการณ์ไฟไหม้ที่บ้านไร่ ชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับที่เกิดไฟไหม้ จึงอพยพมาหาพื้นที่ทำกินใหม่เพราะเชื่อว่าถ้าเกิดไฟไหม้ที่ใดแล้วพื้นที่แห่งนั้นจะไม่ใช่สิริมงคลทำมาหากินไม่เจริญรุ่งเรือง (ความเชื่อของคนโบราณที่เป็นชาวอีสาน) จึงได้ตกลงพร้อมใจกัน ย้ายถิ่นฐานเข้ามาตั้งรกรากอยู่บนพื้นที่แห่งใหม่ อยู่ที่บ้านโคก ซึ่งแต่เดิมพื้นที่ของบ้านโคกเป็นป่ารกที่เต็มไปด้วยไม้พุ่มเล็ก ๆ ประเภทต้นเม็ก ไม้ใหญ่ ได้แก่ ไม้พะยอม กลันเกลตา สะแบงและต้นยางนา พื้นที่แห่งนี้ชาวบ้านจะเข้าไปเก็บหาของป่านำไปประกอบอาหาร เช่น เห็ดป่า แผลงจินูน แผลงจิโปม จักจั่น เป็นต้น ซึ่งเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน คือ บ้านโคก โดยคำว่าโคกที่ชาวอีสานเรียกนั้นหมายถึงพื้นที่ที่มีต้นไม้ขึ้นหนาแน่นมากกว่าบริเวณอื่น โดยเต็มไปด้วยต้นไม้ขนาดเล็กและต้นไม้ขนาดใหญ่ พื้นที่แห่งนี้ไม่ถูกนำมาใช้ทำการเกษตร ทำนาปลูกข้าวหรือปลูกพืชผัก เนื่องจากเป็นเนินที่อยู่สูงกว่าบริเวณอื่น ต่อมาจำนวนประชากรก็ค่อยๆ เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จำนวนครัวเรือนของประชากรก็เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ต่อมาจึงได้ทำการคัดเลือกผู้นำในหมู่บ้านขึ้น โดยใช้วิธีการเลือกตั้งแบบเปิดเผย โดยมีวิธีการ คือ ให้ผู้ที่ลงสมัครคัดเลือก หรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อจากชาวบ้านว่ามีความเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำออกไปยืนตามต้นไม้ซึ่งแต่ละคนเลือกยืนได้เพียงหนึ่งต้นเท่านั้น แล้วให้ชาวบ้านเดินเข้าไปเลือกโดยไปยืนตามต้นไม้ของบุคคลที่ตนชื่นชอบ ถ้าชอบบุคคลใดก็จะไปยืนรวมกลุ่มกันที่ต้นไม้ต้นนั้น โดยจะมีกรรมการเดินมานับจำนวนคนที่อยู่ตามต้นไม้ ถ้าต้นไม้ต้นใดมีคนยืนอยู่มาก บุคคลนั้นก็จะได้รับเลือกตั้งให้เป็นผู้ใหญ่หรือผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านคนแรกที่ได้รับคัดเลือก คือ นายสวน พาราศรี ต่อมาเมื่อนายสวน พาราศรี มีอายุครบ 60 ปี (ปัจจุบันเกษียณอายุราชการ) ชาวบ้านจึงได้เลือกตั้งใหม่โดยใช้รูปแบบการเลือกตั้งแบบเดิมได้ผู้นำ คือ นายอ่อน พาราศรี เป็นผู้นำคนที่สอง คนที่สาม คือ นายบุญ สาคร คนที่สี่ คือ นายคำพา สาคร คนที่ห้า คือ นายทอง สาคร คนที่หก คือ นายบุญมี ศรีวงศ์ และคนที่เจ็ดคือ นายสาย สาคร (สาย กลีบจำปี : สัมภาษณ์)

ปัจจุบันนายประไพพร นระราชัง ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านบ้านโคกเป็นคนที่แปด ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านในการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย 3 วาระติดต่อกัน ตั้งแต่วันที่ 15

มกราคม พ.ศ. 2539 (บัว พิมพานิชย์ : สัมภาษณ์) ในหมู่บ้านมีภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน คือ นายสีลา สาคร อายุ 74 ปี การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นหมอสุนทร หมอดู นายทองดี อรัญ อายุ 78 ปี การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นหมอสุนทร ต่อดวงชะตา นายบุญตา เมืองสนาม อายุ 79 ปี การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นหมอโบราณ ใช้ใบหนาด รักษาโรคม้ามโต และนายโฮม ลินธุพงษ์ การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นหมอเป่ามนต์ รักษา โรคชาง (ภาษาอังกฤษ หมายถึง โรคขาดสารอาหาร) ที่มักจะพบกับเด็กเล็กๆ (แผนพัฒนาหมู่บ้าน : ม.ป.ป.)

2. สภาพปัจจุบันของประชากรในหมู่บ้าน

2.1 สภาพทั่วไป

บ้านโคกมีที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของตำบลดอกไม้ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอ สุวรรณภูมิประมาณ 3 กิโลเมตร มีอาณาเขต ดังนี้ (แผนพัฒนาหมู่บ้าน : ม.ป.ป.)

ทิศเหนือ ติดกับ บ้านไร่

ทิศใต้ ติดกับ ลำเสียว

ทิศตะวันออก ร่องเมย

ทิศตะวันตก ติดกับ บ้านค้อ

2.1.1 ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบสลับกับทุ่งนา

2.1.2 แหล่งน้ำธรรมชาติ มีแม่น้ำ 2 สาย ไหลผ่าน คือ ลำเสียวน้อย และลำเสียว

ใหญ่

2.1.3 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเอง ได้แก่ ฝาย 1 แห่ง บ่อบาดาลในหมู่บ้าน 8 แห่ง และบ่อน้ำตื้นที่ชาวบ้านขุดไว้ใช้อีก 1 แห่ง

2.2 จำนวนประชากร

ประชากรในบ้านโคกมีจำนวนครัวเรือนตามทะเบียนราษฎร์ ทั้งสิ้น 92 ครัวเรือน จำนวนครัวเรือนทั้งหมดตาม จปฐ. 72 ครัวเรือน ประชากร จำนวน 340 คน แยกเป็นชาย 230 คน หญิง 110 คน ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จำนวน 40 คน คนพิการ 2 คน (แผนพัฒนาหมู่บ้าน : ม.ป.ป.)

2.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

บ้าน โลกมีสภาพทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านโดยรวม ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนาปลูกข้าวปลูกพืชผักและประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้ต่อครัวเรือนมาจากการขายข้าวซึ่งบ้าน โลก นับได้ว่าเป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดร้อยเอ็ด (แผนพัฒนาหมู่บ้าน : ม.ป.ป.)

การประกอบธุรกิจ

การประกอบธุรกิจภายในหมู่บ้าน เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก ประกอบด้วย ร้านขายของชำ จำนวน 2 แห่ง ร้านซ่อมรถจักรยาน/จักรยานยนต์ จำนวน 1 แห่ง และโรงงานผลิตน้ำแข็ง 1 แห่ง (แผนพัฒนาหมู่บ้าน : ม.ป.ป.)

2.4 สภาพทางสังคม

ด้านการศึกษา

บ้าน โลกมีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้าน โลก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) ผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดบ้าน โลก ส่วนใหญ่จะไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ทั้งสถานศึกษาในอำเภอสุวรรณภูมิ สถานศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดและต่างจังหวัด เช่น โรงเรียนเจริญศึกษา โรงเรียนสุวรรณภูมิ โรงเรียน ช. ประดิษฐ์วิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น มีเพียงบางส่วนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป (จรูญ หลักคำ : สัมภาษณ์) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา จากสถิติข้อมูลของโรงเรียน พบว่านักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนบ้าน โลก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) เข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นครบร้อยเปอร์เซ็นต์โดยสถานศึกษาที่นักเรียนส่วนใหญ่เข้าศึกษาต่อ ได้แก่ โรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาล ซึ่งจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โรงเรียนสุวรรณภูมิ (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนสุวรรณภูมิวิทยาลัย) ที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นภายหลังจึงได้จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพิ่มขึ้น นับได้ว่านักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับทั้งระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนบ้าน โลก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) ได้รับการศึกษาต่อทุกคน

บ้าน โลกมีสถานที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของหมู่บ้านและสำหรับอ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง เรียกว่า ศาลาประชาคม และสถานที่แห่งนี้นอกจากจะใช้เป็นที่อ่านหนังสือพิมพ์และพบปะของชาวบ้านแล้วยังใช้เป็นที่พักผ่อนนัดหมายปรึกษาหารือระหว่างผู้นำชุมชนกับชาวบ้านอีกด้วย

ด้านสถาบันและองค์กรทางศาสนา

บ้านโลกมีสถาบันทางศาสนา 1 แห่ง คือ วัดบ้านโลก วัดบ้านโลกตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลคอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นสำนักสงฆ์อยู่ในสังกัดมหานิกาย ได้ทำการก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. 2460 โดยความร่วมมือของชาวบ้านมีภูมิจึงเป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ 1 หลัง สร้างด้วยไม้ มีเจ้าอาวาสบริหารปกครองมาแล้วจนถึงปัจจุบันนี้ 11 รูป วัดบ้านโลกเคยใช้เป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่กุลบุตรธิดาชุมชนในท้องถิ่น ทางราชการได้อาศัยใช้ศาลาการเปรียญหรือศาลาโรงธรรมเป็นโรงเรียนประชาบาลเป็นเวลานาน จนกระทั่งได้ย้ายโรงเรียนออกไปจากวัด และได้ไปสร้างโรงเรียนขึ้นใหม่ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของวัด โดยมีนายทอง สาคร เป็นผู้ใหญ่บ้านในสมัยนั้น ได้มองเห็นประโยชน์ทางการศึกษาของกุลบุตรธิดาเป็นสำคัญจึงมอบที่ดินให้ทางราชการเพื่อจัดสร้างโรงเรียน ดังที่เห็นเป็นอนุสรณ์อยู่จนถึงปัจจุบันนี้

ต่อมา เมื่อ พ.ศ. 2521 วันที่ 1 ตุลาคม 2521 พระมหาวิรัชศักดิ์ กตปุญโญ วัดสระแก้ว อำเภอเมืองนครราชสีมา ได้นิมนต์หลวงพ่อดุณ ปริสุทธโธ (พระราชวิฑฒคามเถระในปัจจุบัน) ซึ่งในสมัยนั้นได้ร่วมจำพรรษาที่วัดสระแก้ว อำเภอเมืองนครราชสีมาด้วยกันเป็นเวลาหลายปี ให้ท่านมาเป็นประธานอุปถัมภ์วางศิลาฤกษ์เพื่อสร้างกุฏิไม้ชั้น 1 หลัง แบบทรงไทยประยุกต์สิ้นเงินค่าใช้จ่ายไปเป็นจำนวนเงิน 163,565 บาท (หนึ่งแสนหกหมื่นสามพันห้าร้อยหกสิบห้าบาทถ้วน)และได้รับแรงศรัทธาความร่วมมือจากญาติพี่น้องชาวบ้านโลกและหมู่บ้านใกล้เคียง ตลอดจนลูกหลาน ชาวบ้านที่ไปทำงานอยู่ที่กรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดร่วมกันจัดหาผ้าป่าสามัคคีมาทอดสนับสนุนสมทบทุนในการก่อสร้าง จนแล้วเสร็จ หลังจากนั้นคณะกรรมการพัฒนาวัดโดยการนำของพระครูสิทธิธรรมมาทาน เจ้าอาวาส นายวิรัชศักดิ์ พันธุ์หินกอง หรืออดีตพระมหาวิรัชศักดิ์ กตปุญโญ พร้อมด้วยชาวบ้านได้ร่วมกันก่อสร้างศาลาโรงธรรมขึ้นเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นเดียวหนึ่งหลัง ได้วางศิลาฤกษ์และสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2535 โดยได้รับความอุปถัมภ์จากพระราชวิฑฒคามเถระ (หลวงพ่อดุณ ปริสุทธโธ) และแรงศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนตลอดทั้งลูกหลานชาวบ้าน จนแล้วเสร็จ อีกทั้งคณะกรรมการวัดได้พัฒนาวัดอย่างไม่หยุดยั้งทั้งยังได้มองเห็นความลำบากซึ่งวัดมีพื้นที่คับแคบ จึงได้ซื้อที่ดินเพิ่มเติมเพื่อขยายพื้นที่ให้กว้างขวางขึ้น รวมทั้งสิ้นแล้ว วัดบ้านโลกจึงมีเนื้อที่ 7 ไร่เศษ พื้นที่แห่งนี้อยู่ทางด้านทิศตะวันออกของวัด เดิมเป็นที่ราบลุ่มใช้ทำนา ต่อมาจึงได้ทำการถมพื้นที่เพื่อปรับให้ได้ระดับเดียวกันกับที่เดิมของวัด และได้ทำการก่อสร้างเมรุขึ้น เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2540 งานก่อสร้างดำเนินไปได้เพียงชั่วคราวก็ต้องหยุดพักไว้ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจถดถอยเพราะเข้าสู่ยุคไอ อีเอ็ม เอฟ ประเทศชาติเดือดร้อน รายได้ของประชาชนตกต่ำ ต่อมาเมื่อเศรษฐกิจฟื้นตัวดีขึ้น

ประชาชนเริ่มมีรายได้มากขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจึงได้ลงมือทำการก่อสร้างต่อจนงานก่อสร้างแล้วเสร็จและมีสภาพจนถึงปัจจุบัน (ประวัติวัดบ้านโคก, 2546)

ด้านการสาธารณสุข

บ้านโคกมีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศส.มช.) 1 แห่ง โดยเป็นเครือข่ายของสถานีอนามัยตำบลดอกไม้ ขึ้นตรงต่อสถานีอนามัยตำบลดอกไม้ซึ่งมีสถานที่ตั้งอยู่ที่บ้านยางเลิง โดยมีนายสำรอง บูรณอุดมวรศิลป์ เป็นหัวหน้าสถานีอนามัย การตั้งศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนที่บ้านโคก ตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2535 ในขณะนั้นมีประชากร ทั้งสิ้น 142 คน เป็นชาย 68 คน หญิง 74 คน ตั้งอยู่กลางหมู่บ้านโดยมีเนื้อที่ ประมาณ 1 ไร่ ให้บริการด้านสุขอนามัยของคนในหมู่บ้านมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร (อสม.) ที่เป็นชาวบ้านในหมู่บ้านที่ทำหน้าที่ดูแล ประสานงาน ให้บริการประชาชน ทั้งด้านเวชภัณฑ์ยา สุขภาพ ผู้สูงอายุ การป้องกันยาเสพติด โภชนาการเด็ก และดูแลด้านการเงินของศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน โดยมีเงินทุนหมุนเวียนปีละ 20,000 บาท (ประชุม ลำภา : สัมภาษณ์)

2.5 การบริการเพิ่มขึ้นพื้นฐาน

การคมนาคม

มีถนนติดต่อระหว่างหมู่บ้านมี 2 เส้นทาง เป็นถนนลาดยาง 1 สาย ระยะทาง 3 กิโลเมตร ถนนลูกรัง 2 เส้นทาง ระยะทาง 1.5 กิโลเมตร โดยมีถนนติดต่อระหว่างหมู่บ้านกับที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลดอกไม้ เป็นถนนลาดยางระยะทาง 4 กิโลเมตร ถนนลูกรังระยะทาง 2.5 กิโลเมตร ถนนติดต่อระหว่างหมู่บ้านกับที่ว่าการอำเภอสุวรรณภูมิ เป็นถนนลาดยาง 1 เส้นทาง ระยะทาง 2 กิโลเมตร (แผนพัฒนาหมู่บ้าน : ม.ป.ป.)

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในหมู่บ้าน

บ้านโคก มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทรายจึงเหมาะสำหรับการเพาะปลูก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปลูกข้าวหอมมะลิ จึงถือได้ว่า ดินเป็นทรัพยากรที่สำคัญ

ทรัพยากรดิน ชนิดของดินที่พบในหมู่บ้านเป็นดินร่วนปนทราย

ทรัพยากรป่าไม้ชนิดพรรณไม้ที่พบมาก ได้แก่ พะยอม มะค่าแต้ มะค่าโมง กระบก ประดู่ โมกมัน มะพอก รกฟ้า มะขามป้อม มะม่วงป่า รัก มะกอก มะเกลือ ตะเคียนหนู อินทนิลน้ำ และเสลา เป็นต้น และที่ปลูกเพิ่ม คือ ต้นยูคาลิปตัสที่ชาวบ้านปลูกไว้บนคันนาสลับกับนาข้าว

ทรัพยากรน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ลำน้ำเสียวน้อยและลำเสียวใหญ่ ซึ่งเป็นสายน้ำที่ไหลแยกมาจากลำน้ำชีซึ่งมีต้นน้ำอยู่ที่จังหวัดมหาสารคามไหลผ่านบ้านโคกโดยเฉพาะในฤดูฝนชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์โดยทำการเพาะปลูกข้าวทั้งนาปีและนาปรัง มีแหล่งน้ำที่ชาวบ้าน

ร่วมกันสร้างขึ้นอีก 2 แห่ง คือ วังยางและวังอิหขิว แหล่งน้ำทั้งสองแหล่งนี้จะใช้ประโยชน์ร่วมกัน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโคก บ้านค้อ และบ้านเปลือยนอกจากนี้ในหมู่บ้านยังที่พื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่สำคัญอีก 1 แห่ง คือ สวนครู มีเนื้อที่ 3 งาน 75 ตารางวา (แผนพัฒนาหมู่บ้าน : ม.ป.ป.)

2.6 ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

ในบ้านโคกมีการรวมกลุ่มของประชาชน/องค์กรชุมชน ดังนี้ (แผนพัฒนาหมู่บ้าน : ม.ป.ป.)

คณะกรรมการพัฒนาสตรี (กพสม.)	1 กลุ่ม	จำนวนสมาชิก	9 คน
อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.)		จำนวนสมาชิก	10 คน
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน		จำนวน	15 คน
คณะกรรมการ SML		จำนวน	10 คน
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	จำนวน 1 กลุ่ม	จำนวนสมาชิก	48 คน

2.7 จุดเด่นของหมู่บ้าน

บ้านโคกเป็นหมู่บ้านที่มีบริเวณโดยรอบสะอาดไม่มีมลพิษจากสิ่งแวดล้อม ผู้คนไม่พลุกพล่าน อยู่ห่างจากตัวอำเภอไม่มาก การคมนาคมขนส่งสะดวกเหมาะสำหรับก่อตั้งบ้านเรือนเพื่ออยู่อาศัย (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสุวรรณภูมิ (ม.ป.ป.) แผนพัฒนาหมู่บ้าน (ชุมชน) (บ้านโคก)

3. สภาพก่อนการจัดตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก

จากประวัติความเป็นมาของชุมชนชาวบ้านโคก ก่อนที่จะทำการก่อตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกในขณะนั้น เด็ก ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้านต้องเดินทางไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านดงไม้ ตำบลสูงยาง ซึ่งในปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นตำบลดงไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ ด้วยความยากลำบากในการเดินทาง ประกอบกับต้องใช้เวลาในการเดินทางมากกว่าจะไปถึงโรงเรียนซึ่งเด็ก ๆ ต้องตื่นตั้งแต่เช้ามืดไปช่วยงานผู้ปกครองในนา ก่อนไปโรงเรียน ในสมัยนั้นถนนที่ใช้สัญจรไปมา เป็นเส้นทางที่เรียกว่าทางเกวียน ชื่อเรียกนี้มาจากเส้นทางที่ชาวบ้านใช้ควายหรือวัวเทียมเกวียนลากขนสัมภาระไปยังท้องนาและเก็บผลผลิตที่ได้กลับมาเก็บที่ขุ้งฉาง เส้นทางที่ใช้เต็มไปด้วยดินเหนียวและดินทราย ในการเดินทางต้องเดินด้วยเท้าเปล่ากว่าจะไปถึงโรงเรียนบางวันก็สาย การเดินทางกลับบ้านหลังเลิกเรียนในแต่ละวันก็เย็นมาก ในวันที่ฝนตกเส้นทางเต็มไปด้วยโคลนตมเด็ก ๆ ต้องลุยโคลนไปโรงเรียนแต่ถ้าวันไหนที่ฝนตกหนัก วันนั้นจะไม่ได้ไปเรียน

หนังสือเด็ก ๆ ต้องหยุดเรียนเนื่องจากมีน้ำท่วมขังเส้นทางที่ใช้เดินทางไปเรียน ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงได้หารือร่วมกันโดยเห็นสมควรที่จะมีโรงเรียนในหมู่บ้านของตนเองเพื่อให้ลูกหลานได้มีที่เรียนหนังสืออย่างสะดวกสบาย ไม่ต้องเดินทางไกลจะได้ไม่ลำบากเหมือนที่ผ่านมา โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกจึงได้ถือกำเนิดขึ้นนับตั้งแต่บัดนั้น (อุดม ลำภา, อำ พันธุ์หินกอง: สัมภาษณ์)

4. การก่อตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก

ปี พ.ศ. 2480 โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก ก่อตั้งขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้าน โดยใช้วัดบ้านโคกเป็นสถานที่ตั้งใช้ศาลาวัดเป็นสถานที่เรียน ะยะแรกมีนักเรียนที่อยู่ในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงที่เดินทางไปเรียนที่โรงเรียนในตำบลสูงยางย้ายมาเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้ ภายหลังจากที่ตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกได้ไม่นานมีนักเรียนบางส่วนจากบ้านน้ำค้ำน้อยเดินทางมาเรียนร่วมกับนักเรียนบ้านโคก บ้านคือ บ้านไร่และบ้านเปลือย ซึ่งในการเดินทางมาเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้ระยะทางไกลมากขึ้น ใช้เวลาในการเดินทางน้อยกว่าการเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านคอกไม้ อีกทั้งเส้นทางที่ใช้สัญจรไปมาก็ไม่ลำบากเหมือนเดิม กระทั่งบ้านน้ำค้ำน้อยได้ตั้งโรงเรียนขึ้นในหมู่บ้าน นักเรียนที่มาจากบ้านน้ำค้ำน้อยจึงย้ายไปเรียนอยู่ที่หมู่บ้านของตน (พระครูสิทธิธรรมาทาน : สัมภาษณ์) ต่อมาเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2481 นายดี ไชยโสภภาพ ซึ่งดำรงตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอในขณะนั้นได้ประกาศตั้งโรงเรียนแห่งนี้ขึ้นอย่างเป็นทางการและให้ชื่อว่า โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก ซึ่งสถานที่ตั้งโรงเรียนนั้นยังคงใช้วัดบ้านโคกเป็นที่ตั้งโรงเรียน ใช้ศาลาวัดทำการเรียนการสอน และเปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่นั้นเตรียมประถมศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีนายดา ทุมแสน เป็นครูใหญ่คนแรก (ธรรมบุญโรงเรียนฉบับปรับปรุง 2545-2547: 1)

5. การดำเนินกิจกรรมหลังการตั้งโรงเรียน

การดำเนินกิจกรรมภายหลังจากการตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกโดยโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนนักเรียนแบบรวมชั้น ในขณะที่นายดา ทุมแสน ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ของโรงเรียนขณะนั้นได้ไปขอใช้พื้นที่ว่างที่อยู่ในหมู่บ้านซึ่งเป็นพื้นที่ของนายปอ กับนางวอ นระราวัง เพื่อให้เด็กนักเรียนได้เข้าไปทำประโยชน์โดยทำการปลูกพืชผักสวนครัว ปลูกข้าวโพด ชาวบ้านจึงเรียกที่แห่งนี้ว่า “สวนครู” ด้วยเหตุนี้พื้นที่แห่งนี้จึงเป็นที่มาของคำว่า “สวนครู”

(อ่ำ พันธุ์หินกอง: สัมภาษณ์) ต่อมานายปอ นระว้างกับนางวอ นระว้าง จึงได้บริจาคที่ดินผืนนี้ ซึ่งมีเนื้อที่ 3 งาน กับ 75 ตารางวา ให้กับทางโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก (จันทร์เดียว สาคร: สัมภาษณ์) ในสมัยแรกโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก มี ครูใหญ่ คือ นายดา ทุมแสน ซึ่งเป็น ครูใหญ่คนแรกของโรงเรียน มีครูที่มาสอนประจำการ 2 คน คือ นายรม ชนศรีรังกุล และนางสาว ทิพย์ วิวิสุทธ์ รวมกับครูใหญ่แล้วมีครูอยู่ 3 คน นายนายดา ทุมแสน ได้ดำรงตำแหน่ง ครูใหญ่ตั้งแต่ พ.ศ. 2480 จนถึง พ.ศ. 2485 จึงเกษียณอายุราชการ จากนั้น นายสาย ศรีจันทร์วงศ์ ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่แทน ในปี พ.ศ. 2485 ต่อมาปี พ.ศ. 2495 ได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียน ใหม่จากชื่อเดิมโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกเป็นโรงเรียนบ้านโคก โดยมีนายสาย ศรีจันทร์วงศ์ ดำรงตำแหน่งครูใหญ่จนกระทั่งเกษียณอายุราชการในปี พ.ศ. 2510 ต่อมานายจรูญ หลักล้า ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่แทนนายสาย ศรีจันทร์วงศ์ การจัดการศึกษาของโรงเรียนใน ขณะนั้นได้เพียงแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้ว บางส่วนก็ไป ศึกษาต่อชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ที่โรงเรียนในตัวอำเภอสุวรรณภูมิ ซึ่งอยู่ไม่ไกลมากนัก และอีกส่วนหนึ่งก็ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ปี พ.ศ. 2517 ได้ขยายการจัดการศึกษาภาคบังคับจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เด็กที่เกิดหลังปี พ.ศ. 2510 ทุกคนจะต้องจบ การศึกษาภาคบังคับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การจัดการศึกษาในขณะที่เป็น โรงเรียนบ้านโคกจัดได้เพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และโรงเรียนยังคงใช้ศาลาวัดเป็นสถานที่เรียน หนังสือดังเดิม (ผ่องศรี อดกลั่น: สัมภาษณ์)

6. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของชุมชน

การจัดการศึกษาให้เกิดผลดี มีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะผู้ปกครอง ต้องอาศัยกระบวนการนำกระบวนการมีส่วนร่วมมาใช้ ซึ่งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ ในมาตรา 8 (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 58 ได้บัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วน ร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรือ อาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สถานศึกษาที่จัด การศึกษาทุกระดับจึงต้องปฏิบัติตามโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษา ทั้งนี้เพราะเมื่อผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาย่อมจะช่วยขับเคลื่อน ให้การบริหารจัดการศึกษาดำเนินไปตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ช่วยให้

สถานศึกษาได้รับการยอมรับจากชุมชน ชุมชนรักและหวงแหนสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้ผู้ปกครอง และชุมชนสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม คือ หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ

การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน จึงเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย นับตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการและการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาให้เป็นที่มาของวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถทำได้ทั้งทางตรง คือ ร่วมเป็นคณะทำงานและทางอ้อมร่วมวางแผนทางนโยบาย

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (เอกสารอบรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหาร, 2550 : 88-90) ได้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยสถานศึกษาสามารถเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนจัดสร้างหลักสูตรสถานศึกษา และกำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
2. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนเป็นยุทธศาสตร์ที่จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาควรระลึกถึง ซึ่งมีหลัก 10 ประการ คือ 1) สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อชุมชน, 2) ฝึกให้เป็นคนใจกว้างและมีจิตสาธารณะ, 3) ตระหนักในสิ่งที่จำเป็นและขาดแคลน ไม่วางเฉย ทุกอย่างทำได้ หากตั้งใจทำ, 4) ต้องหมั่นสร้างและปรุงแต่งตนเองให้เป็นบุคคลที่มีเสน่ห์เป็นที่ชื่นชมศรัทธาของชุมชนและเพื่อร่วมงาน, 5) อ่อนน้อมถ่อมตน วางตัวเรียบง่าย อยู่กับชุมชนและเพื่อนร่วมงานได้ตลอดเวลา, 6) หลีกเลี่ยงการโต้แย้งที่ไร้เหตุผล พัฒนาทักษะการประนีประนอม, 7) ให้การต้อนรับชุมชนด้วยบรรยากาศมิตรภาพ, 8) พัฒนาเทคนิคการวิเคราะห์ชุมชนให้ลึกซึ้ง เพื่อสำรวจจุดเด่น จุดด้อย เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนา, 9) หมั่นแสวงหาแหล่งงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ จากหน่วยงาน บริษัท ห้าง ร้านค้า โดยใช้โครงการที่มีประสิทธิภาพ 10) สร้างและพัฒนาค่านิยมการ สร้างสัมพันธภาพกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

3. บทบาทของชุมชนในการที่เข้าร่วมจัดการศึกษา มีดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่บ้านและที่สถานศึกษา, 2) การกำหนดนโยบายเป้าหมายการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา, 3) การประชาสัมพันธ์ สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา, 4) การเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรและบุคลากรในการจัดการศึกษา, และ 5) การตรวจสอบการจัดการศึกษา

4. กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ควรดำเนินการ ดังนี้ 1) สำรวจความต้องการ การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน, 2) การกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา, 3) การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ, 4) กิจกรรมการปฏิบัติ คือ แนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ, 5) การประเมินผล คือ การประเมินแนวทางปฏิบัติ, และ 6) การสรุปผลกรรมมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกัน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนในการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการ ที่สำคัญ ที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก หากชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา รวมถึงการเชิญผู้ปกครองที่มีความรู้และมีเวลาว่างมาเป็นครูพ่อครูแม่ให้ความรู้ด้านวิชาการ ด้านภูมิปัญญา กับบุตรหลาน ย่อมเกิดผลดีทั้งต่อโรงเรียนที่ได้บุคลากรเพิ่ม ส่วนผู้ปกครองย่อมภาคภูมิใจที่ได้สอนบุตรหลานในโรงเรียน รวมถึงนักเรียนที่จะมีความเคารพและนับถือในตัวผู้ปกครองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

7. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังคม จัดตั้งขึ้นด้วยความต้องการของคนในสังคมโดยความร่วมมือของประชาชน ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นสถานที่ใกล้ชิดกับประชาชนและมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีทั้งในแง่การให้บริการและรับบริการจากชุมชน

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา (2540 : 71) กล่าวว่า ปัจจุบันการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนช่วยในการพัฒนาโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านอาคารสถานที่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะเห็นได้ว่าจากแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบันได้มุ่งเน้นให้ใช้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพของชุมชนมาเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนกับชุมชนจึงจำเป็นต้องมีความร่วมมือและมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

วิไลวรรณ วิทย์โรจน์ (2525 : 227 – 229 อ้างใน สมศักดิ์ คงเที่ยงและคณะ, 2544 : 462) ได้เสนอวิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน อาจใช้วิธีการดังนี้
  - 1.1 เสนอรายงานให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
  - 1.2 สร้างความเชื่อถือและความมั่นใจตลอดจนความนิยมในโรงเรียนให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน
  - 1.3 ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา
  - 1.4 ส่งเสริมให้ครูและผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น สนับสนุนให้ครูออกเยี่ยมผู้ปกครอง
  - 1.5 พาเด็กออกไปศึกษานอกสถานที่
  - 1.6 สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้านกับโรงเรียน
  - 1.7 ประเมินความต้องการของผู้ปกครองในท้องถิ่นเกี่ยวกับการศึกษา
  - 1.8 แก้วใจ บัดเป่า คลี่คลายข้อข้องใจในสิ่งที่ทำให้ประชาชนเข้าใจผิด ๆ เพื่อช่วยให้ประชาชนมองโรงเรียนในแง่ดี
  - 1.9 นำลูกเสือ ยุวกาชาดออกบำเพ็ญประโยชน์
  - 1.10 นำนักเรียนออกสำรวจชุมชนที่นักเรียนตั้งอยู่เพื่อจะได้รับความทราบปัญหาและความต้องการ
2. การนำชุมชนมาสู่โรงเรียน
  - 2.1 โรงเรียนควรใช้แหล่งวิชาในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ซึ่งครูอาจใช้แหล่งวิชาดังนี้
    - 2.1.1 ผู้ปกครองเด็กให้ความช่วยเหลือในการเป็นวิทยากร
    - 2.1.2 ผู้เชี่ยวชาญในอาชีพเฉพาะอย่างมาให้ความรู้และแนะนำแก่เด็ก
    - 2.1.3 คณะกรรมการสภาตำบลหรือท้องถิ่นอาจให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการในท้องถิ่น
  - 2.2 ส่วนวิธีการอื่น ๆ ในการนำชุมชนมาสู่โรงเรียนนอกเหนือจากแหล่งวิชาในชุมชน มีดังนี้
    - 2.2.1 จัดงานประจำปีแล้วเชิญผู้ปกครองและประชาชนมาร่วมงาน
    - 2.2.2 จัดนิทรรศการแสดงผลงานของโรงเรียน
    - 2.2.3 จัดการแสดงละครหรือการแข่งขันกีฬา
    - 2.2.4 จัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู

2.2.5 เชิญประชาชนที่สนใจเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา

จากแนวคิดต่าง ๆ สรุปได้ว่า โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์ที่แยกออกจากกันไม่ได้ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

8. การบริหารงานในโรงเรียน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียน

งานการบริหารโรงเรียน เป็นการดำเนินการ การควบคุม การจัดการบริการเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน อาคารสถานที่ การติดต่อสื่อสาร การเงิน ในการบริหารงานโรงเรียนโดยปกติมักมีรูปแบบคล้ายกันแต่อาจจะเปลี่ยนไปบ้างก็ขึ้นอยู่กับผู้บริหารและขนาดของโรงเรียน การบริหารงานโรงเรียนเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนที่จะต้องร่วมมือกัน นำพาโรงเรียนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

8.1 ความหมายของการบริหารโรงเรียน

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2533 : 12) ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนว่า หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มบุคลากรซึ่งเรียกว่าผู้บริหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ บริการการจัดการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 3 - 4) ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคลากรหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในด้านต่างๆ นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรมเพื่อให้ตรงกับความต้องการของสังคม

มนัส พลายชุ่ม (2540 : 8) ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดการพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

วิไล ธนวิวัฒน์ (2541: 16) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน ก็คือการดำเนินการ กิจกรรมภายในโรงเรียน โดยกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย เพื่อให้นักเรียนได้มีการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจและสติปัญญาตลอดจนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตลอดไป

สรุปการบริหารโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการ การจัดการบริการเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ จากบุคลากรหลายฝ่ายร่วมมือกัน เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นไปตาม

วัตถุประสงค์ ตามที่รัฐกำหนดไว้โดยจะต้องพัฒนานักเรียนในทุกด้านตั้งแต่ร่างกายอารมณ์ สังคม สติปัญญา ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นงานบริหารการศึกษาในโรงเรียนจึงเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลและรับผิดชอบของหัวหน้าสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่บริหารภายในโรงเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นที่พอใจตามเป้าหมาย

8.2 ขอบข่ายการบริหารงานในโรงเรียน

ขอบข่ายการบริหารงานในโรงเรียนนักการศึกษาได้กำหนดไว้ ดังนี้

สุมิตร คุณานุกร และคณะ (2519 : 17) ได้แบ่งการบริหารโรงเรียนไว้ 5 ด้านคือ งานวิชาการ งานบริหารบุคคล งานกิจกรรมนักเรียน งานด้านความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน และงานธุรการและการเงิน

กิติมา ปรีดีดิถ (2532 : 41) ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารโรงเรียนเป็น 6 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการและการเงิน การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานอาคารสถานที่ การบริหารงานกิจการนักเรียน และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 4) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารโรงเรียนเป็น 6 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ การเงินและการพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์กับชุมชน

กรมสามัญศึกษา (2540 : 3 - 10) กำหนดขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียนไว้ 7 งาน ได้แก่ การบริหารงานทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครองนักเรียน งานบริการ งานโรงเรียนกับชุมชน และงานการบริหารอาคารสถานที่

แคมเบล และคณะ (Cambell and others, 1971 : 116 - 144) ได้แบ่งขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียนออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานบริหารบุคคล งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ งานสัมพันธ์กับชุมชน และงานงบประมาณธุรการ

สรุปขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียนครอบคลุมงาน 6 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการและการเงิน การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานอาคารสถานที่ การบริหารงานกิจการนักเรียน และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

การบริหารงานในโรงเรียนด้านวิชาการ

ในการจัดการศึกษาทุกระดับ งานด้านวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะการบริหารการศึกษาในโรงเรียนก็เพื่อตอบสนองความสำเร็จของผลงาน ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหาร โรงเรียนที่ต้องรับผิดชอบ จึงได้มีนักการศึกษาเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2533 : 16) ได้กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการไว้ว่า เป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิด ในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผล การสอนเพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2538: 62) ได้วิจัยปัญหา การใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าโรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรโดยเน้นทักษะ กระบวนการฝึกผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวข้องกับกิจกรรม ทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน พัฒนาให้ ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด

การบริหารงานในโรงเรียนด้านบุคลากร

การบริหารงานบุคลากร เป็นหัวใจของการบริหารอันหนึ่งไม่ว่าจะเป็นการบริหาร หน่วยงานใดก็ตาม ถ้าการบริหารบุคลากรขาดประสิทธิภาพ หน่วยงานนั้น ๆ จะเจริญได้ยาก การ บริหารงานในโรงเรียนก็เช่นกันจะได้ผลดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับบุคคลที่รับงานไปทำ ถ้าบุคคลนั้นขาด ขวัญ กำลังใจ หย่อนสมรรถภาพ งานก็บกพร่อง ผู้บริหารโรงเรียนควรจะต้องบริหารงานบุคคล ให้ได้ผลดีและได้รับความสำเร็จ บุคลากรทุกฝ่ายร่วมงานกันและช่วยกันทำงานอย่างมี ประสิทธิภาพ โดยนักการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความหมาย ของการบริหารงานบุคคลไว้ดังนี้

วิทธี (อ้างถึงใน กุศลศักดิ์ สารกิตติพันธ์ 2538 : 27) ได้ทำการศึกษามูลนิธิภาพของ ครูที่ดีโดยรวบรวมมูลนิธิภาพของครูที่ดีไว้ดังนี้ ให้ความร่วมมือ มีความเป็นประชาธิปไตย มีความกรุณาและเอาใจใส่ต่อทุกคน มีความอดทน มีความรู้ในเรื่องทั่วไปดีมาก มีความยุติธรรม มี อารมณ์ขัน ทำสิ่งใดเสมอต้นเสมอปลาย สนใจปัญหาและความเดือดร้อนของนักเรียน ยกย่องและ ให้รางวัลนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนแต่ละรายวิชา

สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคลากร หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการวาง นโยบาย การวางแผน การวางระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์กรหรือ หน่วยงานเพื่อให้ได้ใช้ประโยชน์ การบำรุงรักษา และพัฒนาให้บุคลากรมีความสามารถในการ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีปริมาณที่เพียงพอให้การปฏิบัติงานบรรลุตามจุดประสงค์

การบริหารงานในโรงเรียนด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

อาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม และบรรยากาศในโรงเรียนเป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งส่งผลถึงความเจริญงอกงามทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญาของนักเรียน

สมคิด จุมทอง (2528 : 41) ได้ให้ความหมายของอาคารสถานที่ว่า หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการวางแผน การใช้อาคาร สถานที่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด การควบคุมดูแล การบำรุงรักษา การพัฒนาอาคารต่าง ๆ การจัดบริเวณโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่สวยงาม เหมาะสมกับสภาพการใช้งานอยู่เสมอ การรักษาความสะอาด ความคงทนแข็งแรง ความปลอดภัย และสามารถสนองความต้องการได้อย่างเพียงพอ

สรุปได้ว่า งานบริหารอาคารสถานที่ เป็นการจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน สามารถสนองความต้องการของนักเรียนและชุมชนได้

9. สภาพปัจจุบันของประชากรในตำบลดอกไม้

9.1 ประวัติความเป็นมาของตำบลดอกไม้

ตำบลดอกไม้ ตั้งเมื่อปี 2513 แยกออกจากตำบลสูงยาง อำเภอสุวรรณภูมิ ปัจจุบันอยู่ในเขตความปกครองของอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดอกไม้ บ้านไร่ บ้านหมอต บ้านภูงา บ้านยางเลิง บ้านโคกทับเก่า บ้านเปลือย บ้านค้อและบ้านโคก (ข้อมูลพื้นฐานตำบลดอกไม้ : ม.ป.ป.)

9.1.1 สภาพทั่วไปของตำบล

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูกอาชีพหลักของประชาชน คือ การทำนา

9.1.2 อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลนาใหญ่ อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลหินกอง อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลสระคู, หัวโตน อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลหินกอง อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด

9.1.3 จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต ตำบลดอกไม้ มีจำนวนทั้งสิ้น 6,732 คน

9.1.4 ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา ทำไร่

อาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์

9.1.5 ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1) โรงเรียน 5 แห่ง

2) วัด 15 แห่ง

3) สถานีอนามัย 1 แห่ง

4) องค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง

9.2 สภาพทั่วไป (ข้อมูลพื้นฐานตำบล : ม.ป.ป.)

9.2.1 ที่ตั้ง ตำบลดอกลำไ้ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอสุวรรณภูมิ ห่างจากอำเภอ ประมาณ 7 กิโลเมตร ระยะห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 52 กิโลเมตร การเดินทาง ไปอำเภอและจังหวัดมีความสะดวกสบายรวดเร็ว มีถนนลาดยางตลอดเส้นทาง

9.2.2 เนื้อที่ ตำบลดอกลำไ้ มีเนื้อที่ประมาณ 49 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 30,625 ไร่

9.2.3 ภูมิประเทศ ตำบลดอกลำไ้ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบ

9.2.4 จำนวนหมู่บ้าน 14 หมู่ ตำบลดอกลำไ้มีหมู่บ้าน 14 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านดอกลำไ้ หมู่ที่ 2 บ้านไร่ หมู่ที่ 3 บ้านหมอต้า หมู่ที่ 4 บ้านกุงา หมู่ที่ 5 และ 6 บ้านยางเลิง หมู่ที่ 7 บ้านโคกทับเก่า หมู่ที่ 8 บ้านเปลือย หมู่ที่ 9 บ้านโคกหมู่ที่ 10 บ้านค้อ หมู่ที่ 11 บ้านหมอต้า หมู่ที่ 12 บ้านยางเลิง หมู่ที่ 13 บ้านดอกลำไ้และหมู่ที่ 14 บ้านยางเลิง

9.2.5 ประชากร

ประชากรทั้งสิ้น 5,849 คน แยกเป็น ชาย 2,851 คน หญิง 2,998 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 119.36 คน/ตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 2.1 ประชากรสามารถแยกเป็นรายหมู่บ้านได้ดังนี้ (ข้อมูล ณ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2553)

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวน ครัวเรือน	ชื่อผู้นำชุมชน
		ชาย	หญิง	รวม		
1	บ้านดอกไม้	220	204	424	120	นายชัยศิลป์ เกตุศรี
2	บ้านไร่	100	132	232	87	นายทวี สุนทรบูรณ์
3	บ้านหมอตา	316	360	676	165	นายอุดม พนมเขต
4	บ้านกุงา	165	199	364	94	นายอารมย์ วิไลวรรณ
5	บ้านยางเลิง	193	209	402	126	นายชารี สาโคด
6	บ้านยางเลิง	378	436	814	114	นายสม สายฤทธิ์
7	บ้านโคกทับเก่า	54	56	110	38	นายบวร สมชาติ
8	บ้านเปลือย	68	74	142	46	นางบุญมา สีคราม
9	บ้านโคก	130	133	263	64	นายประไพพร นระว้าง
10	บ้านค้อ	84	108	192	64	นายสุนทร ศรีวงศ์
11	บ้านหมอตา	634	562	1,196	145	นายบิน ลาสนาม
12	บ้านยางเลิง	219	216	435	83	นายสงวน นระว้าง
13	บ้านดอกไม้	223	244	467	136	นางหนูการ ผกามาศ
14	บ้านยางเลิง	67	65	132	33	นายทวี ยมรัตน์
รวม		2,851	2,998	5,845	1,315	

9.2.6 สภาพทางเศรษฐกิจ

1) อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา รองลงมาได้แก่ อาชีพรับจ้างและค้าขาย

2) การประกอบธุรกิจในเขตตำบลดอกไม้

- (1) ปั้มน้ำมัน 4 แห่ง
- (2) ปั้มน้ำมันแก๊ส (LPG) 1 แห่ง
- (3) โรงสี 23 แห่ง
- (4) โรงน้ำแข็ง 1 แห่ง

9.3 สภาพทางสังคม (ข้อมูลพื้นฐานตำบล : ม.ป.ป.)

9.3.1 การศึกษา

- 1) โรงเรียนประถมศึกษา 5 แห่ง
- 2) ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุดประชาชน 14 แห่ง
- 3) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง
- 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3 แห่ง
- 5) ศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร 1 แห่ง

9.3.2 สถาบันและองค์การทางศาสนา

วัด/สำนักสงฆ์ 13 แห่ง

9.3.3 การสาธารณสุข

- 1) สถานีอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง
- 2) สถานพยาบาลเอกชน 3 แห่ง
- 3) อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ 100

9.3.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

หน่วยบริการประชาชน ตำรวจทางหลวง 1 แห่ง

9.4 การบริการพื้นฐาน (ข้อมูลพื้นฐานตำบล : ม.ป.ป.)

9.4.1 การคมนาคม

ตำบลดอกไม้ มีถนนติดต่อระหว่างหมู่บ้าน จำนวน 6 สาย และถนนลาดยาง จำนวน 2 สาย สภาพทางคมนาคมส่วนใหญ่เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก

9.4.2 การไฟฟ้า

ตำบลดอกไม้ มีไฟฟ้าเข้าถึง 14 หมู่บ้านและประชากรที่ใช้ไฟฟ้ามีจำนวน 6,388 คน

9.4.3 แหล่งน้ำธรรมชาติ

- 1) ลำน้ำ ลำห้วย จำนวน 3 แห่ง
- 2) บึง หนองและอื่นๆ จำนวน 19 แห่ง
- 3) แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่

ฝาย	จำนวน	7	แห่ง
บ่อน้ำตื้น	จำนวน	34	แห่ง
บ่อโยก	จำนวน	39	แห่ง
ประปาหมู่บ้าน	จำนวน	11	แห่ง

9.5 ข้อมูลอื่นๆ (ข้อมูลพื้นฐานตำบล : ม.ป.ป.)

9.5.1 ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ตำบลดอกไม้ มีลำน้ำเสียวไหลผ่านแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น เลิงขี้ตุ่น และลำเสียวน้อย

9.5.2 มวลชนจัดตั้ง

1) ไทยอาสาป้องกันชาติ	1	รุ่น	70	คน
2) มวลชนสัมพันธ์	1	รุ่น	170	คน
3) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	1	รุ่น	40	คน

9.5.3 ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

การรวมกลุ่มของประชาชน

อำนวยการกลุ่มทุกประเภท จำนวน 45 กลุ่ม

แยกประเภทกลุ่ม

กลุ่มอาชีพ จำนวน 37 กลุ่ม

กลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 8 กลุ่ม

9.6 จุดเด่นของพื้นที่ (ที่เอื้อต่อการพัฒนาตำบล) (ข้อมูลพื้นฐานตำบล : ม.ป.ป.)

ตำบลดอกไม้ ตั้งอยู่ในเขตของชุมชนซึ่งประกอบด้วยหน่วยราชการต่าง ๆ เช่น โรงเรียน สถานีอนามัย หน่วยบริการประชาชน ตำรวจทางหลวง มีลำน้ำเสียวไหลผ่าน แหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น เลิงขี้ตุ่น และวังอีชีว มีเส้นทางคมนาคมอันเป็นทางหลวงแผ่นดิน จำนวน 2 สาย ได้แก่ สายสุวรรณภูมิ – ร้อยเอ็ด และสายสุวรรณภูมิ – เกษตรวิสัย มีแนวโน้มจะเกิดชุมชนเมืองในอนาคต ซึ่งในปัจจุบันมีการก่อสร้างอาคารพาณิชย์ ประกอบกิจการร้านค้า การลงทุนต่าง ๆ มากมาย อีกทั้งยังมีสถานบริการน้ำมันขนาดใหญ่/กลาง จำนวน 4 แห่งอันเป็นแหล่งจ้างแรงงานในท้องถิ่น ทำให้ประชาชนมีรายได้และมีงานทำอีกทางหนึ่ง บริเวณดังกล่าวจึงเหมาะแก่การค้า การลงทุนเป็นอย่างดี

10. สภาพการจัดการศึกษาของจังหวัดร้อยเอ็ด

การริเริ่มจัดการศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด เกิดขึ้นในวัดเป็นครั้งแรก (สุมน อมรวิวัฒน์, 2550, รัชฎยา หุ่นเจริญ, 2545. เอกวิทย์ ณ ถลาง, ศุสดี กุฎอินทร์, นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข : ม.ป.ป.) เมื่อประมาณ พ.ศ. 2453 โดยพระครูอดุลยศีลพรต เจ้าอาวาสวัดศรีมงคล (ปัจจุบันคือวัดสระทอง) อำเภอเมืองร้อยเอ็ด ได้ปรับปรุงศาลาวัดให้เป็นที่เรียนของเด็กประมาณ 20 คน มีพระภิกษุสามเณร

ในวัดเป็นครูผู้ช่วย ซึ่งตรงกับช่วงระยะเวลาที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงริเริ่ม ขยายการศึกษาไปสู่หัวเมืองในปี พ.ศ. 2454 รัฐบาลได้มอบหมายให้ราชบุตรจันทร์มาเปิดโรงเรียน อย่างเป็นทางการที่วัดศรีมงคล ตั้งชื่อว่า “โรงเรียนวัดศรีมงคล” เปิดสอนชั้นมูล ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 ตามลำดับ และในปี พ.ศ. 2456 ได้แต่งตั้งครูมาเพิ่มอีก 2 คน คือ ครูแม่น โปรณา นนท์ และครูทวย สุทธิชัย ปลายปี พ.ศ. 2456 เห็นว่าศาลาทุรุดโทรม จึงย้ายมาทำการสอนที่อาคาร ที่ว่าการอำเภอเก่าริมคูเมืองพร้อมเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนประจำมณฑลร้อยเอ็ด และตั้งโรงเรียน ประจำมณฑล ณ ที่นั้นจนถึงปัจจุบันมีชื่อว่า “โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย (คณะกรรมการฝ่าย ประมวลเอกสาร, ม.ป.ป. :31)” เนื่องจากโรงเรียนประจำมณฑลร้อยเอ็ดเปิดสอนเฉพาะนักเรียน ชาย ในปี พ.ศ. 2462 ราชบุตรจันทร์ริเริ่มสร้างโรงเรียนประจำมณฑลหญิงขึ้นและย้ายมาตั้งบริเวณ ตรงกันข้ามโรงพยาบาลร้อยเอ็ด ปัจจุบันมีชื่อว่า “โรงเรียนสตรีศึกษา” พ.ศ. 2464 ได้ประกาศจัด การศึกษาภาคบังคับทั่วประเทศ จังหวัดร้อยเอ็ดได้อาศัยวัดตั้งเป็นโรงเรียน สำหรับสอนเด็กใน ชนบท โดยอาศัยพระภิกษุ สามเณรเป็นครูผู้ช่วยสอน โรงเรียนวัดส่วนใหญ่จะเปิดสอนระดับ ประถมศึกษา ต่อมาโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัยและโรงเรียนสตรีศึกษาเริ่มจัดการสอนระดับ มัธยมศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2478 ได้รับความนิยมนักเรียนชาวร้อยเอ็ดส่ง บุตรหลานเข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาเป็นจำนวนมากจนได้รับการยกย่องว่าเป็นจังหวัดที่มีผู้รับ การศึกษาสูงสุดของประเทศในสมัยนั้นประมาณ พ.ศ. 2499 รัฐส่งเสริมจัดการศึกษาระดับ มัธยมศึกษามากขึ้น โดยจัดตั้งโรงเรียนวิสามนัญประจำอำเภอ ในปีพ.ศ. 2513 และขยายไปยังตำบล ต่างๆที่มีอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา เช่น ปัจจุบัน มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาว่า 80 โรงเรียน และโรงเรียนประถมศึกษาเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาว่า 200 โรงเรียน (คณะกรรมการ ฝ่ายประมวลเอกสาร, ม.ป.ป. : 31-37)

ในด้านการส่งเสริมการศึกษาของเอกชน ประมาณ พ.ศ. 2480 ได้มีกลุ่มบุคคล ประกอบด้วยนายดิศ ติระฉะรัต นายสุย พินิจธนสาร นางทองสุนทร เสาวคนธ์ นางสุน วัฒยา นาง หนูจันทร์ จันทะชุม และนางพะยอม สีนะวัฒน์ ริเริ่มตั้งโรงเรียนราษฎร์ ขึ้นที่วัดท่าแขก (ปัจจุบัน คือวัดราษฎร์ศิริ) อำเภอเมืองร้อยเอ็ด เมื่อได้ก่อสร้างอาคารเรียนบริเวณสระบัวเสร็จเมื่อพ.ศ. 2484 ได้ย้ายมาทำการสอนตั้งชื่อว่า “โรงเรียนอานวยวิทยา” สอนระดับประถมศึกษา กระทั่งศึกษาธิการรับรองวิทยฐานะ เมื่อปี พ.ศ. 2487 กิจการเจริญได้ขยายชั้นเรียนถึงระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย มีนักเรียนกว่า 2,000 คน และในระยะเวลาเดียวกันนั้น นายกะดานทน สีมาลี ได้ขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนเมื่อ พ.ศ. 2483 ชื่อว่าโรงเรียนศรีศิลป์วิทยาลัย ก็ได้รับความ นิยมจากประชาชนส่งบุตรหลานเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก และได้ขยายชั้นเรียนถึงระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายเช่นกัน แต่เนื่องจากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 เป็นต้นมา รัฐได้จัดตั้งโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

เป็นจำนวนมาก จนเป็นที่นิยมของประชาชนที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐ ซึ่งเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า ยิ่งในพ.ศ. 2513 เป็นต้นมา โรงเรียนรัฐในอำเภอต่างๆ เริ่มเปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและปรับปรุงโรงเรียนการช่างสตรีเป็นวิทยาลัยอาชีวะ เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประชาชนหันมาเรียนในสถานศึกษาของรัฐ ทำให้โรงเรียนมัธยมศึกษาของเอกชนขาดแคลน นักเรียนจำเป็นต้องปิดกิจการหรือลดระดับชั้นที่เปิดสอน เช่น โรงเรียนอำนวยการ วิทยาลัยกิจการ โรงเรียนศรีศิลป์วิทยาลัยเปิดสอนเพียงระดับก่อนประถมศึกษา เป็นต้น (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสาร, ม.ป.ป. : 32) ปัจจุบันจังหวัดร้อยเอ็ดจัดการศึกษา ตามระบบการศึกษาในโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาพิเศษ โดยจัดการศึกษาในทุกระดับและประเภทการศึกษา เพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและระบบนอกโรงเรียน โดยมีหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานดำเนินการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาของจังหวัดร้อยเอ็ด คือแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา ซึ่งในปีการศึกษา 2541 จังหวัดร้อยเอ็ดได้ดำเนินการจัดการศึกษา ดังมีรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 2.2 แสดงจำนวนสถานศึกษาประเภทสามัญ แยกตามสังกัด ปีการศึกษา 2541

ที่	สังกัด	จำนวนสถานศึกษา
1	สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ	793
2	กรมสามัญศึกษา	65
3	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	21
4	กรมอาชีวศึกษา	8
5	กรมศิลปากร	1
6	กรมศาสนา	15
7	สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น	7
รวม		910

ที่มา :สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด แบบ รศ.ภ. ปีการศึกษา 2541

ตารางที่ 2.3 แสดงจำนวนนักเรียน นักศึกษา และครู-อาจารย์ แยกเป็นระดับการศึกษา ปีการศึกษา 2541

ระดับการศึกษา	นักเรียน/ นักศึกษา	จำนวน ครู/อาจารย์	นักเรียน:ครู
1. ก่อนประถมศึกษา	58,299	2,542	23:1
2. ประถมศึกษา	129,063	6,901	19:1
3. มัธยมศึกษา(รวม)	100,099	4,478	22:1
3.1 มัธยมศึกษาตอนต้น	68,484	3,031	23:1
3.2 มัธยมศึกษาตอนปลาย	31,615	1,447	22:1
4. อาชีวศึกษา(รวม)	14,574	528	27:1
4.1 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปสช.)	8,970	310	28:1
4.2 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.)	5,604	218	26:1
5. ปริญญาตรี	497	20	25:1
รวม	302,532	14,469	21:1

ที่มา :สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด แบบ รศ.ภ. ปีการศึกษา 2541

ตารางที่ 2.4 แสดงจำนวนสถานศึกษา ในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียนแยกตามระดับการศึกษา
ปีการศึกษา 2537 - 2541

ระดับการศึกษา	จำนวน(แห่ง/ศูนย์)				
	2537	2538	2539	2540	2541
ก. ในระบบโรงเรียน(รวม)	886	905	898	905	910
1. อนุบาล- มัธยมศึกษาตอนปลาย	878	895	889	896	897
2. อาชีวศึกษา	6	7	7	7	11
3. อาชีวศึกษา- ปริญญาตรี	1	2	1	1	1
4. ปริญญาตรี	1	1	1	1	1
ข. นอกโรงเรียน(รวม)	152	212	226	230	234
1. ก่อนประถมศึกษา	132	192	206	210	214
2. ประถมศึกษา-มัธยมศึกษาตอนปลาย	20	20	20	20	20
รวม	1,038	1,117	1,124	1,135	1,144

ที่มา :สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด แบบ รศ.ภ. ปีการศึกษา 2541

ตารางที่ 2.5 แสดงอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของนักเรียน
ในจังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2541

ปีการศึกษา	เรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 1			เรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 4		
	จบ ป.6	จำนวน	ร้อยละ	จบ ม.3	จำนวน	ร้อยละ
2536	23,046	-	-	10,187	-	-
2537	22,699	20,513	89.01	12,879	7,655	75.15
2538	21,576	20,601	90.76	14,021	10,904	84.67
2539	21,246	20,162	93.45	16,726	12,097	86.28
2540	20,651	20,147	94.83	18,695	14,633	87.49
2541	-	20,056	97.12	-	16,737	89.53

ที่มา :สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด แบบ รศ.ภ. ปีการศึกษา 2541

10.1 การจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสและคนพิการ

เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กนักเรียนที่ยากจนด้อยโอกาสและพิการ ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนเท่ากับบุคคลทั่วไปดังนี้ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสาร, ม.ป.ป. : 34)

10.1.1 การจัดการศึกษาสงเคราะห์ จัดที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์วัชรบุรี เป็นการจัดการศึกษาโดยกรมสามัญศึกษา กองการศึกษาพิเศษ โดยมุ่งเน้นรับนักเรียนที่ยากจนด้อยโอกาส และมีปัญหาในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดใกล้เคียงได้เข้าเรียนโดยเปิดรับนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2541 มีนักเรียนรวมทั้งสิ้นจำนวน 306 คน

10.1.2 การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการทางตา (ตาบอด) จัดที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนตาบอดร้อยเอ็ด เป็นการจัดการศึกษาโดยองค์กรเอกชน คือมูลนิธิธรรมิกชน เพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มุ่งเน้นรับนักเรียนที่ตาบอดในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดใกล้เคียง ให้มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนเท่ากับบุคคลทั่วไป เปิดรับนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ในปีการศึกษา 2541 มีนักเรียนรวมทั้งหมด จำนวน 84 คน

10.1.3 การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการทางหู (หูหนวก) จัดที่โรงเรียนศึกษาพิเศษร้อยเอ็ด เป็นการจัดการศึกษาโดยกรมสามัญศึกษา กองการศึกษาพิเศษ มุ่งเน้นรับนักเรียนที่มีความพิการทางหูในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดใกล้เคียง ให้มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนเท่ากับบุคคลทั่วไป

เปิดรับนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษา และในปีการศึกษา 2541 มีนักเรียนรวมทั้งสิ้นจำนวน 102 คน

นอกจากนี้จังหวัด ยังได้จัดให้ผู้พิการในด้านต่างๆ เข้าเรียนในโรงเรียนร่วมกับเด็กนักเรียนปกติ ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

10.2 การรู้หนังสือของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสาร, ม.ป.ป. : 35) การรู้หนังสืออ่านออกเขียนได้เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบันที่สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา การรู้หนังสือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการรับรู้ข่าวสาร ข้อมูลได้โดยไม่จำกัดเฉพาะคำพูดและการฟังเท่านั้น จังหวัดร้อยเอ็ดได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการรู้หนังสือของประชาชน โดยการเข้าร่วมโครงการรณรงค์ เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2525 ซึ่งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดร้อยเอ็ดได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียนประสบผลสำเร็จได้รับการยกย่องและประกาศเกียรติคุณ เป็นจังหวัดปลอดผู้ไม่รู้หนังสือ (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด : ม.ป.ป.)

อย่างไรก็ตาม สภาพการรู้หนังสือของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด ยังต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้จากการสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือ ที่ยังคงค้างหรือจากกลุ่มเป้าหมายผู้ที่เคยร่วมโครงการปรากฏเกิดสภาพการลืมหนังสือ จึงทำให้มีกลุ่มเป้าหมายผู้ไม่รู้หนังสือเพิ่มขึ้นทุกปี ดังข้อมูลจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือ ในปี 2537 จำนวน 500 คน ปี 2539 จำนวน 900 คน และปี 2540 จำนวน 1,585 คน (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด : ม.ป.ป.)

ดังนั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดและศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอจึงต้องดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยจัดในลักษณะการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานในชุมชน ตลอดจนกิจกรรมอื่นๆ ตามภารกิจ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นในชุมชน อันเป็นการป้องกันการลืมหนังสือของประชาชนต่อไป (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด : ม.ป.ป.)

10.3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาของจังหวัดร้อยเอ็ด

ปัญหาการศึกษาในระบบโรงเรียน (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสาร, ม.ป.ป. : 36-37)

ระดับก่อนประถมศึกษา มีปัญหาและอุปสรรคในด้านการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนเรียน(3-5 ปี)ยังทำได้ไม่ทั่วถึง เนื่องจากขาดบุคลากร วัสดุสื่อการสอนและสถานที่ ในปีการศึกษา 2539 เด็กได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 87.22 นอกจากนี้โรงเรียนในชนบท โรงเรียนหลายแห่งขาดแคลนครูที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน

ระดับประถมศึกษา การจัดการศึกษาภาคบังคับ จัดได้ไม่ทั่วถึง 100 % เด็กที่มีอายุครบเกณฑ์เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 98 มีการตกซ้ำชั้น ออกกลางคันและอพยพตามผู้ปกครอง เฉลี่ยร้อยละ 2 ภาวะโภชนาการของนักเรียนส่วนหนึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ เนื่องจากการจัดโครงการอาหารกลางวันยังไม่ทั่วถึง และไม่มีคุณภาพเพียงพอ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก และโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองกับชนบทมีความแตกต่างกัน

ระดับมัธยมศึกษา มีปัญหาและอุปสรรคดังนี้

นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด กล่าวคือ อัตราการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 97.12 และ 89.53 ตามลำดับ

ผู้ปกครองมีค่านิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนใน โรงเรียนขนาดใหญ่ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีนักเรียนเข้าเรียนต่ำกว่าเป้าหมาย

ภาวะโภชนาการของนักเรียนส่วนหนึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ เนื่องจากฐานะผู้ปกครองยากจน โรงเรียนขาดแคลนครูในสาขาคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ

โรงเรียนส่วนหนึ่งยังขาดแคลนอาคารเรียน ครุภัณฑ์ สื่อการเรียน และครู บางส่วนยังขาดการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนในแต่ละระดับ และแต่ละขนาด มีความแตกต่างในด้านความพอเพียงของอาคารเรียน สื่อการเรียนการสอนและอื่นๆ

ระดับอาชีวศึกษา สถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดแต่ละแห่งมีการจัดการศึกษาสายอาชีพเฉพาะทางซึ่งมีปัญหาและอุปสรรค สรุปได้ดังนี้

บุคลากร สถานศึกษาแต่ละแห่งขาดแคลนมากทั้งด้านสายอาชีพ ช่างอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และสายสามัญ

งบประมาณในการดำเนินการไม่เพียงพอ ทั้งในด้านค่าวัสดุตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าสาธารณูปโภค

ครุภัณฑ์ที่ทันสมัยมีน้อยไม่เพียงพอต่อการฝึกทักษะนักเรียน นักศึกษา อาคารสถานที่ ไม่สามารถขยายห้องเรียนเพื่อรองรับอัตราการเพิ่มของนักเรียนที่จะเรียนต่อได้

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือการศึกษาภาคบังคับซึ่งรัฐจัดให้กับประชาชนที่มีอายุตามเกณฑ์แบบให้เปล่า จะมีการให้ได้รับครบตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาของจังหวัด

สถานศึกษาที่มีหน้าที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษาทุกแห่งต้องเร่งดำเนินการปฏิรูปการจัดการศึกษาทุกด้าน คือ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน การบริหาร บุคลากรทางการศึกษา และการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานระดับประเทศและระดับสากล ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการพัฒนาศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและบุคลากรในทุกสาขาอาชีพ ต้องมีบทบาทและมีส่วนร่วมร่วมกับสถานศึกษาทุกระดับเพิ่มมากขึ้น ในการเสนอแนะ วางแผน และดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรและชุมชน

ประชาชนทุกคน ทุกกลุ่มอายุ ควรมีโอกาสได้รับการบริการทางการศึกษาทุกรูปแบบทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการกีดกัน อันเนื่องมาจากเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความเชื่อทางศาสนาและความพิการของร่างกาย

การจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรีและสูงกว่า เนื่องจากจังหวัดร้อยเอ็ดมีสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรีเพียงบางสาขาวิชา และมีขีดความสามารถในการรับนักศึกษาเข้าเรียน ได้เพียงเล็กน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี จึงถือเป็นความจำเป็นที่ต้องมีการจัดตั้งหรือสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนหลังระดับมัธยมศึกษาเปิดสอนในระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาที่ขาดแคลนและกำลังเป็นที่ต้องการในตลาดแรงงาน รวมทั้งเปิดขยายการศึกษาให้สูงกว่าระดับปริญญาตรีด้วย

11. การจัดการศึกษาในอำเภอสวรรณภูมิ

การจัดการศึกษาก่อนเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวรรณภูมิ)

วันที่ 7 กรกฎาคม 2546 เป็นวันสำคัญต่อวงการศึกษาไทย เนื่องจากเป็นวันที่พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการมีผลบังคับใช้ ส่งผลให้กระทรวงศึกษาธิการเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ยกเลิกหน่วยงานที่สถานะเทียบเท่ากรม 14 แห่ง เกิดหน่วยงานใหม่ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นกรมตามกฎหมาย จำนวน 5 หน่วยงาน ได้แก่

- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดและการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเป็นเหตุให้เกิดการหลอมรวมส่วนราชการที่เป็นกรมและเทียบเท่ากรมของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) กรมสามัญศึกษา (สามัญฯ) และกรมวิชาการ เข้ารวมกันตามภารกิจของแต่ละส่วนราชการเดิม เพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบไม่ซ้ำซ้อน เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่บัญญัติไว้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ปัจจุบันเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2) เป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นตามหลักการและเหตุผลที่กล่าวมาแล้ว เพื่อรองรับภาระงานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ทั้ง 175 เขตพื้นที่ ในส่วนภูมิภาคทั่วประเทศเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ได้อย่างทั่วถึงมีคุณภาพ

ข้าราชการครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาทุกคน จะต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานเชิงรุก เป็นมืออาชีพในยุคนวัตกรรมการศึกษา จะต้องร่วมกันผนึกกำลังให้เป็นหนึ่งเดียวร่วมกันเป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อให้เยาวชนของชาติเติบโตขึ้นเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถ โดยมุ่งมั่นให้เด็กไทยต้องเป็นคน “ดี เก่งและมีความสุข” เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ส่งผลให้มีการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งหมดก็คือการดำเนินการที่เป็นการตอบสนองต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างเป็นทางการ (กลุ่มงานนโยบายและแผน, สพท.รอ. 2 : 2547)

ภารกิจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

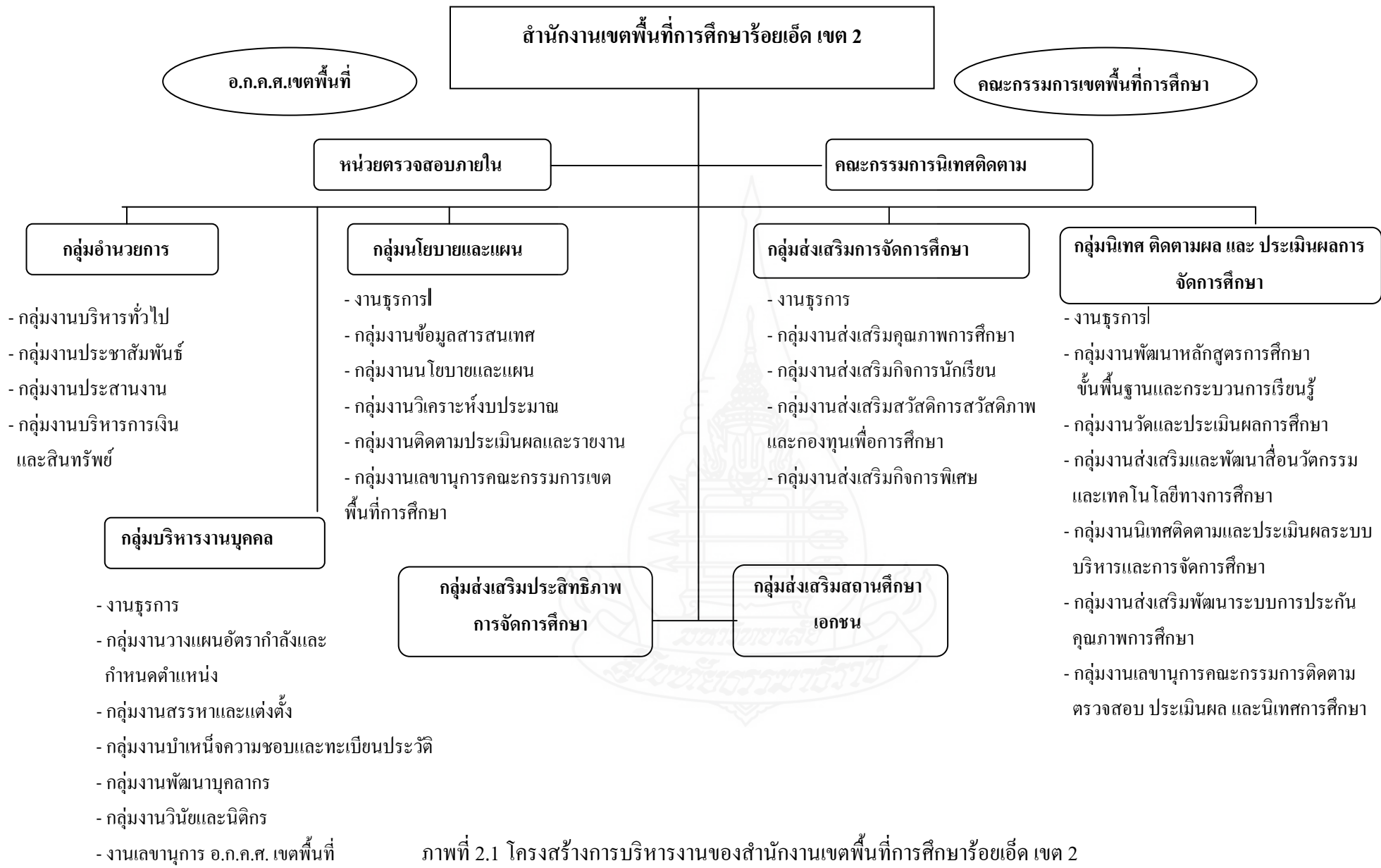
ในวันที่ 7 กรกฎาคม 2546 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการมีผลบังคับใช้ส่งผลให้กระทรวงศึกษาธิการเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ โดยยกเลิกหน่วยงานที่สถานะเทียบเท่ากรม 14 แห่ง เกิดหน่วยงานใหม่ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นกรมตามกฎหมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นตามหลักการและเหตุผล เพื่อรองรับภาระงานการศึกษาขั้นพื้นฐานของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีทั้งหมด 175 เขตพื้นที่ ใน ส่วนภูมิภาคทั่วประเทศเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการได้กำหนดให้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นองค์กรรองรับภาระงานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่สำคัญ (กลุ่มงานนโยบายและแผน, สพท.รอ. 2 : 2547) ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา แจกจ่ายสรร งบประมาณ กำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา
6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัด และพัฒนาการศึกษา
7. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษา
8. ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาสถานศึกษาเอกชน องค์กร- ปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายใน เขตพื้นที่การศึกษา
9. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย และพัฒนาการศึกษา
10. ประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะกรรมการและคณะทำงาน ด้านการศึกษา
11. ให้ความร่วมมือและประสานราชการทั่วไปกับองค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ ทั้งของภาครัฐ และภาคเอกชนและองค์กรปกครองในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่การศึกษา
12. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับภารกิจด้านการศึกษาอื่นที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของ หน่วยงานใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2) มีสำนักงานตั้งอยู่ที่อาคาร โรงเรียนสุวรรณภูมิ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีพื้นที่ครอบคลุม 8 อำเภอ มีโรงเรียนทั้งสิ้น จำนวน 365 โรงเรียน โดยเฉพาะอำเภอสุวรรณภูมิมิโรงเรียนในพื้นที่มากที่สุด คือ 84 โรงเรียน เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ(เดิม) จำนวน 78 โรงเรียน และโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญ(เดิม) จำนวน 6 โรงเรียน จัดการศึกษาตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 249 โรงเรียน เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 96 โรงเรียน และเปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 26 โรงเรียน และนอกจากนี้มีโรงเรียนในสังกัดกรมอาชีวศึกษาที่เปิดสอนระดับ ปวช. ถึง ปวส. จำนวน 3 โรงเรียน (กลุ่มงานนโยบายและแผน, สพท.รอ. 2 : 2547)

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2
ที่มา : กลุ่มงานนโยบายและแผน, สพท. รอ.2 (2547)

12. ความเป็นมาของการศึกษาไทยในอดีต

ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การศึกษาของคนไทยจะอาศัยวัดเป็นสถานที่อบรมสั่งสอนกุลบุตรทั้งหลาย เช่น การสอนหนังสือให้อ่านออกเขียนได้และการสอนวิชาช่างต่างๆ เป็นต้น ดังนั้น ผู้ชายไทยทุกคนเมื่อครบ 20 ปี ก็จะต้องเข้าสู่เพศบรรพชิต โดยขณะที่บวชเป็นพระจำพรรษาอยู่ที่วัดก็จะได้รับการอบรมสั่งสอนในด้านการเขียนการอ่านและวิชาช่างต่างๆ ส่วนสตรีไทยก็จะได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับกิริยามารยาท การเย็บปักถักร้อย และงานประดิษฐ์ที่เกี่ยวกับดอกไม้จากครอบครัวของตนเอง เพื่อเตรียมตัวเป็นแม่บ้านที่ดีต่อไป

สมัยรัชกาลที่ 4 ไทยได้ทำการติดต่อกับชาติตะวันตกอย่างกว้างขวาง อันเป็นผลมาจากการทำสนธิสัญญาบาวริง พ.ศ.2398 และทำให้พระองค์ทรงสนพระทัยภาษาอังกฤษเป็นอย่างมาก จึงทรงศึกษาภาษาอังกฤษจนใช้การได้ดี และนำประโยชน์จากการเรียนภาษาอังกฤษไปใช้ในการปรับเปลี่ยนนโยบายการบริหารบ้านเมืองของพระองค์อีกด้วย

พ.ศ. 2404 รัชกาลที่ 4 โปรดเกล้าฯ ให้จางนางแอนนาเลียว โนเวนส์ สตรีชาวอังกฤษมาเป็นครูสอนภาษาอังกฤษในพระราชโอรสและพระราชธิดา โดยตั้งโรงเรียนขึ้นพระบรมมหาราชวัง ให้บรรดาพระเจ้าลูกยาเธอที่พระชันษาพอจะเล่าเรียนได้เข้าเรียนทุกพระองค์ นางแอนนาสอนอยู่ได้ประมาณ 3 ปีก็กลับไป ต่อมาโปรดเกล้าฯ ให้จางนายเชนต์เลอร์ มิซชันนารีชาวอเมริกัน ทำหน้าที่เป็นครูสอนแทน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงเห็นความสำคัญของการศึกษาสมัยใหม่แบบตะวันตก (ฉัตรตริน สิงหะนัค : ม.ป.ป.)

12.1 ความหมายของการศึกษา (Education)

การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (ราชกิจจานุเบกษา, 2542 : 2)

นักการศึกษาหลายคนได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ดังนี้ (ความหมายของการศึกษา: ม.ป.ป.)

รุสโซ (Jean Jacques Rousseau) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา คือ การปรับปรุงคนให้เหมาะกับ โอกาสและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป หรืออาจกล่าวได้ว่า การศึกษา คือการนำความสามารถในตัวบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์

แฮร์บาร์ต (John Friedich Herbart) ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษา คือ การทำพลเมืองให้มีความประพฤติดี และมีอุปนิสัยที่ดีงาม

เฟร็อบเอล (Friedrich Froebel) การศึกษา หมายถึง การพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก เพื่อให้เด็กพัฒนาตนเอง

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้หลายความหมาย คือ

1. การศึกษาคือชีวิต ไม่ใช่เตรียมตัวเพื่อชีวิต
2. การศึกษาคือความเจริญงอกงาม
3. การศึกษาคือกระบวนการทางสังคม
4. การศึกษาคือการสร้างประสบการณ์แก่ชีวิต

คาร์เตอร์ วี. กู๊ด (Carter V. Good) สังคม ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้

3 ความหมาย คือ

1. การศึกษาหมายถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่บุคคลนำมาใช้ในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ เจตคติ ความประพฤติที่ดีมีคุณค่า และมีคุณธรรมเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม
2. การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่ทำให้บุคคลได้รับความรู้ความสามารถ จากสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนจัดขึ้น
3. การศึกษาหมายถึงการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้อย่างเป็นทางการให้ คนรุ่นใหม่ได้ศึกษา

ม.ล.ปิ่น มาลากุล การศึกษาเป็นเครื่องหมายที่ทำให้เกิดความเจริญงอกงามในตัวบุคคล

ดร. สาโรช บัวศรี การศึกษา หมายถึง การพัฒนาบุคคลและสังคมที่ทำให้คนได้มี การเรียนรู้ และพัฒนาขึ้นไปสู่ความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

สรุป การศึกษา เป็นกระบวนการให้ส่งเสริมให้บุคคลเจริญเติบโตและมีความ เจริญงอกงามทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาจนเป็นสมาชิกของสังคมที่มีคุณธรรมสูง

12.2 พระราชบัญญัติประถมศึกษา พระพุทธศักราช 2464

พระราชบัญญัติประถมศึกษาเป็นแม่บทสำคัญในการศึกษาเพื่อทวยราษฎร์ และเป็นหลักปฏิบัติสำหรับรัฐเพื่อให้โอกาสแก่ชาวไทยทั่วราชอาณาจักรได้รับการศึกษาพื้นฐาน โดยเสมอภาคกัน พระราชบัญญัติประถมศึกษาฉบับแรกประกาศใช้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้ว่าแนวคิดในการออกพระราชบัญญัติประถมศึกษาได้มีมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แนวคิดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นความสำคัญของการศึกษาอย่างยิ่ง นับตั้งแต่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนในพระบรมมหาราชวังขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2419 และโรงเรียนอื่นๆ รวม 5 โรงเรียน เพื่อให้

การศึกษาแก่เชื้อพระวงศ์และข้าราชการ พระราชดำริจัดการศึกษาเพื่อทวยราษฎร์ปรากฏชัดใน พระบรมราโชวาทเมื่อเสด็จฯ พระราชทานรางวัลแก่นักเรียนที่สอบไล่ได้ ณ โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ พ.ศ. 2427 ดังนี้

“เมื่อได้กล่าวถึงโรงเรียนนี้ว่าจะเป็นการสงเคราะห์แต่ตระกูลเจ้านายดังนี้ ไซ้ว่าจะลืมตระกูลข้าราชการและราษฎรเสียเมื่อไร โรงเรียนที่มีอยู่แล้ว แลที่จะตั้งขึ้นต่อไปภายหน้า โดยมากได้คิดจัดการโดยอุทิศทรัพย์เต็มกำลังที่จะเป็นการเรียบริยพร้อมเพียงเหมือนอย่างโรงเรียนนี้ แลคิดจะให้แพร่หลายกว้างขวางเป็นที่คนเรียนได้มากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทั้งจะมีโรงเรียนวิชาอย่างสูงขึ้นไปอีก ซึ่งได้กำลังคิดจัดอยู่บัดนี้ เจ้ายายราชตระกูล ตั้งแต่ลูกฉันเป็นต้นไปตลอดจนถึงราษฎรที่ต่ำสุด จะให้ได้มีโอกาสเล่าเรียนได้เสมอกัน ไม่ว่าเจ้าขุนนางว่าไพร่เพราะฉะนั้นจึงขอบอกได้ว่าเล่าเรียนในบ้านเมืองเรานี้จะเป็นข้อสำคัญที่หนึ่งซึ่งฉันจะอุทิศทรัพย์จัดให้เจริญขึ้นจงได้ ”

(พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)

ใน พ.ศ. 2427 ได้โปรดเกล้าฯ ให้พระองค์เจ้าดิศวรกุมารตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎร ณ วัดธรรมพาราม ครั้นตั้งแล้วเกิดมีข่าวลือให้เข้าใจผิดกันว่ารัฐบาลตั้งโรงเรียนเพื่อจะเกณฑ์เด็กไปเป็นทหาร จึงต้องโปรดเกล้าฯ ให้มีหมายประกาศชี้แจงความมุ่งหมายของการศึกษา และชักชวนให้ราษฎรนิยมนำบุตรหลานเข้าโรงเรียน และจัดตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นตามวัดต่างๆ แพร่หลายออกไปเป็นลำดับ พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการช่วยกันรับอุปการะโรงเรียนในวัดของวงศ์สกุลหรือในวัดใกล้บ้านมากขึ้นทุกที ในไม่ช้าโรงเรียนหลวงก็แพร่หลายออกไปจนถึงส่วนภูมิภาคหลังจากนั้นได้มีประกาศตั้งกรมศึกษาธิการใน พ.ศ. 2430 และตั้งกระทรวงธรรมการในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2435 ซึ่งการประกาศตั้งโรงเรียนมูลศึกษาขึ้นในวัดทั่วไปทั้งในกรุงเทพฯและหัวเมืองเมื่อ พ.ศ. 2435 เป็นการขยายการศึกษาครั้งสำคัญที่มีแบบแผนที่ทำการสอนหนังสือแบบโบราณ แนวความคิดในการออกพระราชบัญญัติบังคับเด็กให้เล่าเรียนมีเป็นครั้งแรกในสมัยที่เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงธรรมการ พ.ศ. 2435 (ร.ศ. 111) ซึ่งได้ร่างโครงการขยายการศึกษาประกอบด้วยร่างกฎที่ 1 เรื่องพิกัดสำหรับการศึกษาเป็นหลักสูตรในโรงเรียนมูลสามัญ ร่างกฎที่ 2 ว่าด้วยพิกัดทางการศึกษาในโรงเรียนมูลสามัญขึ้นต่ำอย่างง่ายสำหรับโรงเรียนในตำบลบ้านนอก และร่างกฎที่ 3 ว่าด้วยเรื่องศึกษาสถานในกรุงเทพฯ ในร่างโครงการครั้งนี้ได้กล่าวถึงแนวความคิดในการจัดการศึกษาภาคบังคับว่า “เมื่อโรงเรียนมูลได้ตั้งตามพระอารามแล้ว จะต้องออกพระราชบัญญัติบังคับให้เด็กอายุตั้งแต่ 7 จนถึง 15 ปี ต้องเข้าตามพระอารามแล้ว จะต้องออกพระราชบัญญัติให้เด็กอายุตั้งแต่ 7 จนถึง 15 ปี ต้องเข้าเรียน...” แต่ไม่ปรากฏว่ามีการประกาศใช้แต่อย่างใดในรัชกาลนี้มีโครงการศึกษาที่สมบูรณ์ 2 ฉบับ โครงการศึกษาฉบับแรก ร.ศ.

117 (พ.ศ. 2441) เป็นโครงการที่พระยาวิสุทธสุริยศักดิ์ (เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี) เสนอความเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามพระราชประสงค์และกรมศึกษาธิการได้เรียบเรียงนำขึ้น ทูลเกล้าฯ ถวายเป็นที่พอพระราชหฤทัย เป็นโครงการที่ครอบคลุมถึงการศึกษาสามัญและการศึกษาพิเศษมีการแบ่งลำดับขั้นแรก การกำหนดอายุนักเรียนระดับต่างๆ รวมถึงการฝึกหัดครู การทำตำราเรียน และการจัดการศึกษาในกรุงเทพฯ และหัวเมือง ในโครงการนี้มีข้อความตอนหนึ่งเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในด้านการศึกษาเบื้องต้นว่า “ในบรรดาโรงเรียนหลวงที่เป็นชั้นประถมศึกษาให้นักเรียนมาเป็นเวลาการศึกษาควรจะให้เรียนได้เปล่า ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน และเมื่อโรงเรียนเบื้องต้นประถมศึกษาได้จัดมากขึ้นแล้ว ควรมิขอพระราชบัญญัติบังคับให้เด็กในอายุเล่าเรียนต้องมาเรียนในโรงเรียนเบื้องต้น”

ในโครงการการศึกษาฉบับที่สองซึ่งประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2445 นั้นการศึกษาชั้นประถมศึกษากำหนดไว้ 3 ปี เป็นชั้นมูลศึกษา 1 ปี และอีก 2 ปีเป็นชั้นประถมศึกษาแท้จริง โครงการฉบับนี้ได้อธิบายนโยบายการศึกษาขั้นต้น ประถมศึกษาไว้ดังนี้

“การศึกษาชั้นนี้จะสอนกลุบุตรตั้งแต่ยังไม่มีความรู้วิชาขึ้นไปจนให้มีความรู้วิชาต่างๆ พอสมควรแก่ที่จะมีไว้สำหรับผู้เป็นราษฎรทั่วไป รู้ไว้เป็นพื้นสำหรับตัวทุกคนกำหนดลงเป็นเขตประถมศึกษาไว้เพียงนี้เขตหนึ่ง” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)

ความคิดในการให้เด็กได้เข้าโรงเรียนอย่างทั่วถึงปรากฏชัดใน พ.ศ. 2449 ในการประชุมเทศบาลเกี่ยวกับราชการในหน้าที่กระทรวงธรรมการ ผู้เข้าประชุมได้ปรึกษากันในเรื่องจัดการศึกษาให้แพร่หลายทั่วราชอาณาจักร สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้ชี้แจงให้ที่ประชุมทราบนโยบายซึ่งแสดงว่ารัฐบาลเห็นความจำเป็นที่จะจัดการเล่าเรียนให้ทั่วถึง

“จะต้องให้ราษฎรทุกคนที่เป็นผู้ชาย (ผู้หญิงงดไว้ก่อน) ผู้มีอายุอยู่ในเวลาเล่าเรียนได้เล่าเรียนทุกคน...วิธีที่จะจัดก็จะต้องให้มีสถานที่เล่าเรียนพอแก่จำนวนผู้ที่จะต้องเล่าเรียนที่ไหนเป็นทำเลที่ประชุมชน ก็ให้มีสถานที่เล่าเรียนอยู่ที่นั่นด้วย.....” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)

ใน พ.ศ. 2453 มีการประชุมตกลงแบ่งงานกันระหว่างกระทรวงธรรมการ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงนครบาล ซึ่งได้มีการร่าง “ประกาศกระแสพระบรมราชโองการเรื่องการเล่าเรียนของประเทศสยาม” ตามร่างประกาศฉบับนี้ได้กำหนดเป้าประสงค์ทางการศึกษาไว้ชัดเจนว่า “การเล่าเรียนนี้เป็นเครื่องชักจูงให้เกิดความฉลาด ให้รู้จักประพฤติดี ให้สามารถในศิลปะวิชาการเลี้ยงชีพ...” และให้เป็นหน้าที่ของบิดามารดาและผู้ปกครองเด็กที่จะสั่งสอนและแสวงหาการเล่าเรียนให้แก่เด็ก โดยสมควรแก่ฐานะานุรูปและกำลังทุนทรัพย์” ร่างประกาศนี้ยังมีได้ประกาศใช้ก็สิ้นรัชกาลเสียก่อนการดำเนินการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พระพุทธศักราช 2464 การจัดการศึกษาเพื่อทวยราษฎรได้ดำเนินสืบต่อมาในรัชกาลนี้ ที่ปรากฏเด่นชัดอันดับแรกคือ การประกาศจัดการศึกษาของทวยราษฎรของเสนาบดีกระทรวงนครบาล (เจ้าพระยามรราช) เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2454 ในมณฑลกรุงเทพฯ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่มีประกาศเป็นพระบรมราชโองการ

ด้วยมีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว คำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสั่งว่า ทรงพระราชรำพึงโดยพระจริยานุวัตรจะทำนุบำรุง ให้เหล่าครูคุณากรุณาริทั้งหลายในพระราชอาณาจักรได้เล่าเรียน ให้รู้หนังสืออันจะเป็นทางที่ประกอบกิจการงานทั้งปวงตามชาติภูมิในภายหน้าให้ทั่วถึงกัน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดขยายการศึกษาสำหรับให้ครูคุณากรุณาริทั้งหลายได้มีเล่าเรียนศึกษาวิชาในชั้นต้นนี้ขึ้นทั่วทุกตำบล เพื่อให้เป็นการสะดวกแก่ประชากรราษฎรทั้งปวงที่จะได้ส่งบุตรหลานเข้าเล่าเรียนได้ในที่ใกล้บ้านเรือนต่อไป จะได้จัดตั้งกรรมการตำบลขึ้นไว้ทุกๆ ตำบลๆ ละ 3 นาย คือกำนันหรือหัวหน้าตำบลนั้นคน 1 กับอธิการวัดวัดหนึ่งในตำบลนั้นรูป 1 กับแพทย์ประจำท้องที่ตำบลนั้น ซึ่งจะเลือกขึ้นไว้เป็นผู้ช่วยสำหรับรักษาพยาบาลในเวลาป่วยไข้นั้นอีกนาย 1 รวม 3 นาย เป็นเจ้าหน้าที่การศึกษาวิชาชั้นต้นของทวยราษฎรทั้งปวงเพราะฉะนั้น ให้ผู้ปกครองเด็กทั้งปวงส่งเด็กทั้งหญิงและชายซึ่งมีอายุย่างเข้า 8 ปีแล้ว อันสมควรจะเล่าเรียนให้ได้เข้าเรียนจงได้ทุกคนในสถานโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งตามความพอใจ

ต่อมาเมื่อวันที่ 10 เมษายน ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454) ได้มีการประชุมหารือเกี่ยวกับจัดการศึกษาในหน้าที่ของกระทรวงธรรมการและกระทรวงนครบาล ที่ประชุมได้ตกลงร่าง “ระเบียบการจัดการศึกษาสำหรับประเทศสยาม” แบ่งหน้าที่ของกระทรวงต่างๆ คือให้กระทรวงธรรมการรับผิดชอบโรงเรียนรัฐบาล วางหลักสูตรและระเบียบต่างๆ ตรวจตราการสอนให้เป็นไปโดยถูกต้องตามระเบียบและความประสงค์ของบ้านเมือง กระทรวงซึ่งปกครองท้องที่คือกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงนครบาลมีหน้าที่จัดตั้งโรงเรียนประชาบาลชักนำเด็กให้เข้าเรียน หากครูสอน หาเงินเลี้ยงโรงเรียน รวมถึงจัดการให้ได้มีที่เล่าเรียนเพียงพอแก่จำนวนเด็กที่อายุสมควรเข้าเล่าเรียนทั้งชายและหญิงทั่วทุกตำบลในระเบียบดังกล่าวได้อธิบายการศึกษาชั้นต้นว่า “เป็นหน้าที่ของราษฎรทุกคนจะต้องเรียนให้รู้ไม่ว่าชายและหญิง (ในเวลาี่กำหนดว่าไม่สูงกว่ามูลศึกษาตามหลักสูตรหลวง) และ “จำจะต้องมีที่เรียนอยู่ทุกตำบลทุกละแวกบ้านให้พอแก่จำนวนเด็กชายและหญิงที่มีอายุในระหว่างเล่าเรียนทั่วพระราชอาณาเขตร์”

ใน พ.ศ. 2455 พระยาวิสุทธสุริยศักดิ์ (ม.ร.ว.เปีย มาลากุล) ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นเสนาบดีกระทรวงธรรมการ ในปีนั้นท่านได้ร่าง “ความเห็นที่จะจัดการศึกษา ร.ศ. 131” ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ในร่างนั้นกล่าวถึงการออกพระราชบัญญัติการศึกษา

บังคับไว้ด้วย แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีความเห็นประการใด

พ.ศ. 2456 มีการแก้ไขแผนการศึกษาโดยที่เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว.เปีย มาลากุล) นำร่าง “โครงการศึกษา พ.ศ. 2456” ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายและออกประกาศชี้แจง ในครั้งนี้ได้แบ่งการศึกษาเป็น 2 ภาค คือ ภาคศึกษาบังคับ ภาคศึกษาพิเศษ และแบ่งการศึกษา ทั้งปวงเป็น 2 ประเภท คือ สามัญศึกษา และวิสามัญศึกษา

ต่อมาเมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2457 เจ้าพระยาเสด็จฯ ได้นำ “ร่างพระราชบัญญัติลักษณะบังคับเด็กให้เล่าเรียน พระพุทธศักราช พ.ศ. 2457” ทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อประกาศใช้เป็นกฎหมาย ในร่างฉบับนี้กล่าวถึงการเกณฑ์เด็กเข้าเรียน การยกเว้น และการกำหนดอายุในเกณฑ์บังคับไว้ด้วย แต่ความพยายามในการออกกฎหมายครั้งนี้ต้องล้มเลิกไปเนื่องจากเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติคัดค้านว่าไม่สามารถจัดหาเงินให้เพียงพอตามความต้องการได้เมื่อเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น ภูธร) ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงธรรมการได้พยายามอย่างยิ่งให้มีพระราชบัญญัติประถมศึกษา ดังคำกล่าวในรายงานการประชุมอุปราชและสมุหเทศาภิบาลเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2462 ว่า “การศึกษาสำหรับประเทศสยามยังล่าช้าอยู่มาก จึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้เทียบส่วนพอสมควรกับนานาประเทศที่เจริญ การรื้อต่อไปเป็นคิดแน่ และให้ผลเป็นการเสียหายในภายหน้า ทั้งจะเป็นสิ่งหนึ่งซึ่งยุคหน้าจะโทษยุคนี้ว่าปล่อยปละละเลยไว้.....การมีโรงเรียนตัวอย่างของรัฐบาลเพียงประปรายก็เปรียบเสมือนดอกไม้ในลวดลายแห่งผืนผ้า ส่วนที่จะให้เป็นลวดลายเต็มผืนผ้าต้องสำเร็จได้ด้วยการศึกษาประชาชน.....”

ความพยายามในการออกพระราชบัญญัติประถมศึกษามิใช่มีอุปสรรคแต่ด้านการเงินเท่านั้น หากยังมีผู้คัดค้านในประเด็นที่ว่า การบังคับให้เด็กมาโรงเรียนย่อมทำให้ผู้ปกครองขาดแรงงานเด็กในการทำมาหากิน พระภิกษุสามเณรไม่มีเด็กไว้รับใช้ตามประเพณีที่มีแต่โบราณ และความกลัวที่ว่า จะเก็บเงินค่าศึกษาพลิจากรัฐไม่เพียงพอจะดำเนินการ อย่างไรก็ตาม เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ได้ดำเนินการฟันฝ่าอุปสรรคจนกระทั่งได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาฉบับแรกเมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2464

การประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พระพุทธศักราช 2464

การร่างพระราชบัญญัติประถมศึกษาฉบับนี้ได้ทำอย่างรอบคอบยิ่ง โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ส่งหัวข้อที่ร่างให้อุปราชและสมุหเทศาภิบาลทุกมณฑลพิจารณาเพื่อออกความเห็นในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่จัดการศึกษาโดยทั่วกัน พระราชบัญญัติประถมศึกษาฉบับแรกนี้ประกาศเมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2464 ใช้เป็นกฎหมายตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคมในปีเดียวกัน ก่อนการ

ประกาศใช้พระราชบัญญัติกระทรวงศึกษาธิการได้ขอให้อุปราชและสมุหเทศาภิบาลทั้งหลายส่งบัญชีรายชื่อตำบลและอำเภอที่ควรจะใช้พระราชบัญญัติฯ มายังกระทรวงบัญชีชื่อตำบลชุดแรกที่ต่อท้ายพระราชบัญญัติในครั้งที่ประกาศนั้นมีรวม 2,311 ตำบล จากยอดรวมตำบลทั้งสิ้น 5,050 ตำบลหลังจากนั้นกระทรวงศึกษาธิการได้ประชุมศึกษาธิการมณฑลทั่วพระราชอาณาจักรอธิบายข้อความทุกมาตราโดยละเอียดเพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติถูกต้องตามพระราชบัญญัติเมื่อเสร็จการประชุมแล้วได้พิมพ์คำอธิบายการใช้พระราชบัญญัติแจกทั่วทุกมณฑล การใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ทำให้การศึกษาแพร่หลายกว้างขวางมาก ดังรายงานที่นาย ขอนสั่น ได้เสนอเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีว่าใน พ.ศ. 2467 จำนวนตำบลที่ใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา มี 2,644 ตำบล คิดเป็น 62 % ของจำนวนตำบลทั่ว ราชอาณาจักรมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 96.6 และมีเพียง 5 มณฑลที่ใช้พระราชบัญญัติได้ทุกตำบล

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติประถมศึกษา พระพุทธศักราช 2464

พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดหลักการในการบังคับให้ราษฎรเด็กเข้าศึกษาเล่าเรียนตามกฎหมาย สรุปได้ดังนี้

1. ให้ใช้พระราชบัญญัติเฉพาะอำเภอและตำบลที่ออกชื่อไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติและเสนาบดีกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจทำบัญชีเพิ่มเติมเพื่อขยายการใช้ในอำเภอและตำบลอื่นๆ
2. เมื่อเห็นสมควรให้เด็กทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีบริบูรณ์เข้าเรียนในโรงเรียนจนมีอายุ 14 ปีบริบูรณ์ กรณีบางท้องที่เกณฑ์อายุ 7 ปี อาจเขียนเป็น 8, 9 หรือ 10 ปีก็ได้
3. อายุที่ออกจากโรงเรียนอาจขยายออกไปจนกว่าเด็กจะอ่านเขียนภาษาไทยได้พอควร เว้นแต่เด็กที่บกพร่องในส่วนกำลังความคิดซึ่งสังเกตได้ว่าอาจเรียนให้ถึงฐานะดังนั้นไม่ได้
4. เป็นการศึกษาให้เปล่าไม่มีการเก็บค่าเล่าเรียนในโรงเรียนรัฐบาลและประชาบาล เว้นแต่ในโรงเรียนรัฐบาลบางโรงเรียนที่จัดเป็นพิเศษให้เรียกค่าสอนจากเด็กได้ตามอัตราที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนด
5. ต้องมีเวลาเรียนในปีหนึ่งไม่น้อยกว่า 320 เวลา (หรือ 800 ชั่วโมง) และจะขาดเรียนเกินกว่า 30 วันติดกันโดยไม่ได้รับอนุญาตไม่ได้
6. มีการยกเว้นได้สำหรับเด็กที่เรียนสอบไล่ได้ประโยคประถมศึกษา (หรือเทียบเท่า) ก่อนอายุ 14 ปี หรือเด็กที่พิการบกพร่องในส่วนกำลังกาย กำลังความคิด หรือเด็กที่มีที่พักห่างจากโรงเรียนประถมศึกษาที่สอนให้เปล่าเกิน 3,200 เมตร หรือไม่สามารถไปถึงโรงเรียนได้ด้วยเหตุใด

เหตุหนึ่งอัน ไม่มีทางจะหลีกเลี่ยงได้ นอกจากนี้อาจยกเว้นเด็กที่ผู้ปกครองแจ้งว่าได้รับการศึกษาอยู่ในครอบครัวแล้ว โดยเด็กต้องให้ศึกษาธิการอำเภอสอบไล่ปีละครั้ง

7. ชายฉกรรจ์ทุกคนอายุ 18-60 ปี ต้องเสียเงินศึกษาพละไม่ต่ำกว่า 1 บาท และไม่เกิน 3 บาท

นอกจากนี้พระราชบัญญัติ พ.ศ. 2464 ยังได้วางแนวทางในการดำเนินการต่างๆ เช่น การแบ่งประเภทโรงเรียน การวางระบบการตรวจโรงเรียน การจัดตั้งโรงเรียน การตั้งสารวัตรศึกษา และการดำเนินการในโรงเรียน (ต้องมีสมุดบันทึก 3 เล่ม คือ ทะเบียนนักเรียนบัญชีเรียกชื่อ และสมุดหมายเหตุรายวัน) จึงเป็นครั้งแรกแห่งประวัติศาสตร์การศึกษาไทยที่ได้มีกฎหมายเป็นเครื่องกำประกันความมั่นคงในการจัดการศึกษาในระดับนี้

พระราชบัญญัติประถมศึกษาหลังรัชสมัย (เอกวิทย์ ณ ถลาง, ผุสดี ภูอินทร์, นางเยาว์ แข่งเพ็ญแข : ม.ป.ป.)

หลังรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมาได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขพระราชบัญญัติประถมศึกษามาโดยลำดับ ดังที่ประกาศใช้มาแล้วรวม 6 ฉบับ คือ พ.ศ. 2473 พ.ศ. 2505 พ.ศ. 2509 และ พ.ศ. 2511 ซึ่งแต่ละฉบับมีเนื้อหาสำคัญสรุปได้ ดังนี้

การแก้ไขพระราชบัญญัติประถมศึกษาในพุทธศักราช 2473

ประกาศให้ยกเลิกการเก็บเงินศึกษาพละเนื่องจากไม่สามารถเก็บเงินศึกษาพละได้เต็มที่เจ้าหน้าที่กรรมการอำเภอในบางมณฑลต้องปฏิบัติงานในเรื่องเก็บเงินศึกษาจนไม่ค่อยมีเวลาจัดการศึกษาให้เจริญขึ้น การยกเลิกเก็บเงินศึกษาพละทำให้ความรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นของประชาชน การศึกษาของลูกหลานเป็นหน้าที่ที่ประชาชนพึงทำนุบำรุงควบคุมดูแลต้องสูญสิ้นไปอย่างน่าเสียดาย

การประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478

เพื่อปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประถมศึกษาให้เหมาะสมแก่กาลสมัยและขจัดอุปสรรคที่ทำให้การจัดการศึกษาในระดับนี้เป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง เช่น รัฐบาลมีงบประมาณไม่เพียงพอ การคมนาคมไม่สะดวก ผู้ปกครองไม่นิยมในการศึกษา และความบกพร่องของพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 หลายประการ คือ

การไม่ให้ขาดเรียนเกิน 30 วันติดๆ กัน เป็นการเปิดช่องให้ผู้ปกครองหลีกเลี่ยงเอาเด็กไว้ใช้ที่บ้าน เนื่องจากครุมีความรู้ต่ำ ไม่รู้หลักการสอน ขาดแคลนครูและอุปกรณ์การสอน ทำให้

เด็กที่มีอายุพ้นเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติจำนวนมากยังคงต้องเรียนอยู่ในโรงเรียนเพราะยังไม่มี
ความรู้ตามกำหนดมีเด็กที่ไม่ได้เข้าเรียน และเด็กที่ได้รับการยกเว้นตามพระราชบัญญัติ เนื่องจาก
สาเหตุต่างๆ เป็นจำนวนมาก

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478

1. ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2464 และพุทธศักราช 2473 รวมทั้งยกเลิกเก็บเงินศึกษาพลีซึ่งค้างชำระ
2. เพิ่มประเภทโรงเรียน คือ โรงเรียนเทศบาล
3. เปลี่ยนตามอายุเด็กเข้าเรียนจาก 7 ปีบริบูรณ์เป็นอย่างเข้าปีที่ 8 และเด็กที่จะพ้นเกณฑ์ บังคับเปลี่ยนจาก 14 ปีบริบูรณ์ เป็นอย่างเข้าปีที่ 15
4. ร่นเวลาที่เด็กขาดเรียนจากไม่เกิน 30 วันติดๆ กัน โดยมีได้รับอนุญาต หรือโดยปราศจากเหตุผลที่ฟังได้ เป็นเดือนหนึ่งขาดได้ไม่เกิน 7 วัน
5. ยกเลิกการบังคับให้เด็กต้องเรียนต่อไปเมื่ออายุพ้นเกณฑ์
6. เปลี่ยนกำหนดการยกเว้นเด็กไม่ต้องเข้าเรียนจากระยะทางที่บ้านห่างจากโรงเรียนที่กำหนดไว้เกิน 3,200 เมตร เป็น 2,00 เมตร

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2483 (เอกวิทย์ ณ ถลาง, ศุภสิริ กุฎอินทร์, นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข : ม.ป.ป.)

ต่อมามีการแก้ไขพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 บางมาตรา โดยมีหลักใหญ่ในการแก้ไขคือ เป็นการเกณฑ์เด็กเข้าเรียนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและชดเชยเพื่อเกณฑ์เด็กให้เข้าเรียนได้มากขึ้นตามจุดประสงค์ของพระราชบัญญัติประถมศึกษา

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2483 มีดังนี้

1. เพิ่มเติมเด็กที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาอีก 1 ประเภท คือ เด็กอายุ 12-13 ปีที่แต่งงานแล้วหรือมีร่างกายส่อความเป็นสาว ไม่ปลอดภัยในการเดินทางไปโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล
2. กำหนดเวลาประกาศแจ้งความสำรวจเด็กเข้าเรียนเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ และร่นเวลาการนำเด็กมาแจ้งการสำรวจเพื่อเข้าเรียนของบิดามารดา
3. กำหนดเวลาแน่นอนเป็นการเตือนให้ผู้ปกครองส่งเด็กมาเรียนภายในกำหนด 15 วัน เพื่อป้องกันมิให้บิดามารดาผู้ปกครองมีความผิด ถูกปรับใหม่ มีเวลาเตรียมตัวจัดหาอุปกรณ์การเรียน และทำให้การเตือนเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาตัดขั้นตอนให้น้อยลง

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2505

รัฐบาลได้ชี้แจงเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้คือ

1. เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่
2. เพื่อให้การปฏิบัติงานเกี่ยวกับ โรงเรียนเทศบาลดำเนินไปอย่างรัดกุมและได้ผลดี
3. เพื่อให้การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการปรับปรุงการประถมศึกษาในด้านคุณภาพสะดวก และได้ผลดียิ่งขึ้น
4. เพื่อให้การบังคับการเข้าเรียนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น โดยเขยิบอำนาจการปรับให้สูงขึ้น

สาระสำคัญในพระราชบัญญัติประถมศึกษาพุทธศักราช 2505 มีดังนี้

1. เปลี่ยนระบบชั้นเรียนระดับประถมศึกษาจาก 4 ชั้น เป็น 7 ชั้น
2. การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนให้รัดกุมยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็สนับสนุนให้จัดตั้งโรงเรียน ดำเนินไปอย่างกว้างขวางทั้งด้านราชการและประชาชน

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2509 (เอกวิทย์ ณ ถลาง, ศุภดี กุญชรินทร์, นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข : ม.ป.ป.)

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้คือ การโอนโรงเรียนประถมศึกษาบางประเภทไปสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นนั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะกระจายอำนาจปกครอง ให้แก่ท้องถิ่นเพิ่มขึ้นตามลำดับ

สาระสำคัญในพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2509

ให้อำนาจองค์การบริหารส่วนจังหวัดออกข้อบัญญัติจังหวัดในกิจการต่อไปนี้

1. การปกครองโรงเรียน
2. การเงินและทรัพย์สินของโรงเรียน
3. การทำประมาณการรายได้และงบประมาณรายจ่ายของโรงเรียน
4. การจัดสถานที่เรียนและเครื่องใช้ในโรงเรียน
5. การตรวจตรากิจการของโรงเรียน
6. การบัญชีทุกอย่างในโรงเรียน
7. การอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการโรงเรียน

การประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2521

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ

1. เนื่องจากมีพระบรมราชโองการให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 โดยได้เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาระดับที่เป็นตอนเดียวตลอดใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี
2. เพิ่มเติมเรื่องการกำหนดอายุเข้าเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับตามความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นและความพร้อมของเด็กในแต่ละท้องถิ่น แต่ต้องไม่บังคับให้เข้าเรียนก่อนอายุครบหกปีบริบูรณ์และไม่ช้ากว่าอายุครบแปดปีบริบูรณ์
3. กำหนดข้อยกเว้นสำหรับเด็กซึ่งไม่ต้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาเพราะระยะทางที่อยู่ของเด็กห่างไกลจากโรงเรียน ให้มีระยะเวลาความยาวเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของการคมนาคมในปัจจุบัน

สาระสำคัญในพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2421

1. เด็กทุกคนจะต้องเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา ตามระเบียบ 6:3:3 เป็นเวลา 6 ปี
2. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในการประกาศกำหนดอายุเพื่อบังคับถึงชั้นประถมปีที่หก ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศผ่อนผันเป็นปีๆ ไป และให้ถือว่าเด็กที่เรียนจบชั้นประถมปีที่สี่ในตำบลนั้นพ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ แต่การผ่อนผันนี้จะกระทำได้เพียง 4 ครั้งเท่านั้น คือสำหรับปีการศึกษา 2521-2524

ในระยะต่อไปเมื่อการศึกษาของประเทศได้รับการปรับปรุงให้เจริญก้าวหน้าขึ้นไปอีกย่อมต้องมีการแก้ไขพระราชบัญญัติให้สอดคล้องเหมาะสมแก่กาลสมัย อนึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติให้เปลี่ยนแปลงระบบบริหารการประถมศึกษาในคราวประชุมเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2522 ให้โอนการศึกษาประชาบาลมาสังกัดอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการอีกครั้งหนึ่ง และ พ.ศ.2523 รัฐบาลจึงประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2523

การประกาศใช้พระราชบัญญัติ พุทธศักราช 2523 มีเหตุผลดังนี้ ไม่ได้

1. เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยประถมศึกษาฉบับปัจจุบันได้ประกาศใช้มาเป็นเวลาถึง 45 ปีแล้ว และแม้จะได้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวในเวลาต่อมาถึง 4 ครั้ง ก็ยังไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ของบ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป
2. ได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาขึ้นในกระทรวงศึกษาธิการเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการประถมศึกษา และ โอนโรงเรียนประชาบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

กับโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษาไปสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

สาระสำคัญในพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 มีดังนี้

1. ยกเลิกพระราชบัญญัติประถมศึกษาที่ประกาศใช้มาแล้วรวม 5 ฉบับ คือ พ.ศ. 2478, 2483, 2509 และ 2521 ให้ใช้ข้อบังคับตามพระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2523 เป็นต้นไป
2. กำหนดให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้า 8 ปี เข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจนกว่าจะมีอายุย่างเข้า 15 ปี เว้นแต่เด็กสอบได้ชั้นประถมศึกษาแห่งชาติ หรือหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบเท่า ในกรณีที่เป็นการสมควร คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดมีอำนาจกำหนดให้เด็กในท้องที่ใดในเขตจังหวัดเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาเมื่อเด็กมีอายุต่ำกว่าหรือสูงกว่าที่กำหนดได้
3. คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอมิอำนาจยกเว้นเด็กที่มีลักษณะต่อไปนี้ไม่ต้องเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาได้ คือ
  - (1) มีความบกพร่องในทางร่างกายหรือจิตใจ
  - (2) เป็นโรคติดต่อที่กำหนดในกฎกระทรวง
  - (3) ต้องหาเลี้ยงผู้ปกครองซึ่งทุพพลภาพมีเด็กซึ่งต้องเข้าเรียนพร้อมกันหลายคน
  - (4) ต้องหาเลี้ยงผู้ปกครองซึ่งทุพพลภาพมีเด็กซึ่งต้องเข้าเรียนพร้อมกันหลายคนให้ยกเว้นเพียง 1 คน
  - (5) มีความจำเป็นอย่างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
4. ถ้าในท้องที่ใดยังไม่พร้อมที่จะจัดการศึกษาภาคบังคับถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดประกาศผ่อนผันเป็นปีๆ ไป โดยให้ถือว่าเด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในท้องที่นั้นพ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ แต่จะผ่อนผันหลังจากเวลาที่กำหนดไว้เพื่อจัดการศึกษาภาคบังคับของแผนการศึกษาแห่งชาติตามประกาศให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ไม่ได้

13. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2524

การขอจัดตั้งโรงเรียน ตามข้อ 8 แห่งระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2524 (การขอจัดตั้งโรงเรียน : ม.ป.ป.) มีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1. ส่งแบบเสนอเพื่อจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษา 17 ชุด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ
2. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เสนอเห็นชอบที่ประชุม กรรมการการประถมศึกษาอำเภอ ส่วนกรณีที่ขอตั้งโรงเรียนในเขตป่าสงวน ให้ทำเรื่องขอเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนก่อน
3. เมื่อได้รับอนุญาตแล้วส่งเอกสารต่อ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด จำนวน 16 ชุด
4. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ขอความเห็นชอบจาก กรรมการการประถมศึกษาจังหวัด
5. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ปฏิบัติและดำเนินการตามคำสั่งของ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
6. กรณีที่ไม่ใช่ที่ของป่าสงวน เมื่อ กรรมการการประถมศึกษาอำเภอ เห็นชอบแล้ว สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ นำเสนอข้อมูลเสนอต่อ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ข้อมูลประกอบการจัดตั้งประกอบด้วย
  1. แผนที่แสดงที่ตั้งโรงเรียน
  2. แบบแปลนอาคารเรียน พร้อมภาพถ่าย
  3. หลักฐานกรรมสิทธิ์ในที่ดิน หรือหลักฐานการยกที่ให้ทางราชการ
  4. รายงานการประชุม กรรมการการประถมศึกษาจังหวัด
  5. คำอนุญาตให้ใช้ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติในกรณีที่เป็นพื้นที่ของป่าสงวน
  6. หลักฐานอื่นๆที่เห็นว่ามิใช่ประโยชน์ต่อการพิจารณา เมื่อประชาชนหรือสถานศึกษา ยื่นคำร้องขอจัดตั้งโรงเรียน ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบคือ
7. เจ้าหน้าที่กรรมการการประถมศึกษาอำเภอ กรรมการการประถมศึกษาจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด โดยยึดปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2524

14. ความหมายของโรงเรียน

โรงเรียนวัด

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล พระองค์ทรงต้องการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้กับราษฎร จึงทรงใช้ “วัด” ที่มีอยู่ในทุกชุมชนของประเทศไทยให้เป็นที่เผยแพร่วิชาความรู้ตามระบบใหม่ อีกทั้งวัดยังมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาแก่ราษฎรมาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังนั้นจึงมีพระราชกิจจานุเบกษาใน ปี พ.ศ.2427 เรื่อง “โปรดเกล้าฯ ให้มีอาจารย์สอนหนังสือไทย แลสอนเลขทศกัณฐ์” จากพระราชกิจจานุเบกษาใน ปี พ.ศ.2427 ฉบับนี้จึงเกิดการสถาปนาโรงเรียนวัดมหรณพารามขึ้นเป็นโรงเรียนสำหรับราษฎรเป็นโรงเรียนแรก และยังมีประกาศให้วัดเป็นธุระในการจัดการศึกษาอีกหลายฉบับ เช่น

- พ.ศ.2429 มีการสถาปนาโรงเรียนขึ้นในพระอาราม 30 โรงเรียน
- พ.ศ.2435 ประกาศตั้งโรงเรียนมูลศึกษาขึ้นในวัดทั่วไปในกรุงเทพฯและหัวเมือง
- พ.ศ.2445 เกิดมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งกำหนดหน้าที่ของพระสงฆ์ตั้งแต่

ชั้นเจ้าอาวาสขึ้นมาจนถึงระดับสูงสุดไว้ประการหนึ่งว่าต้องมีหน้าที่บำรุงการศึกษาด้วย และเป็นที่น่าสนใจมากกว่าในระยะเวลาต่อมาได้เกิดการตั้งโรงเรียนขึ้นที่วัดทั้งในกรุงเทพฯและหัวเมือง ภูมิภาคขึ้นอย่างมาก นโยบายการจัดการศึกษาโดยอาศัยวัดเป็นสถานที่เรียนและให้พระสงฆ์เป็นครู การจัดการศึกษาในลักษณะนี้คล้ายกับลักษณะการจัดการศึกษาของไทยที่มีมาตั้งแต่โบราณ การตั้งโรงเรียนในวัดแสดงให้เห็นถึงความปรารถนาของผู้จัดการศึกษาของประเทศ เนื่องจากวัดเป็นสถาบันที่มีอยู่ในทุกชุมชนของประเทศซึ่งมีพร้อมทั้งสถานที่ที่จะจัดการเรียนการสอนและบุคลากรคือพระสงฆ์ที่สามารถสอนหนังสือได้ วัดจึงกลายเป็นกลไกสำคัญที่รัฐบาลจะใช้เผยแพร่ความรู้ตามระบบโรงเรียนแบบใหม่ไปสู่ประชาชนมากที่สุดอย่างรวดเร็วและประหยัดที่สุดนั่นเอง ความจำเป็นในความต้องการให้ประชาชนในชาติอ่านออกเขียนได้โดยเร็วและมากที่สุดนั้นสืบเนื่องมาจากนโยบายการเร่งสร้างสยามให้เป็น “รัฐ” ที่สมบูรณ์ นั่นคือการสร้างคุณสมบัติของประชาชนในชาติรัฐให้เหมือนกันทั้งหมด รัฐบาลจึงต้องเข้ามาแทรกแซงและจัดการศึกษาให้ประชาชน แนวคิดนี้สืบเนื่องต่อมาจนกลายเป็นการจัดการศึกษาภาคบังคับในประเทศ ความจำเป็นที่ประชาชนต้องอ่านออกเขียนได้นั้นเป็นส่วนหนึ่ง que แสดงถึงนโยบายที่ต้องการให้ประชาชนยอมรับหน้าที่พลเมืองที่รัฐต้องการให้เป็นในความเป็นจริงวัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาของประเทศไทย มาแต่โบราณ แต่การศึกษาช่วงก่อนสมัยรัชกาลที่ 5 ในวัดเป็นการศึกษาที่ไม่ใช่ตามระบบโรงเรียนแบบตะวันตกพื้นที่ที่ใช้เป็นสถานที่จัดการเรียนการสอนในวัดน่าจะเกิดได้ทุกๆที่ เช่น

ศาลาการเปรียญหรือระเบียงกต เพราะจนปัจจุบันยังปรากฏว่ามีกิจกรรมทางการศึกษาในบริเวณ
ดังกล่าว (รัฐรยา หุ่นเจริญ, 2545: 69-72)

ภาพที่ 2.2 การเรียนการสอนแบบโบราณ
ที่มา: กรมสามัญศึกษา (2545: 30)

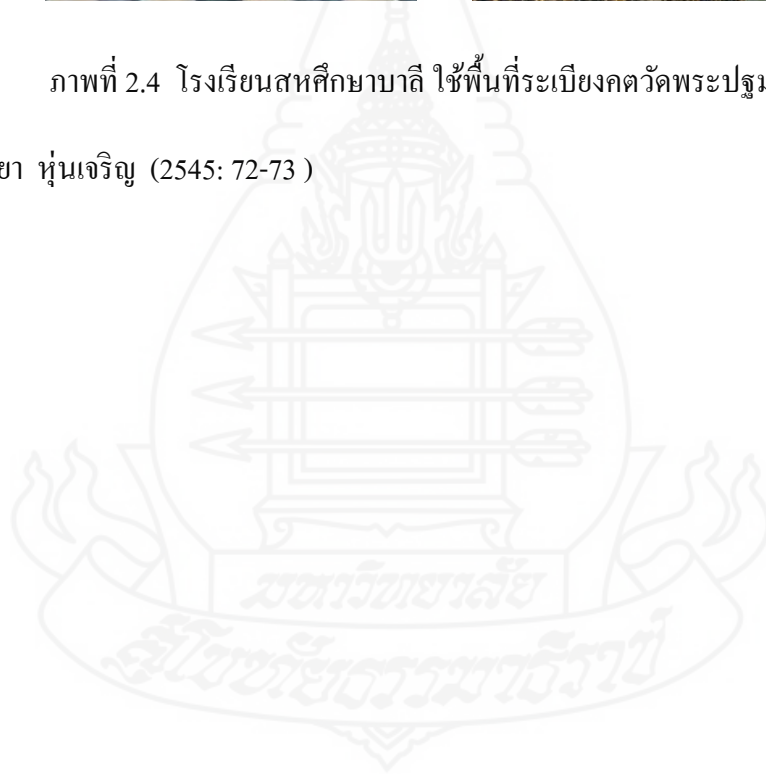
ภาพที่ 2.3 โรงเรียนวัดพระเชตุพนฯในปัจจุบัน

ที่มา: Arnold Wright and Oliver T.Breakspear, , Twentieth Century Impressions of Siam, 226.

ภาพที่ 2.4 โรงเรียนสหศึกษาบาลี ไซพื้นที่ระเบียงคตวัดพระปฐมเจดีย์
ที่มา: รัฎฐรยา หุ่นเจริญ (2545: 72-73)

ตารางที่ 2.6 แสดงรายชื่อโรงเรียนที่จัดตั้งในจังหวัดร้อยเอ็ดในสมัยรัตนโกสินทร์ - พ.ศ.2468

ชื่อโรงเรียน	ตั้งปี	ที่ตั้งเดิม	จังหวัด	หมายเหตุ
ร้อยเอ็ดวิทยาลัย	2453		ร้อยเอ็ด	
วัดเหนือ	2454		ร้อยเอ็ด	
วัดทุ่ง	2454		อุไทยร้อยเอ็ด	
วัดบ้านสีแก้ว	2455		ปจิมร้อยเอ็ด	
วัดคุ้ม	2455		ร้อยเอ็ด	
วัดจันทพา	2455	อ.อุทัยสารคาม	ร้อยเอ็ด	
วัดโนนสิมบ้านหนองแปน	2455		ร้อยเอ็ด	
วัดบ้านโนน	2455		ร้อยเอ็ด	
วัดแพงศรี	2455		ร้อยเอ็ด	
วัดฟ้าหยาด	2455		ร้อยเอ็ด	
วัดสว่าง	2455		ร้อยเอ็ด	
วัดโนนรัง	2455		อุทัยร้อยเอ็ด	
วัดบ้านป่าผา	2455		อุทัยร้อยเอ็ด	

ที่มา : กฤษณา สินไชย (2525)

โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525: 713) ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเล่าเรียนโดยเฉพาะ โรงเรียน คือสถาบัน คือระบบที่ประสิทธิภาพประสพความรู้ความสามารถให้กับประชาชน ดังนั้นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของโรงเรียนควรจะประกอบด้วย “คน” ไม่ใช่เพียงแต่อาคารสถานที่ เป็นสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นปฐม สืบเนื่องมาจากการศึกษาของไทยตั้งแต่สมัยโบราณมีศูนย์รวมอยู่ที่วัดและวัง ลักษณะการศึกษาผูกพันอยู่กับหลักพุทธศาสนาและความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต การเรียนการสอนแต่ละครั้งจะสอนศิษย์ได้เพียง 4-5 คนเท่านั้น เนื่องจากไม่มีสถานที่ที่ใช้สำหรับการเล่าเรียน โดยเฉพาะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2526: 8) ไม่มีหลักสูตรในการเรียน การสอนเป็นแบบดั้งเดิม ดังนั้นจึงไม่ทันกับความต้องการของบ้านเมืองในสมัยปฏิรูปการปกครองประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

โรงเรียน (กรมสามัญศึกษา, 2545: 14) มีกำเนิดมาจาก “ โรงทาน ” ซึ่งตั้งขึ้นในวัง สำหรับสอนลูกหลานของข้าราชการ โรงเรียนเป็นที่ที่ให้การศึกษาระบบ (Formal Education)

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2542: 2)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ประเด็นสำคัญของการวิจัย คือ การสืบหาจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้าน โลก (ทองคुरुราษฎร์พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 ปัจจุบันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 เพื่อให้ทราบประวัติที่ชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. สัมภาษณ์ผู้รู้ (Key Informant) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทและเกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้าน โลก (ทองคुरुราษฎร์พัฒนา)
3. ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล
4. วิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล
5. เสนอผลการวิจัย

1. การศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ซึ่งเป็นหลักฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้าน โลก (ทองคुरुราษฎร์พัฒนา) ดังนี้

- 1.1 สมุดหมายเหตुरายวัยของโรงเรียนบ้าน โลก (ทองคुरुราษฎร์พัฒนา)
- 1.2 ธรรมนูญโรงเรียนบ้าน โลก (ทองคुरुราษฎร์พัฒนา)
- 1.3 แผนปฏิบัติการของโรงเรียนบ้าน โลก (ทองคुरुราษฎร์พัฒนา)
- 1.4 ป้ายประวัติของโรงเรียนบ้าน โลก (ทองคुरुราษฎร์พัฒนา)

2. การสัมภาษณ์ผู้รู้ (Key Informant)

ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทและเกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคूरราชฎร์ พัฒนา)

ในการสัมภาษณ์มีขั้นตอน ดังนี้

1. คัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา คือ

1.1 เคยดำรงตำแหน่งครูใหญ่/ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านโคก (ทองคूरราชฎร์ พัฒนา) จำนวน 2 คน ดังนี้

1.1.1 คนที่ 1 เคยดำรงตำแหน่งครูใหญ่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 ถึง ปี พ.ศ. 2533

1.1.2 คนที่ 2 เคยดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ตั้งแต่ปี 2533 ถึง ปี พ.ศ. 2548

1.2 พระภิกษุในวัดบ้านโคก จำนวน 2 รูป

1.2.1 รูปที่ 1 เป็นพระภิกษุที่บวชอยู่ในขณะที่โรงเรียนตั้งอยู่ในวัดบ้านโคก

1.2.2 รูปที่ 2 เป็นชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการก่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราวของ

โรงเรียนบ้านโคก ปัจจุบันบวชเป็นพระภิกษุอยู่ที่วัดบ้านโคก

1.3 ผู้สูงอายุ/ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เคยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับโรงเรียนบ้านโคก

(ทองคूरราชฎร์ พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 3 คน

1.3.1 คนที่ 1 เคยเรียนที่โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกเมื่อวัยเด็ก

1.3.2 คนที่ 2 เป็นศิษย์เก่าโรงเรียนบ้านโคกได้เรียนที่โรงเรียนบ้านโคกจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1.3.3 คนที่ 3 เป็นศิษย์เก่าซึ่งเคยเข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านโคกและจบจากโรงเรียนบ้านโคก (ทองคूरราชฎร์พัฒนา) รุ่นที่ 1

1.4 ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน ดังนี้

1.4.1 ผู้ใหญ่บ้านบ้านโคก เป็นผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นที่บ้านโคกมีบรรพบุรุษที่เกี่ยวข้องกับการตั้งหมู่บ้านและภูมิตำเนาอยู่ที่บ้านโคกโดยกำเนิด

1.4.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านโคก เคยบวชเป็นสามเณรในขณะที่โรงเรียนตั้งอยู่ที่วัดบ้านโคก

1.4.3 ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (อช.) จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดบ้านโคก

1.4.4 ประธานกองทุนหมู่บ้าน เป็นผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นและมีภูมิตำเนาอยู่ที่บ้านโคก

1.5 ครูโรงเรียนบ้านโคก จำนวน 3 คน

1.5.1 คนที่ 1 ครูที่ทำการสอนอยู่ที่โรงเรียนบ้านโคกตั้งแต่ 25 ปี ขึ้นไป

1.5.2 คนที่ 2 เป็นครูที่ทำหน้าที่ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่/ผู้อำนวยการ โรงเรียน

1.5.3 คนที่ 3 ข้าราชการครูที่เกษียณอายุราชการจากโรงเรียนบ้านโคก

ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่บ้านโคก

2. การเตรียมแนวการสัมภาษณ์และสร้างคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำวิจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งโรงเรียน จากชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านและบริเวณใกล้เคียง โดยนำข้อมูลที่ได้จากสอบถามมากำหนดเป็นประเด็นคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ โดยมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

2.1 ตั้งประเด็นที่น่าสนใจจากภูมิหลังของหมู่บ้าน สร้างแนวการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะ กว้าง ๆ ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวกับประวัติของหมู่บ้านและการจัดตั้งโรงเรียนในหมู่บ้าน

2.2 สร้างคำถามโดยนำแนวการสัมภาษณ์และภูมิหลังของผู้ให้สัมภาษณ์มาพิจารณาอย่างละเอียดในแต่ละบุคคล เตรียมคำถามในลักษณะปลายเปิดที่มีเนื้อหาและทิศทางตามต้องการ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลคำถามหลักในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

- 1) บ้านโคกมีความเป็นมาอย่างไร
- 2) มีการตั้งโรงเรียนขึ้นเมื่อไร
- 3) ใช้สถานที่ใดในการตั้งโรงเรียน
- 4) มีครูใหญ่ดำรงตำแหน่งมากี่คน และชื่ออะไรบ้าง
- 5) “ สวนครู ” มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียน อย่างไร
- 6) โรงเรียนได้นำสวน “ สวนครู ” มาทำประโยชน์อย่างไรบ้าง
- 7) เพราะเหตุใดจึงมีการย้ายที่ตั้งของโรงเรียน
- 8) ใครเป็นผู้บริจาคที่ในการสร้างโรงเรียนและเนื้อที่ในการบริจาคมีมากน้อยเพียงใด
- 9) เพราะเหตุใดจึงได้ซื้อที่เพิ่มหลังจากที่มีผู้บริจาคที่สร้างโรงเรียน
- 10) โรงเรียนมีเนื้อที่ทั้งหมดเท่าไร ลักษณะทางกายภาพเป็นอย่างไร
- 11) อาคารเรียนแต่ละหลังสร้างเมื่อ ปี พ.ศ. ไດ

3. ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

3.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็น

ทางการ

3.2 นำข้อคำถามที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นของชาวบ้าน มากำหนดประเด็นหลักที่จะใช้ในการสัมภาษณ์

3.3 สร้างแบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.4 คัดเลือกข้อคำถามที่มีความเหมาะสมและตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาจัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

4. ดำเนินการสัมภาษณ์

4.1 ติดต่อขอสัมภาษณ์กับบุคคลในกลุ่มเป้าหมาย เพื่อชี้แจงจุดมุ่งหมายและรายละเอียดของการสัมภาษณ์ โดยเน้นความสำคัญของการสัมภาษณ์

4.2 ทำการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ตามที่นัดหมาย

4.3 บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้รู้

3. การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพมีวิธีการ ดังนี้

3.1 การให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้องโดยการอ่านข้อมูลที่ผู้วิจัยบันทึกไว้ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อ่านให้ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ฟังพร้อมทั้งแก้ไขข้อมูลที่ผู้วิจัยบันทึกไว้

3.2 การตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากแหล่งบุคคลเป็นหลัก และจากวิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต ผู้วิจัยใช้การเปรียบเทียบข้อมูลที่ศึกษาโดยแยกข้อมูลที่เหมือนกันไว้หนึ่งชุดและข้อมูลที่แตกต่างกันไว้อีกหนึ่งชุด ถ้าข้อมูลที่ได้มามีความสอดคล้องกัน ถือว่าเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ มีความเที่ยงตรง กรณีที่ข้อมูลมีความขัดแย้งกัน ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้รู้รายใหม่เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

3.3 การตรวจสอบข้อมูลด้วยการจำแนกข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล (evaluative data) และข้อมูลในส่วนที่เป็นรายละเอียดหรือการเล่าเหตุการณ์ (descriptive data) เพื่อไม่ให้ข้อมูลทั้งสองประเภทปะปนกัน ซึ่งจากการแยกข้อมูลทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามความเป็นจริงยิ่งขึ้น

4. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงให้เป็นระบบแล้วทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของบ้านโลก การจัดตั้งโรงเรียนบ้านโลก สถานที่ที่ใช้จัดตั้งโรงเรียนบ้านโลก ทำเนียบผู้บริหารโรงเรียน ความสำคัญของสวนครู สาเหตุการย้ายสถานที่ตั้งโรงเรียน การบริจาคพื้นที่ให้กับโรงเรียน อาณาเขตและพื้นที่ของโรงเรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วมาเรียบเรียงสังเคราะห์ให้เป็นเรื่องราวสอดคล้องกับคำถามในการวิจัยตามลำดับ ดังนี้ จุดกำเนิดของโรงเรียนบ้านโลก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา) การก่อตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโลก การดำเนินกิจกรรมหลังการจัดตั้งโรงเรียนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และการจัดการศึกษากับการพัฒนาโรงเรียน ตามลำดับ

5. การเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) ซึ่งเป็นการบรรยาย อธิบายข้อเท็จจริง จากข้อมูลทุกประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในลักษณะการบรรยายเป็นลายลักษณ์อักษร และเพื่อให้มีความชัดเจนในการนำเสนอ ผู้วิจัยจึงใช้แผนที่และรูปภาพประกอบการบรรยาย ในการนำเสนอผลงานวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้ชื่อจริงของบุคคลผู้ให้ข้อมูล โดยได้รับความยินยอมจากบุคคลต่างๆ ดังมีรายนามที่ปรากฏในแหล่งที่อ้างอิง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การสืบหาจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคुरुราษฎร์พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ปัจจุบันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อสืบหาจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคुरुราษฎร์พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

การนำเสนอผลการวิจัยในบทนี้ เริ่มจากจุดกำเนิดของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคुरुราษฎร์พัฒนา) การก่อตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก การดำเนินกิจกรรมหลังการตั้งโรงเรียน การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและการจัดการศึกษากับการพัฒนาโรงเรียน ตามลำดับ

1. จุดกำเนิดของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคुरुราษฎร์พัฒนา)

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนชาวบ้านโคก ก่อนที่จะทำการก่อตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกในขณะนั้น ชาวบ้านโคกได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา ซึ่งเป็นอนาคตของบุตรหลาน กอปรกับเห็นถึงความยากลำบากในการเดินทางไปเรียนหนังสือของเด็ก ๆ ที่ต่างหมู่บ้าน จึงได้รวมใจกันตั้งสถานศึกษาที่เรียกว่าโรงเรียนขึ้นอย่างไม่เป็นทางการที่วัดบ้านโคก โดยก่อนที่จะทำการก่อตั้งโรงเรียนในหมู่บ้านนั้น เด็ก ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้านต้องเดินทางไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนวัดบ้านดอกไม้ ตำบลสูงยาง ซึ่งในปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ ด้วยความยากลำบากโดยระยะทางที่เด็กนักเรียนต้องเดินทางไปถึงโรงเรียนมีระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร รวมระยะทางไปกลับต้องเดินวันละกว่า 10 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางอย่างน้อยหนึ่งชั่วโมงจึงจะไปถึงโรงเรียนซึ่งเด็ก ๆ ต้องตื่นแต่เช้ามีคอกออกไปทำงานช่วยเหลือครอบครัวก่อนถึงจะไปโรงเรียน ในสมัยนั้นไม่มีถนนที่ใช้สัญจรไปมาที่สะดวก เช่น ปัจจุบันเส้นทางที่นักเรียนต้องใช้เดินทางเป็นเส้นทางที่ชาวบ้านใช้เดินทางไปทำนา ทำไร่ ที่เรียกว่าทางเกวียนเนื่องจากใช้วัว ควายเทียมเกวียนเพื่อลากและขนสัมภาระไปยังท้องนา และนำผลผลิตที่ได้กลับมาเก็บยังยุ้งฉางที่บ้าน เส้นทางที่ใช้เต็มไปด้วยดินเหนียวและดินทราย การเดินทางไปโรงเรียน

ต้องเดินด้วยเท้าเปล่าใช้เวลาในการเดินทางมากกว่าจะไปถึงโรงเรียนซึ่งบางวันก็สายแล้ว เพื่อน ๆ ที่เรียนด้วยกันที่มีบ้านอยู่ใกล้โรงเรียนก็เริ่มเรียนไปก่อนหน้านั้นแล้ว เวลาเลิกเรียนที่ต้องเดินทางกลับบ้านในแต่ละวันก็เย็นมาก วันที่ฝนตกเส้นทางที่ต้องใช้เต็มไปด้วยโคลนตมเด็ก ๆ ก็ต้องลุยโคลนไปโรงเรียน แต่ถ้าวันไหนที่ฝนตกหนัก วันนั้นจะไม่ได้ไปเรียนหนังสือเด็ก ๆ ต้องหยุดเรียนเนื่องจากน้ำจะท่วมเส้นทางที่ใช้เดินทางไปเรียน ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงได้หารือร่วมกันและเห็นสมควรที่จะตั้งโรงเรียนในหมู่บ้านของตนเองเพื่อให้ลูกหลานได้มีที่เรียนหนังสืออย่างสะดวกสบาย ไม่ต้องเดินทางไกลจะได้ไม่ลำบากเหมือนที่ผ่านมา ด้วยเหตุนี้โรงเรียนบ้านโคกจึงได้ถือกำเนิดขึ้น

2. การก่อตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก

ในปี พ.ศ. 2480 จากการที่ชาวบ้านโคกได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาซึ่งเป็นอนาคตของบุตรหลานจึงได้หารือและลงความเห็นร่วมกันว่าในหมู่บ้านของตนควรที่จะมีโรงเรียนเพื่อให้ลูกหลานได้มีที่เรียนหนังสืออย่างสะดวกสบาย ไม่ต้องเดินทางไกลจะได้ไม่ลำบากเหมือนที่ผ่านมา เมื่อตกลงกันได้ดังนั้นชาวบ้านจึงไปปรึกษาเจ้าอาวาสวัดบ้านโคกที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะนั้น ขอใช้พื้นที่ในวัดบ้านโคกจากเจ้าอาวาสตั้งเป็นโรงเรียน และใช้ศาลาวัดเป็นสถานที่เรียน โดยมีนายดา ทุมแสน ร่วมกับพระสงฆ์ที่อยู่ในวัด ทำหน้าที่สอนเด็กนักเรียนพร้อมทั้งทำหน้าที่เป็นครูใหญ่ของโรงเรียนตั้งแต่ พ.ศ. 2480 เป็นต้นมา ภายหลังจากที่ชาวบ้านได้ตั้งโรงเรียนขึ้นก็เรียกชื่อโรงเรียนแห่งนี้ว่าโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก นักเรียนที่อยู่ในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงที่เรียนอยู่ตำบลสูงยางก็ได้ย้ายจากโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านดอกลงมาเรียนที่โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก และหลังจากที่ได้ตั้งเป็นโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกได้ไม่นานก็มีนักเรียนบางส่วนจากบ้านน้ำค้ำน้อยเดินทางมาเรียนร่วมกับนักเรียนบ้านโคก บ้านคือ บ้านไร่และบ้านเปลือย ซึ่งในการเดินทางมาเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้มีระยะทางไกลกว่าที่เดิม และใช้เวลาในการเดินทางน้อยกว่าไปเรียนที่โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านดอกลงมาอีกทั้งเส้นทางที่ใช้สัญจรไปมาก็ไม่ลำบากเหมือนเดิม กระทั่งบ้านน้ำค้ำน้อยได้ก่อตั้งโรงเรียนขึ้นในหมู่บ้าน นักเรียนที่มาจากบ้านน้ำค้ำน้อยจึงย้ายไปเรียน อยู่ที่หมู่บ้านของตน (พระครูสิทธิธรรมาทาน : สัมภาษณ์) ต่อมาเมื่อ วันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2481 นายดี ไชยโสภภาพ ซึ่งดำรงตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอในขณะนั้นได้ประกาศตั้งโรงเรียนแห่งนี้ขึ้นอย่างเป็นทางการและให้ใช้ชื่อว่า โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก ซึ่งสถานที่ตั้งโรงเรียนนั้นยังคงใช้วัดบ้านโคกเป็นที่ตั้งโรงเรียนเช่นเดิม ใช้ศาลาวัดทำการเรียนการสอน และเปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นเตรียมประถมศึกษาศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

(ธรรมนูญโรงเรียนฉบับปรับปรุง 2545-2547: 1) ในสมัยเริ่มแรกนั้นนักเรียนที่เข้ามาเรียนมีอายุอย่างเข้าปีที่แปดต้องเข้าโรงเรียนทุกคน แต่ในกรณีที่เด็กบางคนเข้าเรียนช้าไม่ว่าจะเรียนอยู่ชั้นใดก็ตามเมื่ออายุครบ 15 ปี ถือว่าสิ้นสุดการเรียน ต่อมาอายุการเข้าเรียนก็ค่อย ๆ ปรับให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. การดำเนินกิจกรรมหลังการตั้งโรงเรียน

ในช่วงที่ทำการตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกนั้น เนื่องจากภายในบริเวณวัดมีเนื้อที่คับแคบ นายดา ทุมแสน ซึ่งดำรงตำแหน่งครูใหญ่ของโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกในขณะนั้นได้ไปขอใช้พื้นที่ว่างที่อยู่ในหมู่บ้านซึ่งเป็นพื้นที่ของนายปอ กับนางวอ นระว้าง เพื่อให้เด็กนักเรียนได้เข้าไปทำประโยชน์โดยทำการปลูกพืชผักสวนครัว ปลูกข้าวโพด ผลผลิตที่ได้ก็นำมาแบ่งกันทั้งครูและนักเรียนโดยไม่ได้นำไปจำหน่ายแต่อย่างใดชาวบ้านจึงเรียกที่แห่งนี้เป็นว่า “สวนครู” ด้วยเหตุนี้พื้นที่แห่งนี้จึงเป็นที่มาของคำว่า “สวนครู” (อำ พันธ์หินกอง: สัมภาษณ์) ต่อมานายปอ นระว้างกับนางวอ นระว้าง จึงได้บริจาคที่ดินผืนนี้ ซึ่งมีเนื้อที่ 3 งาน กับ 75 ตารางวา ให้กับทางโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก (จันทร์เดียว สาคร: สัมภาษณ์) ในสมัยแรกโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกมี ครูใหญ่คือ นายดา ทุมแสน ซึ่งเป็นครูใหญ่คนแรกของโรงเรียนจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นต่อมา มีครูที่มาสอนเพิ่มอีก 2 คน คือ นายรม ธนศรีรังกุล และนางสาวทิพย์ วิวิสุทธ์ รวมกับครูใหญ่แล้วมีครูอยู่ 3 คน การจัดการเรียนการสอนจึงได้แยกเป็นระดับชั้น นายดา ทุมแสน ได้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ตั้งแต่ พ.ศ. 2480 จนถึง พ.ศ. 2485 จึงเกษียณอายุราชการ จากนั้น นายสาย ศรีจันทร์วงศ์ ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่แทน ในปี พ.ศ. 2485 ต่อมาปี พ.ศ. 2495 ได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนใหม่จากชื่อเดิมโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกเป็นโรงเรียนบ้านโคก โดยมีนายสาย ศรีจันทร์วงศ์ ดำรงตำแหน่งครูใหญ่จนกระทั่งเกษียณอายุราชการในปี พ.ศ. 2510 ต่อมานายจรูญ หลักคำ ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่แทนนายสาย ศรีจันทร์วงศ์ (ผ่องศรี อดกลั่น: สัมภาษณ์) ซึ่งในขณะที่โรงเรียนตั้งอยู่ที่วัดบ้านโคกนั้น การจัดการศึกษาของโรงเรียนจัดได้เพียงแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้ว บางส่วนก็ไปศึกษาต่อชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ที่โรงเรียนในตำบลสุวรรณภูมิซึ่งอยู่ไม่ไกลมากนัก อีกส่วนหนึ่งประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ปี พ.ศ. 2517 ได้ขยายการจัดการศึกษาภาคบังคับจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เด็กที่เกิดหลังปี พ.ศ. 2510 ทุกคนจะต้องจบการศึกษาภาคบังคับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การจัด

การศึกษาในขณะที่เป็นโรงเรียนบ้านโคกจัดได้เพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และสถานที่เรียนยังคงใช้ศาลาวัดเป็นสถานที่เรียนหนังสือดังเดิม

ปี พ.ศ. 2518 โรงเรียนได้ย้ายสถานที่ตั้งมาอยู่พื้นที่ด้านนอกในส่วนของกรขยายพื้นที่ของโรงเรียนหลังจากที่ได้ทำการย้ายสถานที่ตั้งโรงเรียนออกมาด้านนอกแล้วนั้น คณะครูได้ร่วมกันหารือตกลงที่จะขอซื้อพื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของโรงเรียนเพิ่มอีก ทำให้บริเวณด้านหน้าโรงเรียนมีพื้นที่ติดกับถนนที่ใช้สัญจรไปมาซึ่งเป็นเส้นทางหลักที่จะเข้าไปยังหมู่บ้านได้ เมื่อมีพื้นที่มากพอโรงเรียนจึงได้จัดสรรพื้นที่ให้เป็นสัดส่วนโดยให้พื้นที่ที่เป็นอาคารเรียน อยู่บริเวณเดียวกัน ด้านหน้าที่ซื้อเพิ่มใช้เป็นสนามฟุตบอลและสนามวอลเลย์บอล พื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือใช้ปลูกบ่อเลี้ยงปลา ส่วนด้านหลังติดกับอาคารเรียนหลังที่สองพื้นที่ที่เคยใช้ทำแปลงเกษตรนั้นได้ขยายพื้นที่การทำเพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น (จรูญ หลัคำ, สมบูรณ์ ทองขัน: สัมภาษณ์) ใน ปี พ.ศ. 2523 โรงเรียนได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคาร หลังที่ 2 แบบ 102/26 จำนวน 4 ห้องเรียน ซึ่งอาคารเรียนหลังนี้สร้างแทนที่อาคารเรียนหลังแรกที่สร้างแบบชั่วคราว พ.ศ. 2528 ต่อมาได้รับงบประมาณพัฒนาจังหวัดจาก นายเวียง วรเชษฐ ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้นสร้างโรงอาหาร เมื่อประมาณ พ.ศ. 2528 และในปี พ.ศ. 2542 โรงเรียนบ้านโคก (ทองคूरราษฎรพัฒนา) ได้รับงบประมาณจากทางราชการสร้างอาคารเรียน แบบ สปช. 104/29 จำนวน 1 หลัง 4 ห้องเรียน (สมบูรณ์ ทองขัน: สัมภาษณ์)

4. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของชุมชน

โรงเรียนบ้านโคก (ทองคूरราษฎรพัฒนา) เป็นสถานศึกษาแห่งหนึ่งที่ชุมชนเห็นความสำคัญของการศึกษา ดังจะเห็นได้จากแนวคิดริเริ่มก่อตั้งโรงเรียน และเอกสารหลักฐานการบริหารพื้นที่ในการจัดตั้งโรงเรียนและพื้นที่ว่างเปล่าเพื่อประโยชน์ใช้สอยของนักเรียน โดยหลังจากที่ชาวบ้านโคกได้ก่อตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกขึ้นโดยมีการประกาศตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2481 ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารการศึกษาของชุมชนเป็นบุคคลแรก คือ นายปอ กับนางวอ นระว้าง โดยที่บุคคลทั้งสองนี้ได้อนุญาตให้ทางโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกใช้พื้นที่ของตนเข้าไปใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชผักสวนครัว ข้าวโพดและพืชผักอื่น ๆ อีกมาก หมุนเวียนเปลี่ยนกันไป ผลผลิตที่ได้ก็นำมาแบ่งปันทั้งครูและนักเรียน ซึ่งในเวลาต่อมา นายปอ กับนางวอ นระว้าง ก็ได้มอบที่ดินผืนนี้ให้กับโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกโดยมีหลักฐานแสดงการได้มาซึ่งที่ดินอย่างปรากฏชัด ต่อมาเมื่อมีเด็กนักเรียนมาเรียนเพิ่มมากขึ้นทำให้ศาลาวัดบริเวณที่ใช้ทำการเรียนการสอนคับแคบลง อีกทั้งทางกรมไม่อนุญาตให้ใช้วัดเป็นสถานที่

เรียนหนังสืออีกต่อไป จากสาเหตุนี้จึงจำเป็นต้องหาสถานที่ตั้งโรงเรียนแห่งใหม่ และนายทอง สากร ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นได้มองเห็นความสำคัญของการศึกษาของบุตรหลาน ด้วยความเมตตาและความห่วงใยในอนาคตของบุตรหลานด้านการศึกษา ท่านจึงได้บริจาคที่ดิน ให้กับทางโรงเรียนในการก่อสร้างโรงเรียนแห่งใหม่แทนสถานที่เดิมซึ่งเป็นที่ยาวอยู่ห่างจากที่ตั้ง หมู่บ้านประมาณ 1.3 กิโลเมตร ให้สร้างเป็นโรงเรียนแห่งใหม่ โดยก่อนหน้าที่จะทำการบริจาค ที่ดินให้เป็นที่ตั้งโรงเรียนนั้น นายทอง สากร ได้ซื้อที่ดินจากตาลี ยาย บุญมี สุโพธิ์ เป็นเงิน 6,000 บาท โดยมีเนื้อที่ทั้งสิ้น 9 ไร่ 2 งาน 92 ตารางวา (ธรรมนูญโรงเรียนฉบับปรับปรุง 2545-2547: 1) ในปี พ.ศ. 2518 โรงเรียนบ้านโคกจึงได้ย้ายที่ตั้งของโรงเรียนออกมาตั้งอยู่ด้านนอก หมู่บ้านบนพื้นที่ที่ นายทอง สากร มอบให้ นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาโรงเรียนบ้านโคก จึงตั้งอยู่ บนพื้นที่แห่งใหม่ครบจนปัจจุบัน หลังจากที่ได้อพยพสถานที่ตั้งโรงเรียนมายังที่แห่งใหม่ ที่อยู่นอก หมู่บ้าน การทำประโยชน์จากสวนครุค่อย ๆ ลดลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งไม่ได้เข้าไปใช้ประโยชน์อีก เลย เนื่องจากที่ตั้งของโรงเรียนแห่งใหม่อยู่ห่างไกลจากบริเวณสวนครุมาก ปัจจุบันสวนครุจึงถูก ปลดปล่อยทิ้งให้รกร้างไม่มีผู้ใดเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่แห่งนี้อีก (สมบูรณ์ ทองขัน, อ่ำ พันธุ์หิน กอง, อุดม ลำภา : สัมภาษณ์) ภายหลังจากที่ นายทอง สากร ได้บริจาคที่ดินให้กับทางโรงเรียน คณะครู จึงได้หารือร่วมกับชาวบ้าน ในการที่จะประกาศเกียรติคุณให้กับนายทอง สากรและ ลูกหลาน เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้กับท่าน และเพื่อระลึกถึงคุณงามความดีของท่าน จึงควรให้ชื่อของ โรงเรียนบ้านโคกมีชื่อของท่านรวมอยู่ด้วย เมื่อทุกคนมีความเห็นที่ตรงกันจึงได้ปรับเปลี่ยนชื่อของ โรงเรียนบ้านโคกให้มีคำว่าทองเพิ่มเข้ามา จากเดิมคือ โรงเรียนบ้านโคก เป็นโรงเรียนบ้านโคก (ทองครุราษฎร์พัฒนา) และใช้ชื่อนี้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (จรรยา หลักคำ: สัมภาษณ์)

5. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จากการที่ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการศึกษาเล่าเรียนของเด็ก ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้านจึงได้ร่วมกันจัดหาสถานที่เรียนหนังสือให้กับเด็ก ๆ เพื่อให้มีสถานที่เรียนในหมู่บ้านของตนไม่ต้องลำบากเดินทางไปเรียนที่อื่น นอกจากนี้ชาวบ้าน ยังให้การสนับสนุนด้านสถานที่เพื่อให้นักเรียนในหมู่บ้านมีพื้นที่ใช้สำหรับทำแปลงเกษตรเพื่อฝึกฝนเรียนรู้เกี่ยวกับงานอาชีพเกษตรที่ถือได้ว่าเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน อีกทั้งการบริจาค พื้นที่ให้กับทางโรงเรียนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ นายปอกับนางวอ นะราวัง ได้บริจาคที่ว่างที่ชาวบ้านเรียกว่าสวนครุให้กับโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก ต่อมานายทอง

สาคร ได้ซื้อที่ดินบริเวณให้ทางโรงเรียนเพื่อสร้างเป็นโรงเรียนแห่งใหม่ เนื่องจากศาลาวัดมีพื้นที่คับแคบประกอบกับทางการไม่ให้ใช้ศาลาวัดเป็นสถานที่เรียนเช่นเคย (จรรยา หลักคำ: สัมภาษณ์) ในขณะที่ย้ายสถานที่ตั้งโรงเรียนออกมาอยู่ด้านนอกนั้น มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก ต้องมาเรียนต่อชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ณ โรงเรียนแห่งใหม่ อาคารที่ใช้เรียนเป็นอาคารชั่วคราวแบบ ป. 1 จ ซึ่งชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจช่วยกันสร้างขึ้นโดยมีลักษณะเป็นอาคารไม้ชั้นเดียว หลังคามุงด้วยสังกะสี มี 4 ห้องเรียน โดยจัดเป็นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ห้องเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 ห้องเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 ห้องเรียน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้องเรียน ปัจจุบันได้รื้ออาคารหลังนี้แล้วและสร้างเป็นอาคารเรียนถาวรเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 1 ชั้นอยู่ที่เดิมของอาคารหลังเก่า (สมเพชร นระว้าง : สัมภาษณ์) ใช้สำหรับเป็นห้องเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 4 ในปี พ.ศ. 2522 โรงเรียนได้รับงบประมาณจากราชการ สร้างอาคารเอกเทศถาวรแบบ รอ.06 จำนวน 5 ห้องเรียน และทำพิธีเปิดเมื่อ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2523 เนื่องจากทุกพื้นที่ที่ได้รับการบริหารจากนายทอง สาคร นั้นถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าทุกตารางวาแต่ทางโรงเรียนยังต้องการใช้พื้นที่เพื่อทำประโยชน์อื่น ๆ อีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถนนที่จะเข้าไปยังโรงเรียนนั้นแต่เดิมค่อนข้างคับแคบ ต้องผ่านที่ของชาวบ้านซึ่งเป็นนาข้าว นักเรียนต้องเดินอ้อมพื้นที่แห่งนี้ก่อนจึงจะเข้าถึงโรงเรียนได้ คณะครูจึงได้หารือและร่วมกันพิจารณาเห็นสมควรที่จะขอซื้อที่ดินผืนนั้น เพื่อตัดถนนให้นักเรียนเดินทางเข้าออกได้สะดวก ประกอบกับผู้ที่พบเห็นและผ่านไปมาสามารถมองเห็นโรงเรียนได้อย่างชัดเจนอีกทั้งยังสะดวกต่อผู้ที่มาติดต่องานราชการ จึงได้ร่วมกันวางแผนจัดหาเงินโดยจัดทำผ้าป่าหาทุนทรัพย์เพื่อนำเงินมาซื้อที่ดินผืนนี้ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และในปี พ.ศ. 2549 คณะศิษย์เก่า ชาวบ้านและคณะครูซึ่งนำโดย นายสมจิตร จันทรศรี ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา) ได้ร่วมกันจัดทำผ้าป่าสามัคคีนำเงินมาสร้างรั้วโรงเรียน โรงเรียนบ้านโคก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา) ได้มีการพัฒนาปรับปรุงบริบทของโรงเรียนทั้งด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

6. การจัดการศึกษากับการพัฒนาโรงเรียน

6.1 การบริหารและจัดการศึกษา

การพัฒนาการบริหารจัดการทางการศึกษาจากโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกสู่โรงเรียนบ้านโคก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา) ดังจะเห็นได้จากการเดินทางไปเรียนร่วมกับนักเรียนที่ตำบลสูงยางในยุคแรก ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

เนื่องจากการจัดการศึกษาส่วนท้องถิ่นจะเริ่มในเขตเทศบาลก่อนแล้วจึงขยายมายังส่วนตำบลจึงทำให้การจัดตั้งโรงเรียนมีอยู่เพียงแค่นี้ในตำบลเท่านั้น จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในหมู่บ้านโคก บ้านคือ บ้านเปลือย บ้านไร่และบ้านน้ำค่าน้อย ทำให้ทราบว่าเด็ก ๆ ในหมู่บ้านต้องเดินทางไปเรียนรวมกันที่โรงเรียนประจำตำบล ซึ่งการจัดการศึกษาในสมัยนั้นยังไม่ครอบคลุมถึงระดับหมู่บ้าน ระยะเวลาโรงเรียนมีการจัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นเตรียมประถมถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยจัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนอ่านออก เขียนได้และคิดเลขเป็นสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกจึงจัดการศึกษาเพียงแค่ระดับประถมศึกษาตอนต้น หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมาหลังจากที่ได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็นโรงเรียนบ้านโคกและได้ย้ายที่ตั้งโรงเรียนมาอยู่บนพื้นที่ที่ได้รับบริการบริจาคมที่อยู่ด้านนอกหมู่บ้านจึงได้ขยายระดับการศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และในปัจจุบันโรงเรียนบ้านโคก (ทองครุราษฎร์พัฒนา) จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนได้ปรับปรุงบริบทโดยทางโรงเรียนได้รับงบประมาณสนับสนุนทั้งจากชุมชนในการจัดทำผ้าป่าเพื่อนำรายได้มาจัดซื้อพื้นที่เพื่อประโยชน์ใช้สอย ขยายอาณาเขต พื้นที่ และงบประมาณในการพัฒนาโรงเรียนจากรัฐในการก่อสร้างอาคารเรียน และอาคารประกอบ อีกทั้งยังได้ตัดถนนเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าไปยังโรงเรียน รวมถึงจัดทำรั้วโรงเรียนเพื่อแสดงอาณาเขตและพื้นที่ ในส่วนของการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนบ้านโคกจัดการเรียนการสอนตามนโยบายของรัฐโดยเริ่มตั้งแต่สอนการอ่านเขียนและเรียนวิชาเลขต่อมาโรงเรียนได้นำหลักสูตรการศึกษา พ.ศ. 2503 หลักสูตรการศึกษา พ.ศ. 2521 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ต่อมามีการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนใหม่จึงใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง เรียนรู้ด้วยความสุข เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

6.2 การพัฒนาบุคลากร

จากการศึกษาข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า นายดา ทุมแสน ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกเป็นคนแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2480 ซึ่งในขณะนั้นโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก ยังไม่ได้ตั้งให้เป็นโรงเรียนอย่างเป็นทางการ ในปี พ.ศ. 2481 นายดิไชยโสภภาพ ดำรงตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอในขณะนั้น จึงได้ประกาศตั้งให้โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก เป็นโรงเรียนอย่างเป็นทางการโดยมีนายดา ทุมแสน ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก ต่อมาจึงมีครูเพิ่มเข้ามาอีก 2 คน คือ นายกรม ธนศรีรังกุล และนางสาวทิพย์ วิวิสุทธ์ จนกระทั่ง พ.ศ. 2485 นายดา ทุมแสน เกษียณอายุราชการ (อุดม ลำภา, อ่า พันธุ์หินกอง: สัมภาษณ์)

นายสาย ศรีจันทร์วงศ์ ย้ายมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก เป็นคนที่ 2 แทน นายดา ทุมแสน ที่เกษียณอายุราชการไปแล้ว ตั้งแต่ พ.ศ. 2485 ต่อมา เมื่อปี พ.ศ. 2495 ขณะที่ นายสาย ศรีจันทร์วงศ์ ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกอยู่นั้น ได้มีการเปลี่ยนชื่อโรงเรียนใหม่ จากโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกเป็นโรงเรียนบ้านโคก และในปี พ.ศ. 2510 นายสาย ศรีจันทร์วงศ์ ก็เกษียณอายุราชการ (สุวรรณ พุดไทย, อ่ำ พันธุ์หิน กอง: สัมภาษณ์)

นายจรูญ หลักล้า จึงได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่ของโรงเรียนบ้านโคก เป็นคนที่ 3 ในปี พ.ศ. 2510 และช่วงที่ นายจรูญ หลักล้า ดำรงตำแหน่งครูใหญ่นั้น นายทอง สาคร ได้บริจาคที่ดิน จำนวน 9 ไร่ 2 งาน 92 ตารางวา (สำเนาแบบ ทร01 แปลงหมายเลขที่ รอ. 1138) ให้กับทางโรงเรียนบ้านโคก เพื่อใช้เป็นพื้นที่ก่อสร้างอาคารเรียน สำหรับนักเรียนโดยพื้นที่ดังกล่าวนี้มีขนาดกว้างกว่าพื้นที่แห่งเดิมที่อยู่ในวัด ประกอบกับทางการไม่ให้อำนาจเป็นสถานที่เรียนหนังสืออีกต่อไป จึงได้ย้ายที่ตั้งของโรงเรียนบ้านโคกมายังพื้นที่แห่งใหม่ที่ได้รับการบริจาคจากนายทอง สาคร เมื่อ ปี พ.ศ. 2518 หลังจากนั้นคณะครู ร่วมกับชาวบ้านโคกได้หารือกันในการปรับชื่อของโรงเรียนบ้านโคกเพิ่มเติมเพื่อเป็นการประกาศเกียรติคุณให้กับผู้ที่บริจาคที่ดินให้กับทางโรงเรียน เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้กับท่านและเพื่อระลึกถึงคุณงามความดีของท่าน จึงควรมีชื่อท่านรวมอยู่กับชื่อของโรงเรียนบ้านโคกด้วย เมื่อทุกคนมีความเห็นตรงกันจึงได้ตั้งชื่อของโรงเรียนบ้านโคกใหม่โดยให้มีคำว่าทองเพิ่มเข้ามาจากเดิมคือ โรงเรียนบ้านโคก เป็นโรงเรียนบ้านโคก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา) และใช้ชื่อนี้ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2518 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน และในปี พ.ศ. 2533 นายจรูญ หลักล้า ก็เกษียณอายุราชการ (จันทร์เดียว สาคร, หนูจันทร์ ศรีวงศ์: สัมภาษณ์)

ต่อมา นายวรจิต อุดกลั่น ย้ายมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านโคก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา) เป็นคนที่ 4 ตั้งแต่ พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา ในขณะที่นายวรจิต อุดกลั่น ดำรงตำแหน่งครูใหญ่นั้นมีการประเมินเพื่อปรับเปลี่ยนตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษาจากครูใหญ่เป็นอาจารย์ใหญ่ นายวรจิต อุดกลั่น จึงได้ปรับเปลี่ยนตำแหน่งจากครูใหญ่เป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านโคก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา) จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2548 นายวรจิต อุดกลั่น ก็เกษียณอายุราชการ (ผ่องศรี อุดกลั่น: สัมภาษณ์)

ต่อมา นายสมจิตร์ จันทร์ศรี ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านโคก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา) เป็นคนที่ 5 ตั้งแต่ พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน นายสมจิตร์ จันทร์ศรี มีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนที่ติดมาด้วยเมื่อย้ายมาดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนแห่งใหม่ จึงดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา) (สมบูรณ์ ทองขัน: สัมภาษณ์)

ครูและบุคลากรทางการศึกษาในปัจจุบัน ประกอบด้วยผู้บริหารและครูประจำการรวม
สิ้น 7 คน ดังนี้

1. นายสมจิตร จันทรศรี ผู้อำนวยการโรงเรียน
2. นายระเบียบ อารมณี ครูชำนาญการพิเศษ สอนประจำชั้น อนุบาล 1-2
3. นางกมลรัตน์ รัตนจันทร์ ครูชำนาญการพิเศษ สอนประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
4. นายสมบุรณ์ ทองขัน ครูชำนาญการพิเศษ สอนประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3
5. นางทัศนีย์ มาแสวง ครูชำนาญการพิเศษ สอนประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
6. นางสุนีย์ จันทรศรี ครูชำนาญการพิเศษ สอนประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
7. นางสาวประภาพร ไวยศรีแสง ครูชำนาญการพิเศษ สอนประจำชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6

6.3 อาณาเขตและพื้นที่ของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) ตั้งอยู่โดยประมาณละติจูดที่ 15 องศา
63 ลิปดา ลองจิจูด ที่ 103 องศา 78 ลิปดา (พิกัดโรงเรียนบ้านโคก อำเภอสวรรคภูมิ จังหวัด
ร้อยเอ็ด: ม.ป.ป.) โดยมีอาณาเขตพอสรุปได้ดังนี้

โรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา)

พิกัดจุดในฐานข้อมูลที่ใกล้ที่สุด: 15.625341, 103.780552

สถานที่: Dok Mai, Suwannaphum, Roi Et 45130, Thailand

รหัสประเทศ: TH

ทิศเหนือ จดกับถนนสาธารณะ

ทิศใต้ จดที่ดินครอบครอง

ทิศตะวันออก จดที่ดินครอบครอง

ทิศตะวันตก จดร่องน้ำ

โรงเรียนมีเนื้อที่ทั้งหมด 14 ไร่ 57 ตารางวา (สำเนาแบบ ทร01 แปลงหมายเลขที่ รอ. 1138) โดยไม่ได้รวมกับ “สวนครู” เนื่องจากพื้นที่ไม่ได้ยึดติดกัน

กรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ดได้สนับสนุนงบประมาณในการขุดบ่อเลี้ยงปลาโดยใช้ บริเวณทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของโรงเรียน และได้รับงบประมาณจากนายกสิกุลฤทธิ์ ปราโมทย์ ในการขุดบ่อเลี้ยงปลาบริเวณด้านหลังโรงเรียน

ในปี พ.ศ. 2542 ได้รับงบประมาณจากทางราชการสร้างอาคารแบบ สปข.105/29 จำนวน 1 หลัง 4 ห้องเรียน เป็นหลังที่ 3

พ.ศ. 2549 ศิษย์เก่า ชาวบ้าน และคณะครูนำโดย นายสมจิตร จันทร์ศรี ได้จัดทำ ฝ่าป่าสามัคคีนำเงินมาทำรั้วโรงเรียน

6.4 โรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) ในปัจจุบัน

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) ตั้งอยู่พื้นที่ราบ หมู่ที่ 9 ตำบลดอกลำไย อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 ปัจจุบันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 รหัสไปรษณีย์ 45130 หมายเลขโทรศัพท์ 043-532530 อยู่ห่างจากถนนปัทมานนท์ และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 202 เป็นระยะ 700 เมตร ห่างจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 ประมาณ 2.5 กิโลเมตร ระยะทางห่างจากตัวจังหวัดร้อยเอ็ด 50 กิโลเมตร ด้านการคมนาคมสามารถติดต่อได้โดยทางบก รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ปลูกผัก โดยอาศัยน้ำจากอ่างเก็บน้ำวังอิศวีย์ ผู้ปกครองนักเรียนบางคนมีอาชีพรับจ้างทั้งในตัวอำเภอและต่างจังหวัด มีนักเรียนทั้งสิ้น จำนวน 83 คน (โรงเรียนบ้านโคก ข้อมูล O-Bec ณ 10 มิถุนายน 2552)

6.4.1 สภาพทั่วไป

สภาพโดยทั่วไปของบริเวณ เป็นที่ราบสลับป่าไม้ขนาดเล็ก สภาพพืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าไม้ประเภทผลัดใบในฤดูแล้ง และป่าไม้ชุมชนขนาดเล็กสลับทุ่งนา มีต้นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ขึ้นเป็นหย่อม ๆ พันธุ์ไม้ที่พบส่วนใหญ่ได้แก่ ต้นหว้า กระถินณรงค์ และยูคาลิปตัส ลักษณะทางภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม –

พฤษภาคม ถึงต้นเดือน มิถุนายน – กันยายน และฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคม – กุมภาพันธ์

6.4.2 แหล่งน้ำที่สำคัญ

แหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำวังอิหขิว วังยาง และระบบประปาภายในหมู่บ้าน นอกจากนี้โรงเรียนได้ทำการขุดสระเพื่อเก็บกักน้ำ เพื่อใช้ในการเกษตรของโรงเรียน (สมเพชร นระว้าง : สัมภาษณ์)

คำขวัญของโรงเรียน สะอาด มีวินัย ใฝ่หาความรู้ มุ่งสู่พัฒนา

สีประจำโรงเรียน ฟ้า ขาว

สีฟ้า หมายถึง ความสดใส สง่างาม

สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ สะอาด จริงใจ

6.4.3 การจัดชั้นเรียน

โรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) เปิดทำการสอนระดับอนุบาล 1-2 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีครูรวมทั้งผู้บริหาร จำนวน 7 คน มีนักเรียน 83 คน นักเรียนที่มาเรียนที่โรงเรียนมาจากหมู่บ้านใกล้เคียงที่เรียกว่าหมู่บ้านในเขตบริการ 4 หมู่บ้าน คือ บ้านโคก บ้านค้อ บ้านเปลือย และบ้านไร่

6.4.4 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีดังนี้

1) แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ ได้แก่ วังอิหขิว วังยาง สวนผักที่บ้านเปลือยทุ่งนา

2) แหล่งเรียนรู้ด้านสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดบ้านโคก วัดบ้านค้อ วัดบ้านเปลือย วัดบ้านไร่

3) แหล่งเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ โรงทอสุวิทย์เสาปูน โรงน้ำแข็งธาราทิพย์ การเย็บจักรอุตสาหกรรมที่บ้านไร่

4) แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้าน ได้แก่ การทำบายศรีสู่ขวัญ หมอสูตร หมอลำ สวดสรภัญญะ ถักสวิง และการทำปลาต้ม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการสรุปการวิจัย อภิปรายผลและเสนอแนะ การวิจัย เรื่อง การสืบหาจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 ปัจจุบันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับหัวข้อโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสืบหาจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 แหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาในการจัดตั้งโรงเรียนและสัมภาษณ์ผู้รู้ (Key Informant) ที่ได้จากการสอบถามชาวบ้าน

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย กลุ่มบุคคลดังต่อไปนี้

1. เป็นอดีตครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) จำนวน 2 คน
2. พระภิกษุในวัดบ้านโคก จำนวน 2 รูป
3. ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เคยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 3 คน
4. ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน
5. ครูในโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) จำนวน 3 คน

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบบสังเกต และสมุดบันทึกการสังเกตภาคสนาม

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2552 ถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 โดยทำการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งเป็นหลักฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของ โรงเรียนบ้านโคก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา) สัมภาษณ์บุคคลที่มีบทบาทและมีส่วนเกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของ โรงเรียนบ้านโคก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา) จำนวน 18 คน นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มา วิเคราะห์และสังเคราะห์ในประเด็นที่กำหนดไว้

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองแล้วนำข้อมูลที่ได้มา เรียบเรียงให้เป็นระบบ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในประเด็นดังต่อไปนี้ จุดกำเนิดของ โรงเรียนบ้านโคก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา) การก่อตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก การดำเนิน กิจกรรมหลังการตั้งโรงเรียน การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของชุมชน ความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และการจัดการศึกษากับการพัฒนาโรงเรียน ตามลำดับ

1.3 ผลการวิจัย

โรงเรียนบ้านโคก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา) มีจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมา ดังนี้

ก่อนปี พุทธศักราช 2480 เด็ก ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้านต้องเดินทางไปศึกษาเล่าเรียนที่ โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านดอกลำไย ตำบลสูงยาง ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นตำบลดอกลำไย อำเภอ สุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้วยระยะทางที่ยาวไกลประกอบกับเส้นทางที่ใช้สัญจรไปมาเป็นทาง เกรียนเต็มไปด้วยดินเหนียวและดินทรายทำให้เกิดความลำบากในการเดินทางไปศึกษาเล่าเรียน ซึ่งระยะทางที่เด็กนักเรียนต้องเดินทางไปถึงโรงเรียนนั้นมีระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร รวม ระยะทางไปกลับต้องเดินวันละ 10 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางอย่างน้อยหนึ่งชั่วโมงกว่าจะไป ถึงโรงเรียนซึ่งเด็ก ๆ จะต้องตื่นตั้งแต่เช้ามีดออกไปช่วยผู้ปกครองทำงานในท้องนาจนถึงจะไป โรงเรียน ในสมัยนั้นไม่มีถนนหนทางที่ใช้สัญจรไปมาที่สะดวก เช่น ปัจจุบัน เส้นทางที่นักเรียน ต้องใช้เดินทางเป็นเส้นทางที่ชาวบ้านใช้เดินทางไปทำนา ทำไร่ ที่เรียกว่าทางเกรียน เนื่องจากใช้ วัวควายเทียมเกรียนเพื่อลากขนสัมภาระไปยังท้องนา และนำผลผลิตที่ได้กลับมาเก็บยังฉางที่บ้าน การเดินทางไปโรงเรียนต้องเดินด้วยเท้าเปล่าใช้เวลาในการเดินทางมาก ซึ่งในบางวันก็ไปโรงเรียน สาย เพื่อน ๆ ที่เรียนด้วยกันที่มีบ้านอยู่ใกล้โรงเรียนก็เริ่มเรียนไปก่อนหน้านั้นแล้ว และกว่าจะ เดินทางกลับถึงบ้านในแต่ละวันก็เย็นมาก ในวันที่ฝนตกเส้นทางที่ใช้เต็มไปด้วยโคลนตมเด็ก ๆ ต้องลุยโคลนไปโรงเรียน แต่ถ้าวันไหนที่ฝนตกหนักวันนั้นจะไม่ได้ไปเรียนหนังสือ เด็ก ๆ ต้อง

หยุดเรียนเนื่องจากน้ำจะท่วมเส้นทางที่ใช้เดินทางไปเรียน ในปี พ.ศ. 2480 ชาวบ้านโคกและหมู่บ้านใกล้เคียง ได้มองเห็นความสำคัญของการศึกษาซึ่งเป็นอนาคตของบุตรหลาน กอปรกับเห็นถึงความยากลำบากในการเดินทางไปศึกษาเล่าเรียนของเด็ก ๆ ที่ต่างหมู่บ้าน ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงได้หารือร่วมกันและเห็นควรมีโรงเรียนในหมู่บ้านของตนเพื่อให้ลูกหลานมีที่เรียนหนังสือที่ใกล้บ้าน ไม่ต้องเดินทางไกลจะได้ไม่ลำบากเหมือนที่ผ่านมา เมื่อตกลงกันได้แล้วชาวบ้านจึงไปขอใช้พื้นที่ในวัดบ้านโคกจากเจ้าอาวาสที่ดำรงตำแหน่งในขณะนั้นจัดตั้งเป็นโรงเรียน และใช้ศาลา วัดเป็นสถานที่เรียน มีนายนายดา ทุมแสน เป็นครูใหญ่ตั้งแต่ พ.ศ. 2480 เป็นต้นมา หลังจากที่ชาวบ้านได้ตั้งโรงเรียนขึ้นก็เรียกชื่อโรงเรียนว่าโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก นักเรียนจึงได้ออนย้ายจากโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านคอกไม่มาเรียนที่โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก หลังจากที่ได้ตั้งเป็นโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกได้ไม่นาน มีนักเรียนบางส่วนจากหมู่บ้านน้ำค้ำน้อยเดินทางมาเรียนร่วมกับนักเรียนบ้านโคก บ้านคือ บ้านไร่และบ้านเปลือย ซึ่งในการเดินทางมาเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้ระยะทางไกลกว่าโรงเรียนเดิม ใช้เวลาในการเดินทางน้อยกว่าไปเรียนที่โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านคอกไม่ อีกทั้งเส้นทางที่ใช้สัญจรไปมาก็ไม่ลำบากเหมือนเดิม จนกระทั่งบ้านน้ำค้ำน้อยได้ก่อตั้งโรงเรียนขึ้นในหมู่บ้าน นักเรียนที่มาจากบ้านน้ำค้ำน้อยจึงย้ายไปเรียนที่หมู่บ้านของตน (พระครูสิทธิธรรมาทาน : สัมภาษณ์) ต่อมาเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2481 นายดี ไชยโสภภาพ ซึ่งดำรงตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอสุวรรณภูมิในขณะนั้น ได้ประกาศจัดตั้งโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก ขึ้นอย่างเป็นทางการและยังคงใช้สถานที่ตั้งโรงเรียนในวัดบ้านโคก หมู่ที่ 9 ตำบลคอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นที่ตั้งโรงเรียน เช่นเคย และใช้ศาลา วัดเป็นสถานที่ทำการเรียนการสอน เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นเตรียม ประถมศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีนายดา ทุมแสน เป็นครูใหญ่คนแรกของโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก ในสมัยเริ่มแรกนั้นนักเรียนที่เข้ามาเรียนมีอายุย่างเข้าปีที่แปดต้องเข้าโรงเรียนทุกคน แต่ในกรณีที่เด็กบางคนเข้าเรียนช้าไม่ว่าจะเรียนอยู่ชั้นใดก็ตามเมื่ออายุครบ 15 ปี ถือว่าสิ้นสุดการเรียน ต่อมาอายุการเข้าเรียนก็ค่อยๆ ปรับให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ในขณะที่โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกตั้งอยู่ในบริเวณวัดบ้านโคกนั้น เนื่องจากภายในบริเวณวัดมีเนื้อที่คับแคบ นายดา ทุมแสน ซึ่งเป็นครูใหญ่ของโรงเรียนจึงไปขอใช้พื้นที่ว่างเปล่าที่อยู่ในหมู่บ้านจากนายปอ นระว้างและนางวอ นระว้าง เพื่อให้เด็กนักเรียนได้เข้าไปทำประโยชน์โดยทำการปลูกพืชผักสวนครัว และปลูกข้าวโพด ผลผลิตที่ได้นำมาแบ่งกันทั้งครูและนักเรียนชาวบ้านจึงเรียกที่แห่งนั้นว่า “สวนครู” ด้วยเหตุนี้พื้นที่แห่งนี้จึงเป็นที่มาของคำว่า “สวนครู” (อำ พันธ์หินกอง: สัมภาษณ์) ในสมัยนั้น มี ครูใหญ่ คือ นายดา ทุมแสน ซึ่งเป็นครูใหญ่คนแรกของโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก และมีครูประจำการที่มาทำการสอนอีก 2 คน คือ นายรม ชนศรี

รังกุล และนางสาวทิพย์ วิวิสุทธ์ รวมทั้งครูใหญ่แล้วมีครู 3 คน นายดา ทุมแสน ดำรงตำแหน่ง ครูใหญ่โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกตั้งแต่ พ.ศ. 2480 ก่อนที่จะมีการประกาศจัดตั้งให้เป็น โรงเรียนอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2481 จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2485 นายดา ทุมแสน ก็เกษียณอายุ ราชการ ต่อมา นายสาย ศรีจันทร์วงศ์ ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนประชาบาลวัด บ้านโคกเป็นคนที่ 2 แทน ในปี พ.ศ. 2485 ต่อมา ในปี พ.ศ. 2495 ได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียน ประชาบาลวัดบ้านโคกใหม่จากเดิมชื่อเป็นโรงเรียนบ้านโคก โดยมี นายสาย ศรีจันทร์วงศ์ ดำรง ตำแหน่งครูใหญ่ของโรงเรียนบ้านโคก ในขณะที่นายสาย ศรีจันทร์วงศ์ ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ โรงเรียนบ้านโคกนั้น นายปอ นระวางและนางวอ นระวาง ได้บริจาคพื้นที่สวนครุที่ตั้งอยู่ใน หมู่บ้านซึ่งเป็นที่ว่างเปล่ามีเนื้อที่ 3 งาน กับ 75 ตารางวา ให้ทางโรงเรียนบ้านโคก โดยมอบให้ นายสาย ศรีจันทร์วงศ์ เป็นผู้ดูแล (จันทร์เดียว สาคร: สัมภาษณ์) จนกระทั่งปี พ.ศ. 2510 นาย สาย ศรีจันทร์วงศ์ เกษียณอายุราชการ นายจรูญ หลักล้า จึงได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่ โรงเรียนบ้านโคกเป็นคนที่ 3 แทนนายสาย ศรีจันทร์วงศ์ (ผ่องศรี อดกลั่น: สัมภาษณ์) ในขณะที่ โรงเรียนตั้งอยู่ในวัดบ้านโคกนั้น การจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านโคกจัดได้เพียงชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงแม้แผนการศึกษา พ.ศ. 2503 จะขยายการศึกษาจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 แต่โรงเรียนบ้านโคกจัดการศึกษาได้เพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น สถานที่เรียน จำนวนครู และปัจจัยอื่น ๆ (จรูญ หลักล้า: สัมภาษณ์) นักเรียนที่เรียนจบชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 แล้ว บางส่วนก็ไปศึกษาต่อชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ที่โรงเรียนในตัวอำเภอสุวรรณภูมิซึ่งอยู่ไม่ไกลมากนัก และอีกส่วนหนึ่งก็ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน พ.ศ. 2520 ได้มีการประกาศใช้ “แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520” โดยจัดการศึกษาระดับประถมและมัธยมเป็นระบบ 6:3:3 คือ ชั้นประถมศึกษา 6 ชั้น มัธยมศึกษา 6 ชั้น แบ่งเป็นมัธยมตอนต้น 3 ชั้น และตอนปลาย 3 ชั้น การจัดการศึกษาภาคบังคับ ของโรงเรียนบ้านโคกจึงปรับโดยให้นักเรียนเรียนจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนั้นเด็กที่เกิดหลัง ปี พ.ศ. 2510 ทุกคนจะต้องจบการศึกษาภาคบังคับในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ การจัดการศึกษาของเด็กนักเรียนที่เกิดระหว่าง ปี พ.ศ. 2503 ถึง ปี พ.ศ. 2509 ในขณะที่ยังคง เป็นโรงเรียนบ้านโคกทำได้เพียงแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และโรงเรียนยังคงใช้ศาลาวัดเป็น สถานที่เรียนหนังสือดังเดิม ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 นายทอง สาคร ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 5 ได้มองเห็น ถึงความสำคัญของการศึกษา อีกทั้งเป็นผู้ที่มีฐานะทางบ้านดีคนหนึ่ง ในหมู่บ้านจึงได้บริจาคที่ดินที่ อยู่ห่างจากหมู่บ้านด้านนอกประมาณ 1.3 กิโลเมตรให้สร้างเป็นที่ตั้งโรงเรียนโดยนายทอง สาคร ได้ซื้อที่ดินนี้จากคาลี สุโพธิ์ และยายบุญมี สุโพธิ์ เป็นเงินทั้งสิ้น 6,000 บาท โดยมีเนื้อที่ทั้งสิ้น 9 ไร่ 2 งาน 92 ตารางวา ก่อนหน้าที่จะทำการบริจาคที่ดินให้เป็นที่ตั้งโรงเรียน (ธรรมบุญ

โรงเรียนบ้านโคก 2545-2547 : 1) หลังจากที่นายทอง สากร ได้บริจาคที่ดินให้กับทางโรงเรียน บ้านโคกแล้วนั้น พื้นที่แห่งนี้ถูกนำมาใช้สร้างเป็นอาคารเรียนซึ่งชาวบ้านได้ร่วมกันก่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราวแบบ ป. 1 จ โดยมีลักษณะเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวหลังคามุงด้วยสังกะสี 1 หลัง มี 4 ห้องเรียน เพื่อใช้เป็นห้องเรียนของนักเรียน โดยจัดชั้นเรียนเป็นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ห้องเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 ห้องเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 ห้องเรียน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้องเรียน เมื่อดำเนินการสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงได้ย้ายนักเรียนที่เรียนอยู่ในวัดบ้านโคกออกมาเรียนด้านนอก ณ พื้นที่แห่งใหม่ นักเรียนที่ย้ายมาเรียน ณ ที่ตั้งของโรงเรียนแห่งใหม่นั้นแรก จะจบการศึกษาภาคบังคับถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเป็นเด็กที่เกิดในปี พ.ศ. 2510 และผู้ที่เกิดหลังปี พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 โรงเรียนได้รับงบประมาณจากทางราชการ สร้างอาคารเอกเทศถาวรแบบ รอ.06 จำนวน 5 ห้องเรียน ทางด้านทิศตะวันออกที่อยู่ด้านข้างกับอาคารเรียนหลังแรกที่ชาวบ้านร่วมกันสร้างขึ้น เมื่อทำการก่อสร้างแล้วเสร็จนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนอยู่อาคารหลังแรก จะมีห้องเรียนในระดับชั้นประถมปีที่ 5 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งได้ทำพิธีเปิดอาคารเรียนเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2523 ส่วนพื้นที่ที่อยู่ด้านหน้าสุดใช้เป็นลานเอนกประสงค์โดยใช้เข้าแถวทำกิจกรรมหน้าเสาธงในตอนเช้า ใช้เป็นสนามกีฬาทั้งสนามฟุตบอล วอลเลย์บอล และสนามตะกร้อ ด้านข้างอาคารหลังที่ 2 ที่สร้างใหม่นั้นใช้พื้นที่ที่เหลือ ทำแปลงเกษตรปลูกพืชผักสวนครัวในกลุ่มการงานอาชีพ โดยขุดบ่อเพื่อนำน้ำมาใช้รดพืชผักสำหรับการเกษตร หลังจากที่นายทอง สากร ได้บริจาคที่ดินให้กับทางโรงเรียน คณะครู จึงได้หารือร่วมกับชาวบ้านลงความเห็นร่วมกันว่าสมควรที่จะประกาศเกียรติคุณให้กับนายทอง สากร และลูกหลาน เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้กับท่าน และเพื่อระลึกถึงคุณงามความดีของท่าน จึงควรให้ชื่อของโรงเรียนบ้านโคกมีชื่อของท่านรวมอยู่ด้วย เมื่อทุกคนมีความเห็นที่ตรงกันจึงได้ปรับเปลี่ยนชื่อของโรงเรียนบ้านโคกให้มีคำว่าทองเพิ่มเข้ามา จากเดิมคือโรงเรียนบ้านโคก เป็นโรงเรียนบ้านโคก (ทองคूरุราษฎร์พัฒนา) และใช้ชื่อนี้ตั้งแต่นั้น เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

เนื่องจากทุกพื้นที่ที่ได้รับการบริจาคจาก นายทอง สากร นั้นถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าแต่ทางโรงเรียนยังต้องการใช้พื้นที่เพื่อทำประโยชน์อย่างอื่นอีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถนนหนทางที่ใช้สัญจรเพื่อเข้าถึงโรงเรียนแต่เดิมที่ค่อนข้างคับแคบและต้องผ่านพื้นที่ของชาวบ้านซึ่งเป็นนาข้าว นักเรียนต้องเดินอ้อมพื้นที่แห่งนี้ก่อนจึงจะไปถึงโรงเรียนได้ คณะครูจึงได้หารือและได้ร่วมกันพิจารณาเห็นสมควรที่จะขอซื้อที่ดินผืนนั้น เพื่อให้ นักเรียนเดินทางเข้าออกได้สะดวก ประกอบกับผู้ที่ผ่านไปมาสามารถมองเห็นโรงเรียนได้อย่างชัดเจนอีกทั้งสะดวกต่อการติดต่อกับงานราชการ จึงได้ตกลงร่วมกันวางแผนจัดหาเงินโดยจัดทำผ้าป่า

หาทุนทรัพย์เพื่อนำเงินมาซื้อที่ดินผืนนี้ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้แล้วโรงเรียนยังได้ขอซื้อพื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของโรงเรียนเพิ่มอีก เพื่อเป็นการขยายพื้นที่ให้กับทางโรงเรียน ด้านหน้าของโรงเรียนจึงมีพื้นที่ติดกับถนนที่ใช้สัญจรไปมาซึ่งเป็นเส้นทางหลักที่จะเข้าไปยังหมู่บ้านได้ เมื่อมีพื้นที่มากพอโรงเรียนจึงได้จัดสรรพื้นที่ให้เป็นสัดส่วนโดยให้พื้นที่ที่เป็นอาคารเรียน อยู่บริเวณเดียวกัน ด้านหน้าที่ซื้อเพิ่มใช้เป็นสนามฟุตบอล และสนามวอลเลย์บอล พื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือที่ซื้อเพิ่มใช้ขุดบ่อเลี้ยงปลา ส่วนด้านหลังติดกับอาคารเรียนหลังที่สอง พื้นที่ที่เคยใช้ทำแปลงเกษตรนั้นได้ขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น (จรรยา หลักคำ ,สมบุญรณ ทองขัน: สัมภาษณ์) ในปี พ.ศ. 2523 ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคาร หลังที่ 2 แบบ 102/26 จำนวน 4 ห้องเรียน ซึ่งอาคารเรียนหลังนี้สร้างแทนที่อาคารเรียนหลังแรกที่สร้างแบบชั่วคราวโดยสร้างให้เป็นอาคารเรียนที่ถาวรยิ่งขึ้น พ.ศ. 2528 โรงเรียนบ้านโคก (ทองคूरราชกูร์พัฒนา) ได้รับงบประมาณจังหวัดจากนายเวียง วรเชษฐ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้น สร้างโรงอาหารเมื่อ ประมาณ พ.ศ. 2528 นายจรรยา หลักคำ ได้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านโคก (ทองคूरราชกูร์พัฒนา) จนเกษียณอายุราชการเมื่อปี พ.ศ. 2533 นายวรจิต อุดกลิ่น ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านโคก (ทองคूरราชกูร์พัฒนา) เป็นคนที่ 4 แทน นายจรรยา หลักคำ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2533 ในปี พ.ศ. 2542 โรงเรียนบ้านโคก (ทองคूरราชกูร์พัฒนา) ได้รับงบประมาณจากทางราชการ สร้างอาคารเรียน แบบ สปช. 104/29 จำนวน 1 หลัง 4 ห้องเรียน ในขณะที่นายวรจิต อุดกลิ่น ดำรงตำแหน่งครูใหญ่นั้นมีการประเมินเพื่อปรับเปลี่ยนตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษาจากครูใหญ่เป็นอาจารย์ใหญ่ นาย วรจิต อุดกลิ่น จึงได้รับการประเมินปรับเปลี่ยนตำแหน่งเป็นอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคूरราชกูร์พัฒนา) จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2548 นายวรจิต อุดกลิ่น ก็เกษียณอายุราชการ ต่อมา นายสมจิตร จันทรศรี ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านโคก (ทองคूरราชกูร์พัฒนา) เป็นคนที่ 5 ตั้งแต่ พ.ศ. 2548 เนื่องจาก นายสมจิตร จันทรศรี มีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนที่ติดมากับตัวเมื่อย้ายมาดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนแห่งใหม่ จึงดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคก (ทองคूरราชกูร์พัฒนา) พ.ศ. 2549 คณะศิษย์เก่า ชาวบ้าน และคณะครูซึ่งนำโดย นายสมจิตร จันทรศรี ผู้อำนวยการโรงเรียนโรงเรียนบ้านโคก (ทองคूरราชกูร์พัฒนา) ได้จัดทำผ้าป่าสามัคคีนำเงินมาสร้างรั้วโรงเรียน โรงเรียนบ้านโคก (ทองคूरราชกูร์พัฒนา) ได้มีการพัฒนาปรับปรุงบริบทของโรงเรียนทั้งด้านอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านโคก (ทองคूरราชกูร์พัฒนา) เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยอนุบาล 1-2 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีครูรวมทั้งผู้บริหารจำนวน 7 คน มีนักเรียน 83 คน นายสมจิตร จันทรศรี ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน

เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน มีหมู่บ้านในเขตบริการ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโคก บ้านค้อ บ้านเปลือย และบ้านไร่ มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 14 ไร่ 57 ตารางวา (สำเนา แบบ ทร 01 แปลงหมายเลขที่ รอ.1138) โดยไม่รวมกับพื้นที่สวนครุ ด้านแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในชุมชน มีแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ ได้แก่ วังอิหขิว วังยาง สวนผักที่บ้านเปลือย ทุ่งนา แหล่งเรียนรู้ด้านสถานที่ที่สำคัญ ได้แก่ วัดบ้านโคก วัดบ้านค้อ วัดบ้านเปลือย วัดบ้านไร่ แหล่งเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ โรงทอสุวิทย์เสาปูน โรงน้ำแข็งธาราทิพย์ การเย็บจักรอุตสาหกรรมที่บ้านไร่ แหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน ได้แก่ การทำบายศรีสู่ขวัญ หมอสูตร หมอลำ สวดสรภัญญะ ถักสวิง และการทำปลาต้ม โรงเรียนบ้านโคก (ทองคुरुราษฎร์พัฒนา) มีผู้บริหารสถานศึกษา มาแล้ว 5 คน ดังนี้ คนที่ 1 นายนายดา ทุมแสน ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2480 จนถึง พ.ศ. 2585 คนที่ 2 นายสาย ศรีจันทร์วงศ์ ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2485 จนถึง พ.ศ. 2510 คนที่ 3 นายจรูญ หลักคำ ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2510 จนถึง พ.ศ. 2533 คนที่ 4 นายวรจิต อุดกลั่น ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2533 จนถึง พ.ศ. 2548 และคนที่ 5 นายสมจิตร จันทรศรี ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ มีข้อค้นพบประเด็นสำคัญที่ไม่ได้ปรากฏชัดเจนให้เห็นเป็นหลักฐานที่ผู้วิจัยนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 จุดกำเนิดของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคुरुราษฎร์พัฒนา) โรงเรียนบ้านโคกได้เปิดทำการเรียนการสอนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2480 ก่อนที่จะมีการประกาศจัดตั้งโรงเรียนอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2481 โดยที่ในการจัดตั้งโรงเรียนนั้นไม่ได้ปรากฏอยู่ในหลักฐานประวัติความเป็นมาของทางโรงเรียน ด้วยความร่วมมือและความเสียสละของชาวบ้านโคกและหมู่บ้านใกล้เคียง ที่เห็นความสำคัญด้านการศึกษาและอนาคตของบุตรหลาน ดังจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้สูงอายุและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดตั้งโรงเรียน นอกจากนี้สิ่งที่เป็นหลักฐานในการจัดตั้งโรงเรียนตั้งแต่สมัยเริ่มแรกนั้นไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร แม้แต่ในส่วน of สำนักงานศึกษาธิการอำเภอก็ยังไม่ปรากฏหลักฐานที่บันทึกไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งเนื่องจากการปรับเปลี่ยนหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง ดังจะเห็นได้จาก พระราชบัญญัติโอนกิจการบริหาร โรงเรียนประชาบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2523 มาตราที่ 1-21 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิ

พลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควร โอนกิจการบริหาร โรงเรียนประชาบาลของ องค์การบริหารส่วนจังหวัด และโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2523 เป็นต้นไป มาตรา 3 ให้ยกเลิก พระราชบัญญัติ โอนโรงเรียนประถมศึกษาบางประเภทไปสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2509 (ร.จ. เล่มที่ 97 ตอนที่ 158 หน้า 22 13 ตุลาคม 2523) ทำนองเดียวกับกลุ่มงานนโยบายและแผน, สพท.ร.อ. 2 กล่าวไว้ว่า วันที่ 7 กรกฎาคม 2546 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการมีผลบังคับใช้ ส่งผลให้กระทรวงศึกษาธิการเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ยกเลิกหน่วยงานที่สถานะเทียบเท่ากรม 14 แห่ง เกิดหน่วยงานใหม่ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นกรมตามกฎหมาย จำนวน 5 หน่วยงาน จึงทำให้การจัดเก็บเอกสารในสังกัดเดิมเกิดการสูญหายทั้งในส่วนของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

2.2 ผู้ที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในการก่อตั้งโรงเรียนบ้านโคก ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ชาวบ้านโคก เห็นถึงความยากลำบากในการเดินทางไปศึกษาเล่าเรียนของเด็ก ๆ ที่โรงเรียนประจำตำบล ชาวบ้านจึงได้ปรึกษากันหรือร่วมคิดและร่วมทำโดยไปขอใช้ศาลาวัดบ้านโคก จากเจ้าอาวาสใช้เป็นสถานที่เรียนหนังสือ เมื่อเจ้าอาวาสเห็นด้วยกับความคิดของชาวบ้านจึงอนุญาตให้ใช้ศาลาวัดทำการเรียนการสอนโดยครูที่มาทำการสอนในช่วงแรกนั้น คือ นายคา ทูม แสน ซึ่งการมาเป็นครูของ นายคา ทูมแสนนั้น โดยความสมัครใจมาทำการสอนที่โรงเรียนแห่งนี้ ต่อมานายทอง สาคร ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านบ้านโคกในขณะนั้น ได้บริจาคที่ดินนอกหมู่บ้านให้ทำการก่อสร้างโรงเรียนเนื่องจากเนื้อที่ในบริเวณวัดคับแคบประกอบกับทางการไม่อนุญาตให้ใช้ศาลาวัดเป็นที่เรียนอีกต่อไปจึงจำเป็นต้องหาสถานที่ตั้งโรงเรียนแห่งใหม่ ด้วยความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านโคกและหมู่บ้านใกล้เคียงจึงได้สร้างอาคารเรียนชั่วคราวขึ้นโดยมีลักษณะอาคารเป็นแบบ ป 1 ฉ สร้างด้วยไม้หลังคามุงสังกะสี จำนวน 4 ห้องเรียนใช้ทำการเรียนการสอนแทนศาลาวัดบ้านโคก นอกจากนี้คณะครูร่วมกับชาวบ้านยังได้จัดหาทุนและเสี่ยสละทรัพย์เพื่อนำเงินมาพัฒนาโรงเรียนอย่างไม่หยุดยั้ง จากข้อค้นพบที่ระบุว่าชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมทั้งการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมสนับสนุนและร่วมดำเนินงานสอดคล้องกับข้อค้นพบของชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนประกอบด้วย ความศรัทธา ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความเป็นห่วงสวัสดิภาพของบุตรหลาน ความเกี่ยวข้องผูกพันกับโรงเรียน สถานภาพของคนใน

ชุมชนความคาดหวังที่มีต่อโรงเรียน ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนในชุมชน เครือข่ายของชุมชน ผู้นำชุมชน ความพร้อมของคนในชุมชน การเห็นความสำคัญของตนเองและการเห็นแก่ความเจริญของส่วนรวม

2.3 การบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้าน โศก นับตั้งแต่ก่อตั้งโรงเรียนบ้าน โศกการบริหารจัดการในระยะแรก เป็นการจัดหาพื้นที่เพื่อให้นักเรียนใช้เรียนวิชาอาชีพควบคู่กับการเรียนวิชาสามัญ เนื่องจากเนื้อที่ในบริเวณวัดค่อนข้างคับแคบไม่เหมาะที่จะใช้เนื้อที่ของวัดทำการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ครูใหญ่จึงได้ไปขอใช้พื้นที่ว่างในหมู่บ้านมาทำการเรียนการสอน โดยใช้ทำการเพาะปลูกพืชผักสวนครัวต่าง ๆ พื้นที่แห่งนี้ชาวบ้านเรียกต่อ ๆ กันมาว่า “สวนครู” สวนครูจึงเป็นพื้นที่ที่นักเรียนโรงเรียนประชาบาลวัดบ้าน โศกเดิมหรือ โรงเรียนบ้าน โศก เข้าไปใช้ประโยชน์โดยการปลูกพืชผักสวนครัว ซึ่งไม่มีข้อมูลการได้มาของสวนครูที่ชัดเจนแม้แต่ในสมุดหมายเหตุรายวันและประวัติของโรงเรียนก็ยังไม่ปรากฏและยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ จนกระทั่งผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลายคนและบุตรหลานของผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดิน พบว่า พื้นที่แห่งนี้ได้รับการบริจาคจาก นายปอ นระวาง และนางวอ นระวาง ในช่วงที่ นายสาย ศรีจันทรวงศ์ ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้าน โศก ซึ่งมีหลักฐานปรากฏ คือ สำเนา แบบ ทร01แปลงหมายเลขที่ รอ.373 มีเนื้อที่ จำนวน 3 งาน กับ 75 ตารางวา การได้มาโดยมีผู้บริจาค/ยกให้ ต่อมาได้รับการบริจาคที่ดินจากนายทอง สาคร จึงได้ย้ายสถานที่ตั้งโรงเรียนไปยังที่แห่งใหม่ อีกทั้งขยับขยายเนื้อที่และอาณาเขตของโรงเรียนบ้าน โศก (ทองคूरราชภูร์พัฒนา) โดยทำการซื้อที่ดินเพิ่มเติมบริเวณด้านหน้าโรงเรียนที่เดิมที่พื้นที่ด้านหน้าโรงเรียนไม่ได้ยึดติดกับถนนที่ใช้ในการสัญจร ไปมาดังที่เห็นในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักเรียนและผู้มาติดต่องานราชการ ซึ่งแต่เดิมที่ต้องเสียเวลาในการเดินเข้าไปสอบถามชาวบ้านในหมู่บ้านก่อนแล้วจึงเดินทางย้อนกลับมายังโรงเรียนอีกครั้ง คณะครูจึงได้หารือร่วมกับชาวบ้านตกลงร่วมกันว่าจะขอซื้อพื้นที่ของชาวบ้านที่อยู่ด้านหน้าบริเวณโรงเรียนเพื่อทำเป็นถนนอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนและผู้ที่มาติดต่องาน อีกทั้งยังเป็นการปรับทัศนียภาพของโรงเรียนให้เหมาะสมและสวยงามยิ่งขึ้นจึงได้เสียสละทรัพย์และจัดหาทุนทรัพย์โดยทำผ้าป่าสามัคคีเพื่อนำรายได้มาซื้อที่ดินแปลงนี้ หลังจากนั้นก็นำรายได้ที่เหลือซื้อพื้นที่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของโรงเรียนเพื่อขุดบ่อเลี้ยงปลา โรงเรียนบ้าน โศก (ทองคूरราชภูร์พัฒนา) จึงมีเนื้อที่รวมทั้งหมด 14 ไร่ 57 ตารางวา (สำเนา แบบ ทร01แปลงหมายเลขที่ รอ.1138) โดยไม่รวมกับพื้นที่สวนครู (จรรยา หลีกคำ, ผ่องศรี อดกลั่น, สมบูรณ์ ทองขัน : สัมภาษณ์) ในด้านการจัดการศึกษาในระยะแรกโรงเรียนจัดการศึกษาวิชาสามัญ เน้นการอ่าน เขียน เรียนเลข อันเป็นวิชาพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพ ต่อมาได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรประโยคประถมศึกษาดอนดั้น พุทธศักราช 2503 ระดับประถมศึกษาตอนต้น 4 ปี เนื้อหา

สาระที่จัดในระดับประถมศึกษาตอนต้น มี 6 หมวดใหญ่ คือ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาไทย ศิลปะศึกษา พลานามัย ต่อมาจึงเปลี่ยนมาใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยเนื้อหาสาระที่เรียนมี 4 กลุ่ม คือ กลุ่มทักษะ (ไทย-คณิต) กลุ่มประสบการณ์ชีวิต กลุ่มลักษณะนิสัย และกลุ่มการงาน จากนั้นได้ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ขึ้นอีก มีเนื้อหาสาระ 5 กลุ่ม เพิ่มกลุ่มประสบการณ์พิเศษ เนื้อหาสาระที่เรียนประกอบด้วยวิชา บังคับแกน(ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา พลานามัย และศิลปะศึกษา) วิชาบังคับเลือก วิชาเลือกเสรี และต่อมาในปี พ.ศ. 2546 มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจึงเปลี่ยนไปใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 แบ่งระดับการศึกษาเป็น 2 ช่วงชั้น ได้แก่ ช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1- ป. 3) และช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4 - ป. 6) จัดสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (จรรยา หลักคำ, ผ่องศรี อคกลั่น, สมบูรณ์ ทองขัน : สัมภาษณ์)

2.4 การพัฒนาการบริหารจัดการทางการศึกษาจากโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกสู่โรงเรียนบ้านโคก (ทองคุดราชูร์พัฒนา) จะเห็นได้จากในยุคแรกเด็ก ๆ ต้องเดินทางไปเรียนร่วมกับนักเรียนที่ตำบลสูงยางในขณะนั้น ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เนื่องจากการจัดการศึกษาส่วนท้องถิ่นจะเริ่มในเขตเทศบาลก่อนแล้วจึงขยายมายังส่วนตำบลจึงทำให้การจัดตั้งโรงเรียนมีขึ้นเฉพาะ โรงเรียนในระดับตำบลเท่านั้น จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในหมู่บ้านโคก บ้านค้อ บ้านเปลือย บ้านไร่และบ้านน้ำคำน้อย ทำให้ทราบว่าเด็ก ๆ ในหมู่บ้านต้องเดินทางไปเรียนรวมกันที่โรงเรียนประจำตำบลของตน และการจัดการศึกษาในสมัยนั้นยังไม่ครอบคลุมถึงระดับหมู่บ้าน (อ่า พันธุ์หินกอง, อุดม ลำภา : สัมภาษณ์) จากข้อค้นพบในการวิจัย โรงเรียนบ้านโคกนับได้ว่าเป็นโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนและได้รับความร่วมมือในการจัดการศึกษาจากชุมชนและคณะครูในโรงเรียนเป็นอย่างดี มีการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านการจัดการศึกษา โรงเรียนมีการจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรการศึกษาตามรูปแบบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดโดยระยะแรกในขณะที่เป็นโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคกนั้นจัดการศึกษาทำได้เพียงระดับประถมศึกษาตอนต้น หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมาจึงได้ขยายถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และในปัจจุบันโรงเรียนบ้านโคก (ทองคุดราชูร์พัฒนา) จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านการบริหารทั่วไป โรงเรียนได้ปรับปรุงบริบท โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากชุมชนในการจัดทำผ้าป่าเพื่อนำรายได้มาจัดซื้อพื้นที่เพื่อประโยชน์ใช้สอย ขยายพื้นที่และอาณาเขต ก่อสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ ทำถนนหนทาง

เพื่อสะดวกในการเดินทางเข้าไปยังโรงเรียน จัดสร้างรั้วโรงเรียนเพื่อแสดงอาณาเขตและพื้นที่ ด้านการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนบ้านโคกจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง เรียนรู้อย่างมีความสุข จากสถิติที่ผู้วิจัยรวบรวมได้พบว่า นักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) ส่วนใหญ่เข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ในด้านบุคลากรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2480 เป็นต้นมาโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านโคก ชื่อโรงเรียนในขณะนั้น มีครูเพียง 1 คน ทำหน้าที่เป็นทั้งครูผู้สอนและบริหารโรงเรียน ในสมัยนั้นการได้มาซึ่งครูผู้สอนได้มาจากความสมัครใจโดยที่ผู้ใดสนใจที่จะเป็นครูทำหน้าที่สอนโรงเรียนใด ๆ นั้นให้ไปสมัครได้ที่อำเภอแล้วสามารถปฏิบัติงานได้ทันที ต่อมาจึงมีครูเพิ่มมาอีก 2 คน และในปัจจุบันมีครูทั้งสิ้น 6 คน มีผู้บริหารโรงเรียนมาแล้วทั้งสิ้น 5 คน

จากการสืบหาจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) พบปัญหาที่สำคัญที่สุด ที่ไม่สามารถสืบค้นข้อมูลในเชิงลึกได้ เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานต้นสังกัดหลายครั้ง ดังจะเห็นได้จากการที่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอปรับเปลี่ยนเป็นสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ จนกระทั่งเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 ทำให้การถ่ายโอนและเคลื่อนย้ายสถานที่จัดเก็บเอกสารในแต่ละหน่วยงานต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย จึงขาดหลักฐานสำคัญ ในการสืบหาประวัติความเป็นมาของการจัดตั้งโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) ในครั้งนี้

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยซึ่งพบว่า โรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) เป็นสถานศึกษาที่ชุมชนเห็นความสำคัญ ให้ความร่วมมือในการจัดตั้งและพัฒนาโรงเรียนเป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1.1 ควรจัดทำเป็นเอกสารและสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่และนำเสนอต่อสาธารณชน

3.1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความร่วมมือและสนใจในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนต้นแบบในชุมชน

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อการพัฒนาส่งเสริมให้โรงเรียนบ้านโลก (ทองคูลราษฎร์พัฒนา) เป็นโรงเรียนดีใกล้บ้านในระดับประถมศึกษา

3.2.2 ควรใช้การสัมภาษณ์เป็นกลุ่มและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากขึ้น

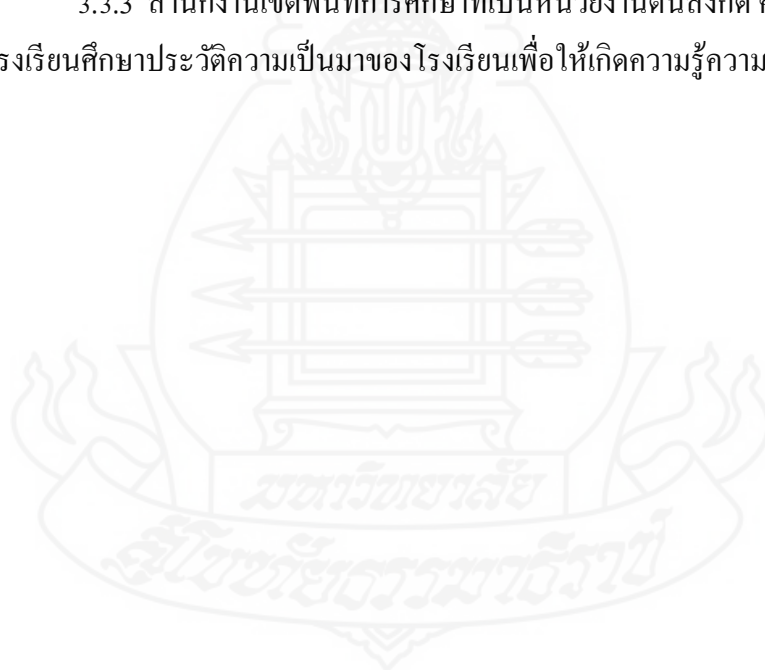
3.2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การศึกษาโดยนำเอาวิธีการศึกษาจากการบอกเล่ามาใช้ในการดำเนินการวิจัย

3.3 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.3.1 ควรมีการดำเนินการสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เกิดความรักและศรัทธาในสถาบันการศึกษาของชุมชน

3.3.2 โรงเรียนควรจัดทำทำเนียบผู้มีส่วนร่วมในการก่อตั้งโรงเรียนและผู้ที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่โรงเรียนเพื่อให้ลูกหลานได้สืบทอดเจตนารมณ์ในการพัฒนาการศึกษาต่อไป

3.3.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เป็นหน่วยงานต้นสังกัด ควรจัดฝึกอบรมให้ผู้บริหารโรงเรียนศึกษาประวัติความเป็นมาของโรงเรียนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษณา ลินไชย (2525) 200 ปีการศึกษาไทย ลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญ กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กรมสามัญศึกษา (2545) “กรมสามัญศึกษา 3 ทศวรรษสู่การศึกษาขั้นพื้นฐาน” กรมสามัญ
ศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- กระทรวงศึกษาธิการ (2526) 200 ปีของการศึกษา กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา
- กระทรวงศึกษาธิการ (2545) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
- การขอจัดตั้งโรงเรียน (ม.ป.ป.) ค้นคืนวันที่ 17 มกราคม 2553 จาก [http://www.school.obec.go.th/
com](http://www.school.obec.go.th/com).
- กิติมา ปรีดีดิถ (2532) การบริหารและการนิเทศเบื้องต้น กรุงเทพมหานคร อักษราพิพัฒน์
- กู้ศักดิ์ สารกิตติพันธ์ (2538) “ความพอใจของผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่า และครู ที่มีต่อการ
บริหารงานโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย” ปริญาวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ข้อมูลพื้นฐานตำบล (ม.ป.ป.) ค้นคืนวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 จาก [http:// www.
Dogmai.go.th](http://www.Dogmai.go.th).
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารจดหมายเหตุ (2542) วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์
เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัดร้อยเอ็ด ในคณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระ
ชนมพรรษา 6 รอบ
- “ความหมายของการศึกษา” (ม.ป.ป.) ค้นคืนวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2553 จาก
[http:// www.suphet.com](http://www.suphet.com).
- “ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน” (ม.ป.ป.) ค้นคืนวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2554 จาก
www.vcharkarn.com/uploads/56/56921.
- จรรยา หลีกคำ (2552) สัมภาษณ์โดย ประภาพร รัตนวิไลวรรณ (ปัจจุบัน ประภาพร ไวยศรีแสง)
บ้านเลขที่ 352 หมู่ที่ 3 ตำบลสระคู อำเภอสว่างวีรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- จันทร์เดียว สาคร (2552) สัมภาษณ์โดย ประภาพร รัตนวิไลวรรณ (ปัจจุบัน ประภาพร ไวยศรี
แสง) บ้านเลขที่ 51 หมู่ที่ 9 ตำบลดอกลำไย อำเภอสว่างวีรภูมิ จังหวัด ร้อยเอ็ด

- ฉัตรดิน สิงหนัด (ม.ป.ป.) “ความเป็นมาของการศึกษาไทยในอดีต” คั่นคืนวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2553 จาก [http:// www.inspects.moe.go.th/education/index.php](http://www.inspects.moe.go.th/education/index.php).
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540) “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ทองดี อรัญ (2552) สัมภาษณ์โดย ประภาพร รัตนวิไลวรรณ (ปัจจุบันประภาพร ไวยศรีแสง) บ้านเลขที่ 33 หมู่ที่ 9 ตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- ธำรง บัวศรี (2542) *ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร
ธนัชการพิมพ์
- นพพงษ์ บุญจิตราคูล (2534) *หลักการบริหารการศึกษา* กรุงเทพมหานคร บพิธการพิมพ์
- นาวิ ยิ่งยี่ (2542) “การศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1”
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- นิพนธ์ กินาวงศ์ (2533) *หลักเบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนและนิเทศก์การศึกษา*
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร
- บัว พิมพ์านิชย์ (2552) สัมภาษณ์โดย ประภาพร รัตนวิไลวรรณ (ปัจจุบันประภาพร ไวยศรีแสง) บ้านเลขที่ 11 หมู่ที่ 9 ตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- บุญเลี้ยง ชะวาลิสันต์ (2544) “การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ประชุม ลำภา (2552) หัวหน้าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน สัมภาษณ์โดย
ประภาพร รัตนวิไลวรรณ (ปัจจุบันประภาพร ไวยศรีแสง) บ้านเลขที่ 30 หมู่ที่ 9
ตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- ประไพพร นระวาง (2552) ผู้ใหญ่บ้านบ้านโคก สัมภาษณ์โดย ประภาพร รัตนวิไลวรรณ
(ปัจจุบันประภาพร ไวยศรีแสง) บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 9 ตำบลดอกไม้
อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- “ประวัติวัดบ้านโคกคำกล่าวในพิธีเปิดงานทำบุญฉลองตราตั้งพระอุปัชฌาย์ตราตั้งเจ้าคณะตำบล
ดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ” ในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2546

- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) *การบริหารวิชาการ* กรุงเทพมหานคร สหมิตรออฟเซต
- ผ่องศรี อดกลั่น (2552) สัมภาษณ์โดย ประภาพร รัตนวิไลวรรณ (ปัจจุบัน ประภาพร ไวยศรีแสง) บ้านเลขที่ 73 หมู่ที่ 9 ตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- พระครูสิริธรรมาทาน (2552) สัมภาษณ์โดย ประภาพร รัตนวิไลวรรณ (ปัจจุบันประภาพร ไวยศรีแสง) วัดบ้านโคก ตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545” (2542) ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 2
- มนัส พลายชุ่ม (2540) “ความพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- มยุรี พลสระคู (2552) สัมภาษณ์โดย ประภาพร รัตนวิไลวรรณ (ปัจจุบันประภาพร ไวยศรีแสง) โรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลุราษฎร์พัฒนา) ตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- ราชกิจจานุเบกษา (2542) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 เล่มที่ 97 ตอนที่ 158 หน้า 22
- รุ่ง แก้วแดง การบรรยายเรื่อง การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา "การสร้างสรรค์ศึกษา" กรณีของประเทศไทย ณ โรงแรม เลอ รอยัล เมอริเดียน วันพุธที่ 16 มกราคม 2545 คั่นคืนวันที่ 12 มกราคม 2553 จาก http://library.uru.ac.th/webdb/images/Create_Edu.htm
- โรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลุราษฎร์พัฒนา) “แผนปฏิบัติการโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลุราษฎร์พัฒนา ปีการศึกษา 2545”
- โรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลุราษฎร์พัฒนา) “ธรรมนูญโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลุราษฎร์พัฒนา ฉบับปรับปรุง 2545 - 2547 ” (มปป)
- โรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลุราษฎร์พัฒนา) ข้อมูล O-Bec ณ 10 มิถุนายน 2552 .
- โรงเรียนบ้านโคก อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด คั่นคืนวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2553 จาก <http://www.gpsvisualizer.com/>
- โรงเรียนบ้านโคก อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (ม.ป.ป.) คั่นวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2553 จาก <http://www.maps.google.co.th>
- วรัฏฐา หุ่นเจริญ (2545) “โรงเรียนในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2411 – 2468)” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

- วาริรัตน์ ผาสุก (2539) “การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในประเทศไทย ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2475 ถึงพุทธศักราช 2488” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิไล ธนวิวัฒน์ (2541) “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหาร โรงเรียนเอกชน ระดับก่อนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด, ม.ป.ป. (แผ่นพับ)
- สมคิด จุมทอง (2528) “ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 6” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สมบูรณ์ ทองจันทร์ (2552) ครู คศ.3 สัมภาษณ์โดย ประภาพร รัตนวิไลวรรณ (ปัจจุบันประภาพร ไวยศรีแสง) บ้านเลขที่ 58/2 บ้านไร่ ตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- สมเพชร นระว้าง (2552) สัมภาษณ์โดย ประภาพร รัตนวิไลวรรณ (ปัจจุบันประภาพร ไวยศรีแสง) บ้านเลขที่ 1 บ้านค้อ หมู่ที่ 10 ตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- สมศักดิ์ คงเที่ยงและอัญชติ โพธิ์ทอง (2544) *การบริหารบุคลากรและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- “สมุดหมายเหตุรายวัน” โรงเรียนบ้านโคก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา)
- สาย กลีบจ่าปี (2552) สัมภาษณ์โดย ประภาพร รัตนวิไลวรรณ (ปัจจุบันประภาพร ไวยศรีแสง) บ้านเลขที่ 30 บ้านโคก หมู่ที่ 9 ตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- สิริวัฒน์ คำวันสา (2525) *สงฆ์ไทยใน ๒๐๐ ปี เล่ม ๒* กรุงเทพมหานคร รุ่งเรืองศาสนการพิมพ์
- สุมน อมรวิวัฒน์ (2550) *บทบาทของสถาบันการศึกษาต่อการพัฒนาจิตใจ* นนทบุรี เจริญผล
- สุมิตร คุณานุกร และคณะ (2519) *หลักการบริหารการศึกษา* กรุงเทพมหานคร วัฒนาพานิช
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 กลุ่มนโยบายและแผน (ม.ป.ป.) ”แผนปฏิบัติการ ปีงบประมาณ 2547” เอกสารหมายเลข 4/2547
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 กลุ่มนโยบายและแผน. (ม.ป.ป.) ”แผนปฏิบัติการ ปีงบประมาณ 2549” เอกสารหมายเลข 1/2549

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536) *คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับผู้บริหาร
โรงเรียนประถมศึกษาแห่งชาติ (ฉบับปรับปรุง)* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. (2542)
กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสุวรรณภูมิ.(ม.ป.ป.) แผนพัฒนาหมู่บ้าน (ชุมชน) บ้าน โศก
(เอกสาร)

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด (ม.ป.ป.) แบบ รศ.ภ. ปีการศึกษา 2541

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา (2540) “ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช
2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร”

อัญชลี ธรรมะวิจิตรกุล (2552) การศึกษาในระบบ ค้นคืนวันที่ 20 กรกฎาคม 2553 จาก
<http://www.suphet.com/index.php?lay>

อุดม ลำภา (2552) สัมภาษณ์โดย ประภาพร รัตนวิไลวรรณ (ปัจจุบันประภาพร ไวยศรีแสง)
บ้านเลขที่ 70 บ้านน้ำคำน้อย ตำบลสระคู อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

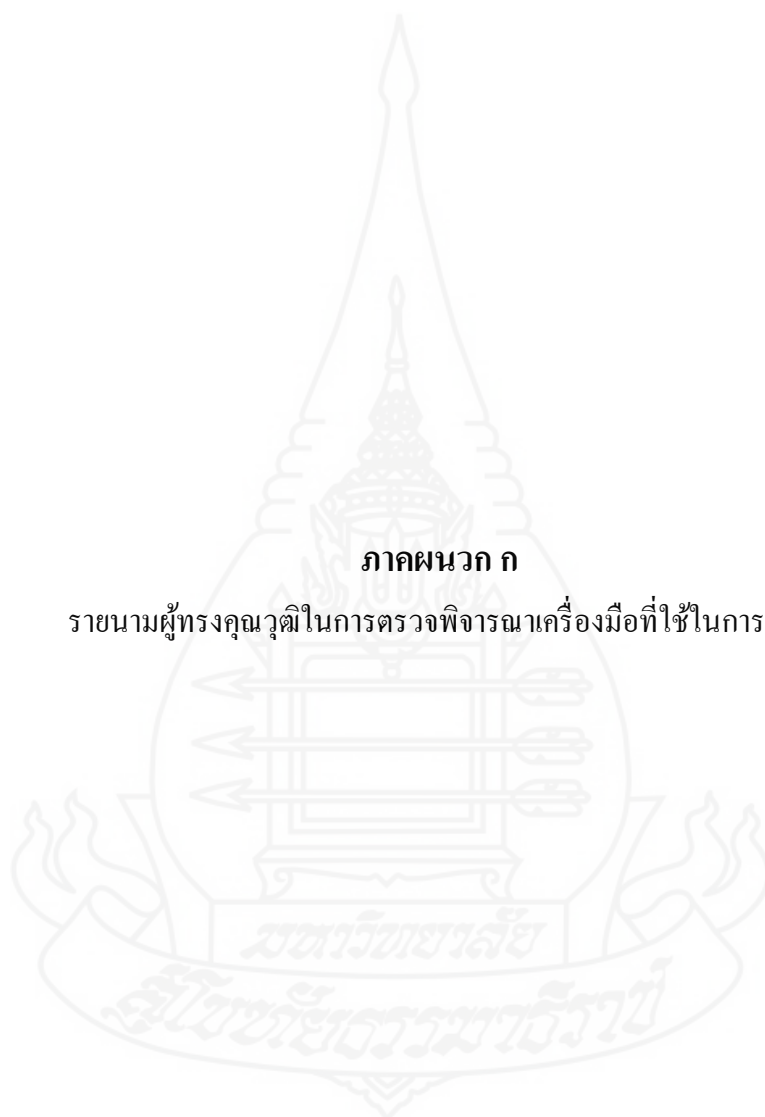
อ่ำ พันธุ์หินกอง (2552) สัมภาษณ์โดย ประภาพร รัตนวิไลวรรณ (ปัจจุบันประภาพร
ไวยศรีแสง) บ้านเลขที่ 22 บ้านค้อ หมู่ที่ 10 ตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ
จังหวัดร้อยเอ็ด

เอกวิทย์ ณ ถลาง, ผุสดี กุฎอินทร์, นางเยาว์ แจ่งเพ็ญแข (ม.ป.ป.) /.../ประถมศึกษา,
พระราชบัญญัติ พระพุทธศักราช ๒๕๖๔ ค้นคืนวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2552 จาก
<http://www.kingvajiravudh.org/main/.../เอกสารอบรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหาร>
(2550) มปท.

Cambell, Ronald F. and others (1971). *Introduction to Educated Administration*. New York
: Allyn and Bacon, Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาเครื่องมือ

1. นายสมจิตร จันทรศรี

วุฒิการศึกษา ศศ.บ. (บริหารการศึกษา)
 ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา)
 ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านโคก (ทองคุรุราษฎร์พัฒนา)

2. นายธงชัย แสงมะณี

วุฒิการศึกษา ศษ.บ. (บริหารการศึกษา)
 ค.ม. (การบริหารการศึกษา)
 ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านคูเมือง

3. นายสมโภชน์ คำลอย

วุฒิการศึกษา ศศ.บ. (บริหารการศึกษา)
 ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา)
 ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ โรงเรียนหนองบัวหนองพังคีคุรุประชาสรรค์

ภาคผนวก ข

สำเนานั่งสื่อขอความร่วมมือในการวิจัย

ที่ ศธ. 04122.076 / 41

โรงเรียนบ้านโคกทอง (อุดรราษฎร์พัฒนา)
ตำบลคอกไม้ อําเภอสวรรคภูมิ
จังหวัดร้อยเอ็ด

2 มิถุนายน 2553

เรื่อง ขยเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองบัวทองพิทยาศรัย
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางประภาพร รัตนวิไลวรรณ อุดรราษฎร์พัฒนา โรงเรียนบ้านโคกทอง (อุดรราษฎร์พัฒนา)
ได้ทำการศึกษา หลักสูตรบัณฑิตศึกษา แผนกบริหารการศึกษา สาขาวิชาการศึกษา ของ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การศึกษาจุดกำเนิด
และประวัติความเป็นมาของ โรงเรียนบ้านโคก (อุดรราษฎร์พัฒนา) อําเภอสวรรคภูมิ สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นางประภาพร รัตนวิไลวรรณ ได้จัดทำเครื่องมือ
ที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระไว้ชั้นหนึ่งแล้วแต่
เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักกระบวนการวิจัย
ทาง โรงเรียนบ้านโคกทอง (อุดรราษฎร์พัฒนา) จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิส่วนการ
บริหารการศึกษา ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษา
ค้นคว้าอิสระด้วย

ทางโรงเรียนบ้านโคกทอง (อุดรราษฎร์พัฒนา) หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่านเป็นอย่างดี

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมจิตร จันทร์ศรี)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกทอง (อุดรราษฎร์พัฒนา)

ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น นางสาวประภาพร ไวยศรีแสง

ที่ ศธ. 04122.076/42

โรงเรียนบ้านโคกทอง (สุวรรณภูมิตพัฒนา)

ตำบลคอกไม้ อำเภอสวรรคภูมิ

จังหวัดร้อยเอ็ด

2 มิถุนายน 2553

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย
 เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคูเมือง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางประภาพร รัตนวิไลวรรณ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านโคกทอง (สุวรรณภูมิตพัฒนา) ได้ทำการศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษา แผนกบริหารการศึกษา สาขาวิชาการศึกษา ของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และได้รับอนุมัติให้ทำศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การสืบหาคูคลำเมือง และประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้านโคก (ทองสุวรรณภูมิตพัฒนา) อำเภอสวรรคภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นางประภาพร รัตนวิไลวรรณ ได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระไว้ชิ้นหนึ่งแล้วแต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักกระบวนการวิจัย ทางโรงเรียนบ้านโคกทอง (สุวรรณภูมิตพัฒนา) จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ได้ไปรศพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระด้วย

ทางโรงเรียนบ้านโคกทอง (สุวรรณภูมิตพัฒนา) หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมจิตร จันทรศรี)

ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านโคกทอง (สุวรรณภูมิตพัฒนา)

ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น นางสาวประภาพร ไวยศรีแสง

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ โรงเรียนบ้านโคกทอง (สุวรรณบุรีพัฒนา)
ที่ พิเศษ / 2553 วันที่ 2 มิถุนายน 2553

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านโคกทอง (สุวรรณบุรีพัฒนา)
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

ด้วยข้าพเจ้า นางประภาพร รัตนวิไลวรรณ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านโคกทอง (สุวรรณบุรีพัฒนา) ได้ทำการศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษา แผนกบริหารการศึกษา สาขาวิชาการศึกษา ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ และได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การสืบหาจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้านโคก (ของสุวรรณบุรีพัฒนา) อำเภอสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 ตามโครงการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว ข้าพเจ้า นางประภาพร รัตนวิไลวรรณ ได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจาก อาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระไว้ขั้นหนึ่งแล้วแต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักการบนการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิดำเนินการบริหารการศึกษา ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระด้วย

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี

ลงชื่อ.....

(นางประภาพร รัตนวิไลวรรณ)

ตำแหน่ง ครู ศศ.3

ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น นางสาวประภาพร ไวยศรีแสง

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การสืบหาจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคูลราชภัฏพัฒนา)

อำเภอสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ประวัติความเป็นมาในการก่อตั้งโรงเรียนบ้านโคก และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งโรงเรียน รวมถึงอาณาบริเวณพื้นที่ที่โรงเรียนนำมาใช้ประโยชน์ ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ความคิดเห็นของท่านจะนำไปวิเคราะห์โดยภาพรวม ฉะนั้นจึงไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด เพื่อความสมบูรณ์ของการวิจัย ขอความกรุณาจากท่านได้ตอบแบบสอบถามทุกข้อ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ..... นามสกุล.....

บ้านเลขที่.....บ้าน.....ตำบล.....

ถนน.....อำเภอ.....จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....หมายเลขโทรศัพท์.....

อายุ

30-39 ปี 40-49 ปี

50-59 ปี 60-69 ปี

70-79 ปี 80-89 ปี

การศึกษา

ป.4 ป.6

ม.3 ม.6

อื่นๆ.....

อาชีพ

ทำนา รับจ้าง

ค้าขาย รับราชการ

อื่นๆ.....

5. “สวนครู” มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนอย่างไร

.....
.....
.....
.....

6. “สวนครู” มีเนื้อที่เท่าไร

.....
.....
.....
.....
.....

7. โรงเรียนได้นำสวน“สวนครู” มาทำประโยชน์อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....

8. เพราะเหตุใดจึงได้ย้ายที่ตั้งของโรงเรียน

.....
.....
.....

9. ใครคือผู้บริจาคที่ดินสร้างโรงเรียน

.....
.....
.....

10. เนื้อที่ในการบริจาคมีมากน้อยเพียงใด

.....
.....
.....

11. เพราะเหตุใดจึงได้ซื้อที่เพิ่มหลังจากที่มีผู้บริจาคที่สร้างโรงเรียน

.....
.....
.....

12. โรงเรียนมีเนื้อที่ทั้งหมดเท่าไร

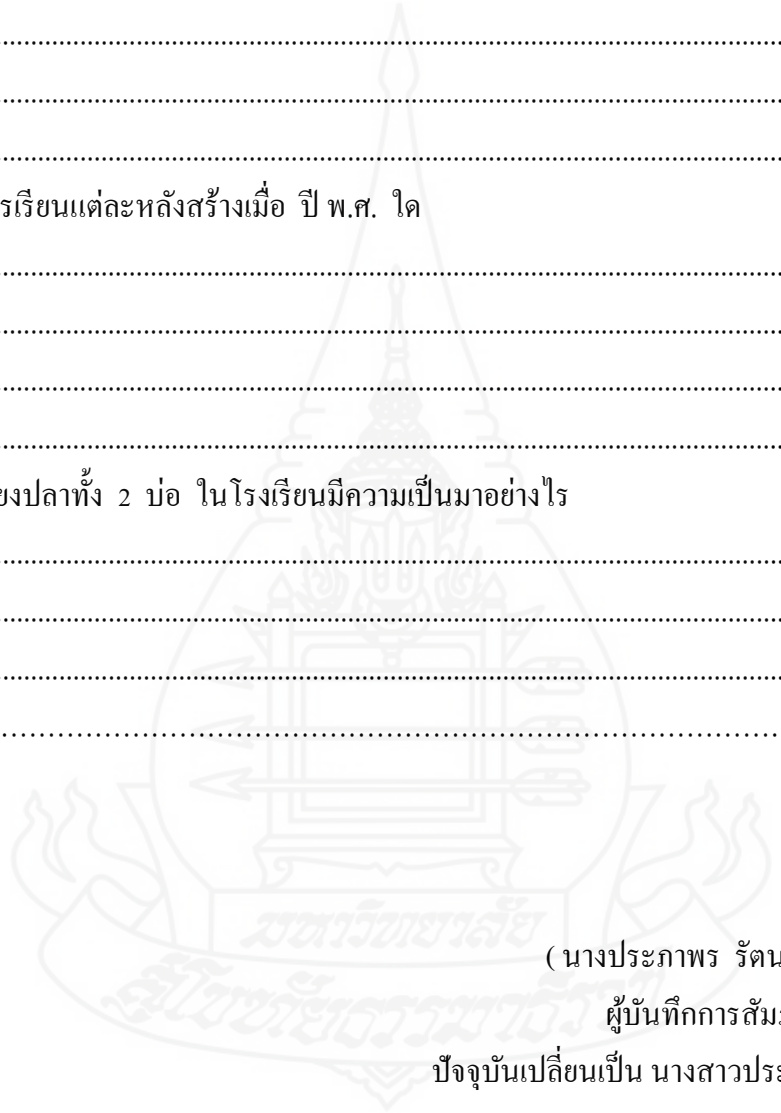
.....
.....
.....

13. อาคารเรียนแต่ละหลังสร้างเมื่อ ปี พ.ศ. ใด

.....
.....
.....
.....

14. บ่อเลี้ยงปลาทั้ง 2 บ่อ ในโรงเรียนมีความเป็นมาอย่างไร

.....
.....
.....
.....

(นางประภาพร รัตนวิไลวรรณ)

ผู้บันทึกการสัมภาษณ์

ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น นางสาวประภาพร ไวยศรีแสง

ผลการประเมินความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การสืบหาจุดกำเนิดและประวัติความเป็นมาของโรงเรียน บ้านโลก (ทองคูลุราชภัฏรพัฒนา)
อำเภอสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2

ที่	รายการ	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของ ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ..... นามสกุล..... บ้านเลขที่..... บ้าน..... ตำบล..... ถนน..... อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์ ..... หมายเลขโทรศัพท์.....	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง
2	อายุ ☐ 30-39 ปี ☐ 40-49 ปี ☐ 50-59 ปี ☐ 60-69 ปี ☐ 70-79 ปี ☐ 80-89 ปี	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง
3	การศึกษา ☐ ป.4 ☐ ป.6 ☐ ม.3 ☐ ม.6 ☐ อื่นๆ.....	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง

ตาราง (ต่อ)

ที่	รายการ	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
4	อาชีพ ☐ ทำนา ☐ รับจ้าง ☐ ค้าขาย ☐ รับราชการ ☐ อื่นๆ.....	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง
5	ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาในการก่อตั้งโรงเรียนบ้าน โศก และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งโรงเรียน รวมถึงอาณาบริเวณพื้นที่ที่โรงเรียนนำมาใช้ประโยชน์ 1. บ้าน โศกมีความเป็นมาอย่างไร	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง
6	2. มีการตั้งโรงเรียนเมื่อไร	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง
7	3. ใช้สถานที่ใดในการตั้งโรงเรียน	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง
8	4. มีครูใหญ่ดำรงตำแหน่งมากี่คน และชื่ออะไร	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง
9	5. “สวนครู” มีความเกี่ยวข้องอย่างไรกับโรงเรียน	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง
10	6. “สวนครู” มีเนื้อที่เท่าไร	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง
11	7. โรงเรียนได้นำ “สวนครู” มาทำประโยชน์อย่างไรบ้าง	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง
12	8. เพราะเหตุใดจึงได้ย้ายที่ตั้งของโรงเรียน	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง
13	9. ใครคือผู้บริจาคที่สร้างโรงเรียน	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง

ตาราง (ต่อ)

ที่	รายการ	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
14	10. เนื้อที่ในการบริจาคมีน้อย เพียงใด	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง
15	11. เพราะเหตุใดจึงได้ซื้อที่เพิ่ม หลังจากที่มีผู้บริจาคที่สร้างโรงเรียน	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง
16	12. โรงเรียนมีเนื้อที่ทั้งหมดเท่าไร	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง
17	13. อาคารเรียนแต่ละหลังสร้างเมื่อ ปี พ.ศ. ไດ	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง
18	14. บ่อเลี้ยงปลาทั้ง 2 บ่อ ใน โรงเรียนมีความเป็นมาอย่างไร	+ 1	+ 1	+ 1	1.00	สอดคล้อง

ภาคผนวก ง
พื้นที่และอาณาเขตของโรงเรียน

ประเภททะเบียน ทั่วไป

สำเนา แบบ ทว01

ที่ตั้ง

หนังสือสำคัญด้านที่ดิน

ถนน
ตำบลแจรง นานใหญ่
อำเภอ/เขต สุวรรณภูมิ
จังหวัด ร้อยเอ็ด

ทะเบียนที่ราชพัสดุ
แปลงหมายเลขที่ รส.373

เลขที่
เลขที่ดิน
หน้าสำรวจ
ระหว่าง

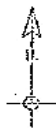
อาณาเขต

ทิศเหนือ	๑๓	ทิศรอบครอง
ทิศใต้	๑๓	ทิศรอบครอง
ทิศตะวันออก	๑๓	ทิศรอบครอง
ทิศตะวันตก	๑๓	ทิศรอบครอง

เนื้อที่ประมาณ ไร่ 3 งาน 75.00 ตารางวา

แผนที่แสดงอาณาเขต

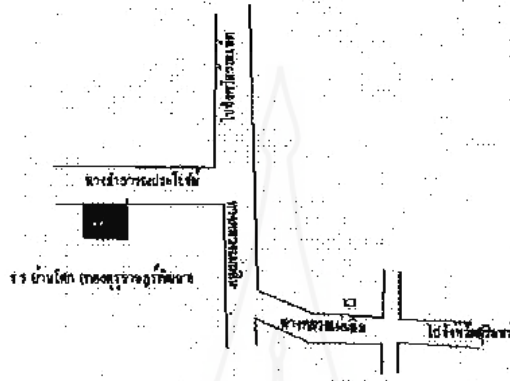
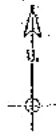
มาตราส่วน 1 : ๕๐๐๐

ผู้บันทึก	ลงชื่อ	ผู้มีอำนาจจัดทำ	ผู้เขียนแผนที่
(.....) / /	(.....)	(.....) / /	(.....) / /
ผู้ตรวจ	ตำแหน่ง	ผู้ตรวจแผนที่	
(.....) / /	ณ วันที่ เดือน พ.ศ. (.....)	(.....) / /	

แผนที่ผังแปลนแสดงที่ตั้งที่ดินราชพัสดุ

สำเนาแบบ ทร01

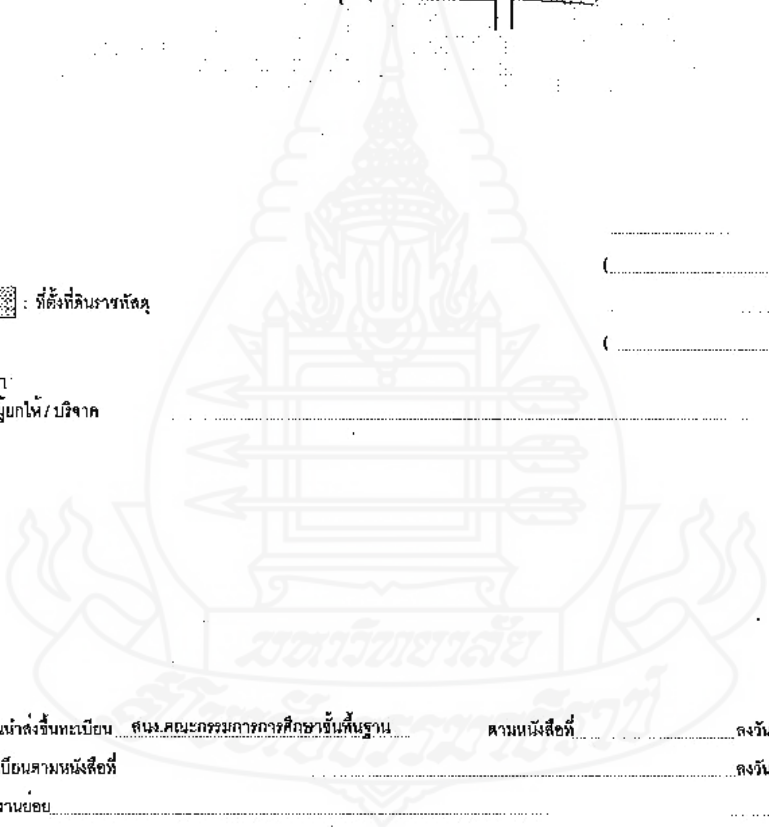

 : ที่ตั้งที่ดินราชพัสดุ

การได้มา
มีผูกไฟ / บริเวณ

..... ผู้เขียนแผนที่
(.....) / /
..... ผู้ตรวจแผนที่
(.....) / /

หน่วยงานกำลังขึ้นทะเบียน ..... ส.น. คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ..... ตามหนังสือที่ ..... ลงวันที่ .....
รับขึ้นทะเบียนสามหนังสือที่ ..... ลงวันที่ .....
ชื่อหน่วยงานย่อย .....

ประเภททะเบียนทั่วไป

สำเนา แบบ ทร01

ที่ตั้ง

หนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน

ถนน .....
 ตำบล/แขวง ดอกไม้ .....
 อำเภอ/เขต สุวรรณภูมิ .....
 จังหวัด ร้อยเอ็ด .....

ทะเบียนที่ราชพัสดุ
 แปลงหมายเลขที่ รอ.1138

เลขที่ .....
 เลขที่ดิน .....
 หน้าสำรวจ .....
 ระบาย .....

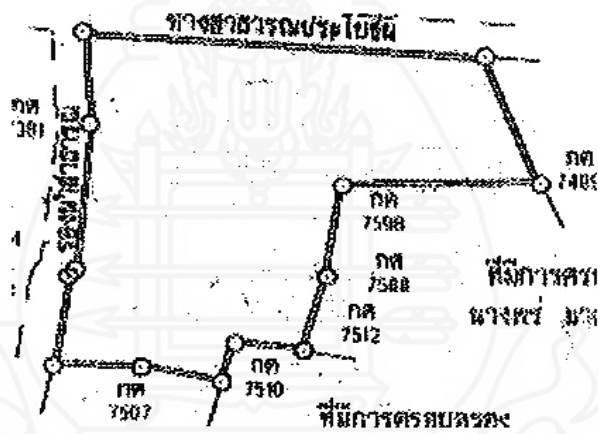
อาณาเขต

ทิศเหนือ	๑๑	ถนนสาธารณะ	.....
ทิศใต้	๑๑	ที่ดินครอบครอง	.....
ทิศตะวันออก	๑๑	ที่ดินครอบครอง	.....
ทิศตะวันตก	๑๑	ร่องน้ำ	.....

เนื้อที่ประมาณ 14 ไร่ ๖๖ ตารางวา 57.00 ตารางวา

แผนที่แสดงอาณาเขต

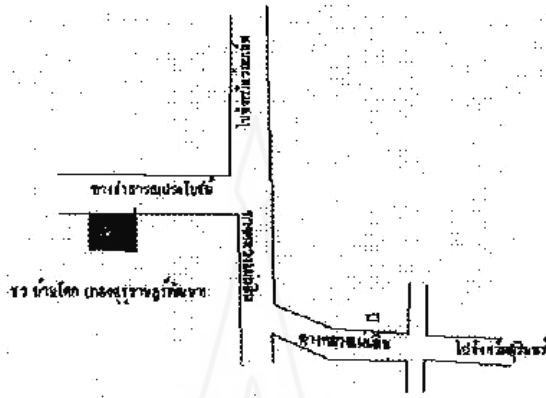
มาตราส่วน 1 : ๕๐๐๐

ผู้บันทึก	ลงชื่อ	ผู้มีอำนาจจัดทำ	ผู้เขียนแผนที่
(.....) / /	(.....)	(.....)	(.....) / /
ผู้ตรวจ	ตำแหน่ง	ท.ศ.	ผู้ตรวจแผนที่
(.....) / /	ณ วันที่ เดือน พ.ศ.	(.....)	(.....) / /

แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้งที่ดินราชพัสดุ

สำเนาแบบ ทร01

 : ที่ตั้งที่ดินราชพัสดุ

การได้มา
มีผูกพัน / บริเวณ

ผู้เขียนแผนที่
(.....) / / /
ผู้ตรวจแผนที่
(.....) / / /

หน่วยงานนำส่งขึ้นทะเบียน สังก.คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหนังสือที่ ..... ลงวันที่ .....
รับขึ้นทะเบียนตามหนังสือที่ ..... ลงวันที่ .....
ชื่อหน่วยงานย่อย โรงเรียนบ้านโคก

ภาคผนวก จ
แสดงแผนที่/แผนผังของบ้าน โศก

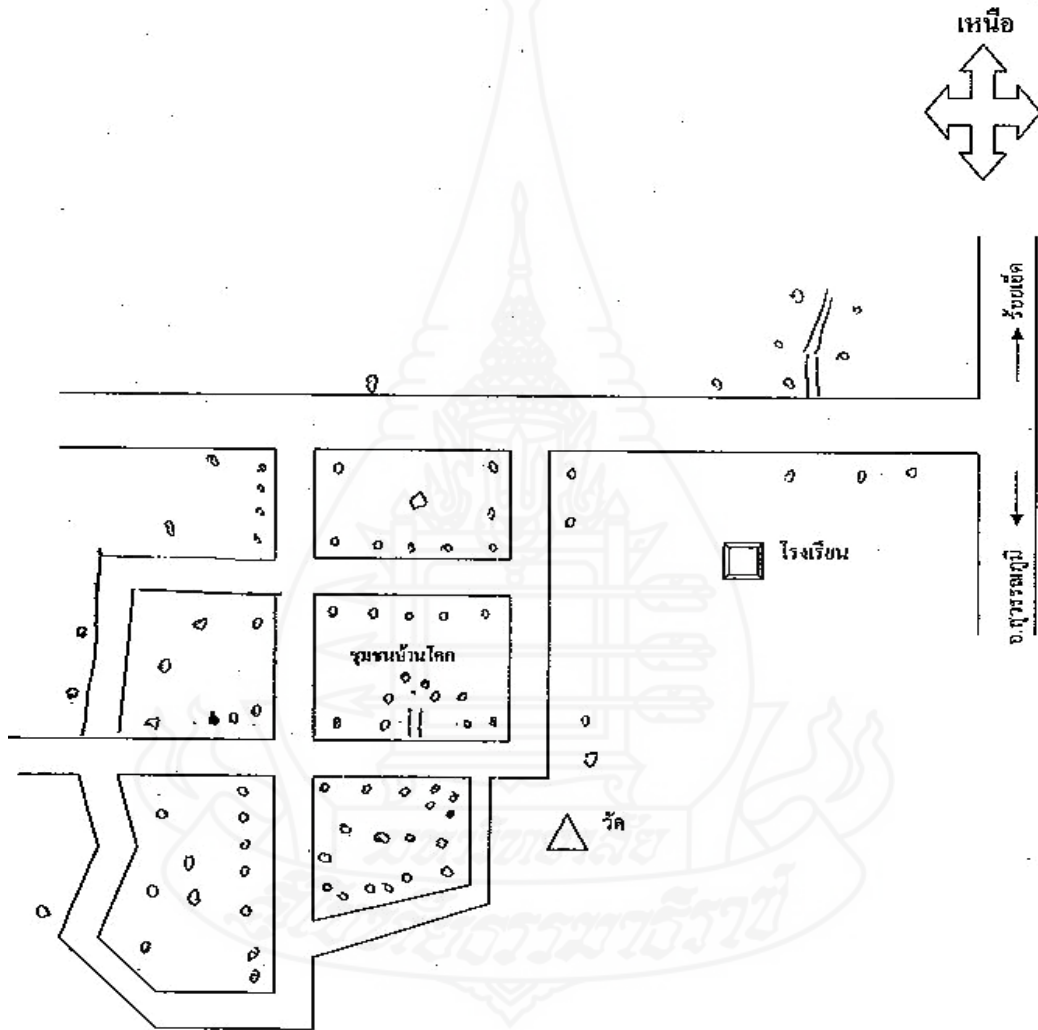

แผนที่ / แผนผังของหมู่บ้านโดยสังเขป

บ้านโคก หมู่ที่ 9

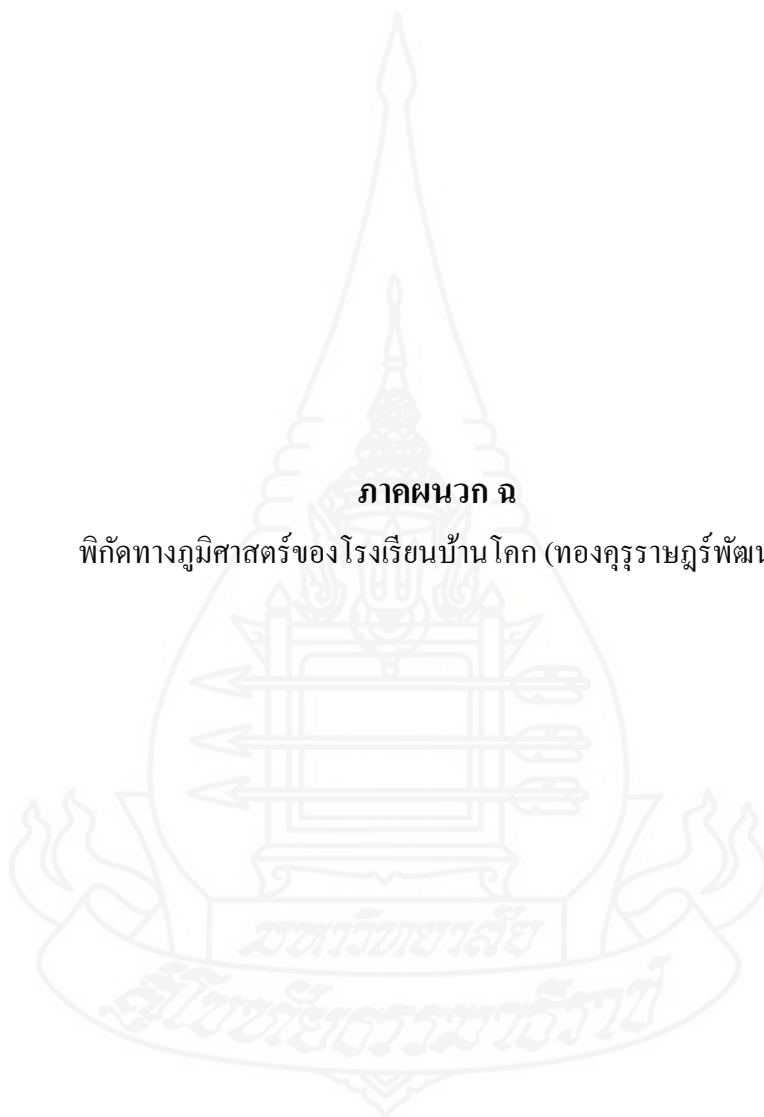
ตำบลดอกไม้

อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาคผนวก ฉ

พิกัดทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียนบ้านโคก (ทองคुरुราษฎร์พัฒนา)

พิกัดจุดในฐานข้อมูลที่ใช้ที่สุด: 15.625341,103.780552

สถานที่: Dok Mai, Suwannaphum, Roi Et 45130, Thailand

รหัสประเทศ: TH

Coordinate Converter

This form will try to read whatever you enter and convert it to three formats: decimal degrees, degrees-minutes, and degrees-minutes-seconds.

	Input	Degrees	Deg° Min	Deg° Min' S
Latitude	<input type="text" value="15.625341"/>	<input type="text" value="15.625341"/>	<input type="text" value="N15°37.52046"/>	<input type="text" value="N15°37'31.228"/>
		<input type="text" value="15.625341, 103."/>	<input type="text" value="N15°37.52046, E103"/>	<input type="text" value="N15°37'31.228"/>
Longitude	<input type="text" value="103.780552"/>	<input type="text" value="103.780552"/>	<input type="text" value="E103°46.8331"/>	<input type="text" value="E103°46'49.98"/>

พิกัดจุดในฐานข้อมูลทีใกล้เคียงที่สุด: 15.625341,103.780552

สถานที่: Dok Mai, Suwannaphum, Roi Et 45130, Thailand

รหัสประเทศ: TH

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวประภาพร ไวยศรีแสง
วัน เดือน ปีเกิด	24 มีนาคม 2512
สถานที่เกิด	อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
ประวัติการศึกษา	คบ. วิทยาลัยครูนครราชสีมา พ.ศ. 2534
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนบ้านโคก (ทองคูราษฎร์พัฒนา) ตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
ตำแหน่ง	ครู คศ. 3

